

कलियालमहान् उग्रतपसाग्क परमशान्त तपोमूर्ति
 अनुयोगाचाय उपाध्यायजी महागज
 श्रीरूपूरमिजयजी गणित्वर्य

० वीशा वि स १९६८ सुत, जठ सुदि ३ ०

वर्ग ११ म १९०० वारानी कार्तिक २
 गणित १३ म १ ० जगन्नाथ कार्तिक ४
 पद्मसिंह १४ म १

ॐ ह्रीं अहं धीस्तम्भनपार्श्वनाथाय नमः ।
श्रीहर्षपुष्पामृतनैनग्रन्थमालाया नवम प्रधरनम् ।

श्रीलेखामृतसंग्रहः ।

प्रथम-भाग

लेखक —

पूयपाद बालरत्नचारी सद्धर्मोपदेशक प्रहृष्टवक्ता निद्वय्य
अनुयोगाचार्य पन्यामप्रवर श्रीअमृतविजयजीगणिर्य

प्रयोजक —

मुनि पार्श्वविजय

प्रकाशक —

सेक्रेटरी श्रीहर्षपुष्पामृतनैनग्रन्थमाला

गह पोपटलाल लालुभाई

नागची भुवानी पोळ-अमदावाद

सहायक —

राणीगाम (मारवाड) निवासी धर्मप्रेमी उदारचित्त

श्रेष्ठिर्य शाह पुष्पराजजी मिथ्रीमलजी राफा

वि स १९९९ धीर स २४६९ शानपञ्चमी

मूल्य वाचन मनन

રાણીગામમાં ધર્મપ્રેમી ઉદારચિત્ત શ્રેષ્ઠિવર્ય શ્રીમાન્ પુત્રરાજજી
મિશ્રીમલજીંદ પૂજ્યપાદ્ ઉપાધ્યાયજી શ્રી તપસ્વીજી
દાદાના વિ. સ. ૧૯૯૮ ના ચાતુર્માસમા
આત્મહિતકારી લીધેલ અપૂર્વ લાભ અને
તેની અનુમોદના

રાણીગામ એ બી વી એન્ડ સી ગાર્ડ રેન્વેમા અહમદાબાદ
દિલ્હી સ્ટેશનમા આવેલ રાણી સ્ટેશનથી પ્રાય એકાદ માઈલ દૂર છે
આ જૈનોની આશરે ૨૦૦-૨૫૦ ઘરની વસ્તી છે એક મન્ય શિસ્તર-
બધી નિતમદિર છે તેમજ ઉપાશ્રય, ધર્મશાળા લગભગ ચાર પાંચ છે
ઓસવાલ જૈની માર્દોના લગભગ વસો (૨૦૦) સવાવસો (૨૨૫)
તેમજ પોરવાલ જૈની માર્દોના આશરે ત્રીસ ચાલીસ ઘર છે રાણી-
ગામનુ ઘીજુ નામ સરદારપુર પળ છે

હિન્દી વિ સ ૧૯૯૮ ના વૈશાખ વદિ પશ્ચિમા કલિકાલે
મહાન્ ઉગ્રતપસ્કારક પરમશાન્ત તપોમૂર્તિ વયોદ્વજ અનુયોગાચાર્ય
ઉપાધ્યાયની મહારાજ શ્રી કર્પૂરવિજયજી ગણિવર્યશ્રી તથા
પૂજ્યપાદ્ સદ્ગુરુપદેશક પ્રવૃદ્ધવક્તા ત્રિદ્વિવર્ય પચાસપ્રવર શ્રી અમૃતત્રિ-
વિજયજી ગણિવર્યશ્રી આદિ મુનિમંડલ ઠાળા ૮ રાણીગામે પધાર્યા
ધર્મપ્રેમી શ્રાદ્ધવર્ય શાહ તારાચન્દની ઉમેદમલજી ધનેશ પ્રમુખ શ્રીસંઘે
પૂજ્ય ગુરુત્ર્યાનુ મન્ય સ્વાગત કર્યું અને ત્યારબાદ પૂજ્ય ગુરુદેવોને
મારમાડની નાની પશ્ચતીર્થાની યાત્રાળ જગની ઉત્કટ માત્રના છતા શ્રી
સપ્ના આગ્રહથી રોકાવું પડ્યું શ્રાદ્ધવર્ય શાહ તારાચન્દજી ઉમેદ-
મલજી ધનેશ તેમજ શાહ પુત્રરાજજી મિશ્રીમલજી રાકા આદિ

श्रीहर्षपुष्पाभूतजैनग्रन्थमालाकरफथी बहार पढेलां
पुस्तकोन्नु प्राप्तिस्थान,

शाह केशवलाल माणेकचन्द कापडीआ
ठे गवारा बजार खभात

शाह कस्तुरचन्द नानालाल ठ चितारी ढाल
मु खंभात Camebay (गुजरात)
(घाया आणद-पेटलाद)

शाह पोपटलाल लल्लुभाई
नागजी मुदरनी पोळ अमदावाद

शाह शकरचन्द नानचन्द मु रायपुर
पोष्ट नरोडा A P Ry

मास्तर नगीनदास नेमचन्द
ठे दोसीवाटानी पोळ, अमदावाद

सूचना-आ शुक्र सेट भगवानार पोएचानं तथा पैकींगने भाटे
पोष्टेज भण आनानी टिकीटो मोकलयी

मुद्रक-दीरालाल वैचवद् शाह 'श्री शारदा मुद्रणालय'
सेन्डठ टॉकीसनी बाजुमा, धानधोरलाय-अमदावाद

શ્રીસઘ તરફથી નિરન્તર પૂજાઓ મળાવવાની શરૂ થઈ પ્રભાવના આગી વિગર થવા લાગ્યું, વાર દિવસ સુધી લાગટ પૂજાઓ મળાવાદ પૂજપાદ વિદ્વદ્વય પચામની મહારાજશ્રીની પૂજા મળાવવાની ઇંચી અપૂર્વ રીતિ કે જથી પૂજામા સઘળાય તહીન ચની જાય અને વધુ ઉછાસ જાગે

આ રીતિએ વાર દિવસ પૂર્ણ થયા બાદ પૂજ ગુરુદેવો વિહારની તૈયારી રુવા લાગ્યા શ્રી સઘને પૂજ્ય ગુરુવચી રાણીમાથી વિહાર કરે તે જરાયે રચતુ ન્હોતુ છેવટ વિહાર રુવાની આગતી રાત્રે ધર્મપ્રેમી શ્રાદ્ધવર્ય શાહ તારાચન્દજી તથા ધર્મપ્રેમી શ્રાદ્ધવર્ય ભાઈ મિશ્રી મલજી આદિ શ્રીસકલ સઘે ચાતુર્માસ માટે અતિ આપ્રહમરી વિર્ત કરી પરન્તુ પૂજ્ય ગુરુવચીને નાના પચતીયાની યાત્રાને માટેની ભાવન ઉપદ્ર દોડને ના પાડી પુન ધર્મપ્રેમી શ્રાદ્ધવર્ય શાહ મિશ્રીમલજી ના ધર્માનુરાગી પૂજ્ય ચયોદ્ધ તપસ્વી માતૃશ્રીને એમ લાગ્યુ કે બાવા અટ્ટાઈ અટ્ટાઈથી તપસ્યા કરવાગલા મહાપુરુષનો જોગ આ ગામને કમોરે મહે : આથી તેઓ પોતાના સુપુત્ર ભાઈ મિશ્રીમલજીને કોઈ પણ રીતિએ ગુરુ મહારાજને ચાતુર્માસ રોજવા માટે આપ્રહ કયો તેઓ પળ પોતાની પૂજ્ય માતૃમક્તિના યોગે વિહારની આગલી રાત્ર સન્ન સઘ ભેગો કરી કોઈ પણ રીતિએ શ્રી ગુરુમહારાજને રોજવાને નિણય કર્યા પૂજ્ય ગુરુવચીએ પળ ધર્મપ્રેમી શ્રાદ્ધવર્ય શ્રીમિશ્રીમલજી રાજા આદિ શ્રી સઘની વિનતિને માન આપી ચાતુર્માસ માટે હા મળી સન્ન શ્રી સઘમા આનંદ આનંદ ફેલાયો ત્યારનાદ બીજે દિવસે પૂજ્યપાદ કન્નિકાલે મહાન્ ડપ્ર તપ કરનાર પરમશાન્તતત્ત્વોમૂર્તિ ઉપાધ્યાયજી મહારાજ શ્રી કર્પૂરવિજયજી ગણિવર્ય આદિ ૩ મુનિરાજો મારવ

राणीगाम (मारवाड) निवासी धर्मानुरागा उदारचित्त श्रेष्ठिर्नर्य

श्री मिश्रीमलनी गलाउरदजी रांका

बालनक्षचारी मदुर्मोपदेशक प्रकृष्टवक्ता विद्वद्भ्यं
 अनुयोगाचार्य पन्यामप्रवर
 श्रीअमृतविजयजी गणितर्य

दाशा स १९०० कार्तिक सुदि ११

वना ना ना वि म १८ ना मागाय सुदि ६
 गणिप वि म १९९ ना जपा सुदि ९
 ५ शलाप वि म १९९९ ना जपा सुदि १०

जम स १९९ आमो सुदि बीज

રાણીગામ (મારવાડ) નિયાસી ધર્માનુરાગી ઉદારચિત્ત શ્રેષ્ઠિય

શ્રી પુષ્પરાજની ઉમમ્મલજી રાક્ષા

હની નાની પચતીર્થાની યાત્રાએ પધાયા અને યાત્રા કરીને પુન પાઝ
ફર્યા વાદ પૂજપાદ ઉપાધ્યાયની તપસ્વીની મહારાજસાહેબ તથા પૂજ્ય-
પાદ પન્યામજી મહારાજશ્રી આદિ રાણી ગામે પધાયા

ધર્મપ્રેમી ઉદારચિત્ત શ્રેષ્ઠિચર્ય શ્રીમિશ્રીમલજી તરફથી મન્ય
સ્વાગત થયુ સાધુઓના ઝંમ્યાસને માટ તેઓશ્રી તરફથી એક સારા
પઢિતને યોગવવામા આવ્યા ચોમાસામા રાણી ગામના શ્રી સઘને
ભગવતિજી સ્વત્ર સામઢવાની જિજ્ઞાસા થતા તેની ઉછામણી
ઘોલાઈ, અને તેનો લાભ પણ માર્ડે મિશ્રીમલજીએ લીધો ચોમા
સામા ચૌદ પૂવ તપની આરાધનામા કેટલાક માર્ડેઓ અને વાઢ્યો
જોટાયા તે કાર્યમા પણ સાધર્મિક ભક્તિનો કટલોક લાભ તેમણ
લીધો સારાયે ચોમામામા આ શઠશ્રી તરફથી વાર તીથીએ પ્રમાડના
પણ વાહુજ હતી આ સિવાય વહારગામથી આવનાર સદગૃહસ્થોની
ભક્તિનો સઘજોય લાભ અને હવટ ચાતુમાસ પૂર્ણ થયા વાન ચાતુર્માસ
વદલાવમાનો લાભ પણ તેમણેન લીધો આ રીતિએ આશ્વાય ચોમાસાનો
સઘલોય લાભ શ્રેષ્ઠિચર્ય શ્રીમાન્ મિશ્રીમલજીએ લીધેલ છે અને
શ્રીલેખામૃતસગ્રહ પ્રથમ માગ તરીકે આ જે પુસ્તક અમારી
શ્રીહર્યપુષ્પામૃતજૈનગ્રન્થમાલા તરફથી વહાર પડલ છે તેમા પણ
તેઓશ્રીના તરફથીજ યોગ્ય સહાયતા મલલ છે

રોરેશ્વર : આ રીતિએ ઉપગેક્ત સઘલાય કાર્યમા ધર્મપ્રેમી શ્રેષ્ઠિ-
ચર્ય શ્રીમાન્ પુશ્વરાજજી મિશ્રીમલજીએ તથા તજોના પૂજ્ય વયો
વૃદ્ધ માતુશ્રીએ જે ઉદારતા દાસવી છે, અને જે લાભ લીધેલ છે તેની
મૂરિા અનુમોદના કરીએ ઢીએ

અનુક્રમણિકા

૫૪

૧ લેણાક. ૧ શુદ્ધપાદિક આયકનુ સ્વરૂપ.

અતર્ગત દેહીંગો

- ૨ નિરતર જિનચનનુ ધવણ કરનારને આયક કહેવાય
- ૨ ધાવરે પરલોકહિતકારી નિનચનનુ ધવણ કર્યુ જોરુ
- ૪ સત્તારૂપ દાગનઝમા અથવામરૂપ રાકડા હોમનારને કેગ કહેવા ?
- ૫ સાયધવ્યાપારરૂપ પાપોપદેશ ક્યારેય ઉપાદેય થયી
- ૬ મોક્ષપ્રાપ્તિનો ઉપાય અને તેનો ઉપદેશ
- ૭ ધર્માચાર્યની પરજયી ધૂકનારા પાપાચાર્યોજ કહેવાય
- ૮ હુસાધુનુ સ્વરૂપ
- ૯ મોક્ષમાગદર્શક નિનાગમનુજ ધરણ કર્યુ જોરુ
- ૧૦ મતિધમનિનારણપૂર્ણ નિનચનનુ ધવણ સમુચિત છે
- ૧૦ નિનચનનુધવણરિધિ
- ૧૧ ધમસ્થાનઝમા રિક્કા અરુદ્ય ધર્મી જોરુ
- ૧૨ તીવ્રકમના નાશ સિધાય સમ્યગ્ ધર્મોપદેશધવણનુ અશ ક્યણુ
- ૧૨ વિધિમુજય જિનચનનુ ધવણકરનાર શુદ્ધપાદિક આયક હોઈ શકે
- ૧૨ લેણાક ૨ 'અર્થ' અને 'કામ' ને મય નાત શાસ્ત્રીમાં તેનો ઉપદેશ હોય ?
- ૧૪ શાસ્ત્રનારમદ્વિર્મો-અર્થ અને કામને દેય અને ધર્મને ઉપાદેય જણાવે છે

અલ્પનિવેદન

આ “શ્રીલેખામૃતસદ્ગ્રહ” નામની બુકમા જે લેખોનો સમ્રહ ફેરવામા આવેલ છે તે લેખો પૃથ્વીપાદ પરમોપજારી વિદ્વદ્વર્ય પ્રકૃષ્ઠ-વક્તા પદ્માસપ્રવરશ્રીઅમૃતવિનયજી ગણિવર્યશ્રીના કરકમલથી છલાયેલા છે

આ લેખો આ વીસમી સદીના જડવાદમા આગઝ ઘપતા જના-નાવાવીઓ વહક ધર્મનુ રહસ્ય સમર્પાને જડવાદમાથી પાઝા હટાડીને, અને ધર્માત્માઓ ધર્મમા વધુ સ્થિર બનીને આમકલ્યાણના શુભ રાહે સચરે, આજ એક શુભ દિનથી પ્રથમ વીરશાસનમા પ્રસિદ્ધ થયેલ હતા

તે લેખોનો સમ્રહ ફરી જો પુસ્તકાકારે બહાર પાડવામા આવે તો તે જરૂર અનેક ભદ્રિક આત્માઓન મહાન્ લાભનુ કારણ બને :

આ નિષ્કારથી અમારી “શ્રીહર્યપુષ્પામૃતજૈનગ્રન્થમાલાના નવમા પ્રથરણ તરીકે આ શ્રીલેખામૃતસદ્ગ્રહ” નામની બુક બહાર પાડવામા આવેલ છે જો કે આ બુક લગમગ છ મહિના પહેલા પળ પ્રગટ થદ ખૂસી હોત, પરન્તુ કેટલાક અનિવાર્ય સયોગોન લડને નિષ્કથ થવા પામ્યો છે

વઢી આ બુક રાણીગામ (મારવાડ) નિવાસી ઉત્તરચિત્ત શ્રેષ્ઠિવર્ય શાહ પુન્વરાનજી મિશ્રીમલની રાજાની આર્થાક સહાયતાથી બહાર પાડવામા આવેલ છે આથી આ બુકમા તેઓશ્રીના પોટા પળ આપેલ છે

આ બુકમા સહાયતા કરનાર-ઉદારચિત્ત, સરલતાદિ ગુણયુક્ત

- ૭૪ ધર્મના પ્રકાર અને તેનું સ્વરૂપ
 ૭૫ શાસ્ત્રકારોની અનુમતિ ધર્મમાજ દ્વેષ, અધર્મમા નહિ
 ૭૬ અર્થ કામના રસિયાઓજ ઘર્તમાનમા જૈનધર્મને ધોકો
 પહોંચાડનારા છે
 ૭૭ ચારે પુરુષાર્થોમા ધર્મજ ઉપાદેય છે માટે સસારથી છૂટવા
 માટે શુદ્ધ ધર્મ કરવો જોઈય
 ૭૮ શાસ્ત્રકારોને અથશામનો ઉપદેશ હા નથી જ
 ૭૯ પ્રત્યક્ષમાનુ મુક્તિ પ્રયોજન માર્યું જનું નજ જોઈય
 ૮૦ શાસ્ત્રના મામે અર્થ કામને પોષનારા અજ્ઞાનીઓને શાસ્ત્રીય
 પૂરાવા સહિત સાધી સમજણ અને સેવાઓથી સાચવેત
 રહી આમશાન નહિ મૂલના મદ્રિયોને મલામણ
 ૮૪ ધિરાહની સિદ્ધિ માટે દ્વાસ્થાસ્પદ દર્લીલ અને તેનું
 નિરાકરણ
 ૮૫ અધર્મને ધર્મ મનાવનાના અજ્ઞાનીઓના કુપ્રવર્તનોને દઢા
 ઘવાજ ઠરાય કરવાની જરૂર પડી
 ૮૬ લેખાઢ ૩ જૈન કોને કહેવાય ?
 ૮૭ લેખાઢ ૪ શ્રીશ્રાદ્ધપ્રતિક્રમણ યાને ત્રિવિધ વિચારમાઢા,
 ૮૮ આત્મા ૫ પરમાત્મા છે, ૫મ કહેનારાઓપ વિચાર કર
 વાની જરૂર
 ૮૯ જગતમા પચપરમેષ્ઠિ મગ્રચી ચીજો કોઈ પણ મધ્ય અધિક
 નથી
 ૯૦ સિદ્ધના પદર મેદો
 ૯૧ સિદ્ધના પદર મેદોનો ઘ્રણમા સમાયેશ અને તેમાય સ્વલિ
 ફર્નીજ મહત્તા
 ૯૨ મરતાદિકના ઉદાહરણ લેનારાઓપ સમજણ જોઈય
 ૯૩ માવચારિત્રમા અનેકવાર કરેલ દ્રવ્યચારિત્રનો અભ્યાસ
 કારણરૂપ છે

અન ધર્મેના પ્રેમી શ્રેષ્ઠિવર્યશ્રીજી કલિનાઠ મહાન્ ઉપ તપ કરનાર
 પરમ શાન્ત તપોમૂર્તિ અનુયોગાચાર્ય પૂજ્યપાદ ઉપાધ્યાયજી મહારાજશ્રી
 કર્પૂરવિજયજી ગણિપર્યશ્રી તથા વિદ્વદ્વય પ્રવૃદ્ધત્તા પૂજ્યપાદ પન્યાસજી
 મહારાજશ્રી અમૃતવિજયની ગણિપર્યશ્રી આદિ મુનિ મળ્હલન ત્રિ સ
 હિન્દી ૧૯૯૮ શુ ચાતુર્માસ કરાવેલે, અને પૂજ્ય ગુરુદેવોના સદુપ-
 દેશશ્રી તેઓશ્રીજી આ મહાન્ લાભ લાવેલ કે જેથી કરીને આ બુદ્ધ
 પ્રસિદ્ધ થવા પામી છે આથી તેઓશ્રીની સમ્મય જ્ઞાનના શુભ પ્રચારની
 માવનાને અમે અનુમોદીશ્રી છીએ.

લિ સેક્રેટરી શ્રી હર્ષપુષ્પામૃત જૈન ગ્રન્થમાલા

શાહ પોપટલાલ લલ્લુભાઈ

જાગની મુદરની પોસ્ટ, અમદાવાદ

---

૧ ચાતુર્માસ સમ્બન્ધિ વિશેષ દલીલ્લ આગલ વેદ્ય ૫૪મા વર્ષો

- ૪૩ સાધુવેપની મહત્તા
 ૪૪ ધર્માચાર્યનું સ્વરૂપ
 ૪૫ ગૃહસ્થાશ્રમની શ્રેષ્ઠતા યતનાત્રાભાગેષ વિચાર્યું જોઈય
 ૪૮ ધર્મોપદેશગ્રંથ ઉપાદેયતા
 ૪૯ ધાત્રક ધોને કહેવાય ?
 ૫૦ ધર્મનું અવળ શાની માધુમો પાસે કર્યું યોગ્ય છે
 ૫૧ વ્રજ જિનભાષિત ધર્મજ શરણભૂત છે
 ૫૨ તારક જિનશાસ્ત્રનીચ શ્રદ્ધા વસ્ત્યાણકારી છે
 ૫૩ ધાત્રકોષ રૂપણતા તત્ત્વોચ જોઈય, તોન ધર્મ તીર્થ
 ૫૪ બહુરૂપાદિમા તે તે ગુણિય જ્ઞાન દેતું યોગ્ય છે
 ૫૫ બ્રહ્માયુક્તવ્યક્તિય સુપાત્રમા લક્ષ્મીનો ધ્યેય કરવા છતા
 પણ સુસાધુની સેવામા તત્ત્વર રહેતું જોઈય
 ૫૬ સુસાધુ અને કુસાધુની પરીણા પરી સુસાધુની સેવામા
 રક્ત ધનનું જોઈય
 ૫૭ મનની ચચલતાના કારણે ધર્મને નહિ માનનારાઓ
 વિચારવાનું છે ?
 ૫૮ મોહાશીન માતાપિતાદિ સેવકન કરે તેથી તેનું પાપ,
 સયમ સ્વીકારનારને લાગતું મધી પડતું સયમ લેનાર
 અને દેનારનું ધ્યેય શુદ્ધ હોય જોઈય
 ૫૯ પઠિત પુરુષો મ્હાન ઝોપધાદિદશાંતિ ફલપ્રધાન જોનારા
 હોય છે
 ૬૦ પથમહાવ્રત ચારક અને શુદ્ધ પ્રવચક હોય તેને સુસાધુ
 કહેવાય
 ૬૧ વ્રજ વ્રત યોને આચરનાર ધાત્રક ધની શકે છે,
 ૬૨ પ્રતિવ્રમણ શબ્દાચ અને તેનું સ્વરૂપ
 ૬૨ સસારના તમામ પદાર્થો પર છતાં સ્વ માનીય છીય તે
 ભ્રમ છે અને તેથી દુઃખ પામીય છીય

- ૬૩ દુઃખનું કારણ પરને સ્વ માન્યુ છે
- ૬૪ સૂયગડાંગ સુન્માનુ અગારદાહકનુ દષ્ટાત
- ૬૫ ઉપરોક્ત દર્શાતનુ રહસ્ય જીવનમા ઉતારે તો સમારમા રણડવુ પહે નહી
- ૬૫ રાજ્યાદિકના મમત્વને આધીન થનેલાઓ દુર્ગતિમા જાય
- ૬૬ જ્ઞાનદશનાદિ ૫ આત્માના ગુણો છે, તે સિચાય સર્વ પર છે અને તેથીજ તેનો ત્યાગ કરાય છે
- ૬૬ શરાદા પૂર્વક અતિચારરૂપ પરધરમા અધુ જોડણ નહી
- ૬૭ પ્રમાદ અને અતિચાગ્રથી પાછા દઢડુ તેનુ નામ પ્રતિજ્ઞમણ
- ૬૭ જ્ઞેય હેય અને ઉપાદેયમા તે તે પ્રકારની જે બુદ્ધિ, ધ્વજ્ઞા, તેનુ નામ સમ્યક્સ્ય
- ૬૮ જેમ અઢારે પાપસ્થાનકો હેય છે તેમ અતિચારો પણ હેય (નજરા યોગ્ય) છે
- ૬૮ અતિચારોનુ ધર્ષન
- ૬૯ પાપોપદેશ કેનાર મુનિ મહાન્નતોથી અદ વાય છે તેથી તેવાજોથી દૂર રહેવામાજ લાભ છે
- ૭૧ અતીચારોને નિંદુ છુ, અને ગર્હુ છુ
- ૭૨ અતીચારને સારા માનનારને સાચો જૈન નજ કહેવાય.
- ૭૩ આરમ્બ અને પરિગ્રહથી ઉત્પન્ન થતા અતીચારોનુ પ્રતિજ્ઞમણ
- ૭૪ જે પન્નિગ્રહ અને આરમ્બ શાસનપ્રભાવનાનુ કારણ હોય તેનુ પ્રતિજ્ઞમણ નથી
- ૭૫ ધર્મપ્રભાવનાના કારણમૂત ત્રિયાનુષ્ઠાનોમા ચપરાતુ દ્રવ્ય ધુમાડો નથી પણ દુનિયાદારીની પાપત્રિયામા ચપરાતુ દ્રવ્ય ધુમાડો છે
- ૭૫ ધર્મમાર્ગે ધનચય કરજો ૫ ધધુ લાભદાયી છે
- ૭૬ ધર્મત્રિયાઓને અથરા તે નિમિત્તે થતા ધનચયને અદ-કાવનારાઓ પોતાના આત્માને દુર્ગતિ સંમુખ કરે

પણ ના પાડે, પરંતુ પોતે સસારને દાવાનંદ માનનાર બીજાને સારો
 નથી, અર્થકામનો ઉપદેશ આપી, તેમાં વિશેષ વાઙ્માનને શુ ઉપનામ
 આપી શકાય, તે વિચારણીય છે

સાવધવ્યાપારરૂપ પાપોપદેશ ક્યારેય ઉપાદેય નથી

ઘઠ્ઠી કલ્પસૂત્રમાં કુરુણ દેશના વૃદ્ધ સાધુનું દ્રશ્ય તો જાણીતું—
 જ છે કે—પાંડુસંગમાં વાર થઈ ત્યારે ગુરુ મહારાજે પૂછ્યું કે—આટલી
 ઘઠ્ઠી વાર કેમ શરૂ ? ઉત્તરમાં વૃદ્ધ સાધુણ જણાવ્યું કે—દયાર્ષિતવી
 પુનઃ ઉત્તરમાં જણાવ્યું કે—સેત્રીનો ટાઢમ થવા આવ્યો છે મારા પુત્રો
 નિર્ધિક્ત છે, તેઓ સત્તરમાં સુટ નહિ કરે તો ધાન્ય વરાનર પાનશે
 નહિ તો વિચારા શુ સ્વાશ ? ગુરુ મહારાજે જણાવ્યું કે—તેં દુર્વ્યાન
 ચિંતવ્યું

વાચક વર્ગ વિચારશે કે—જ્યારે પોતાના પુત્રો સત્રધી આ લોકની
 ચિંતા માત્ર કરવાથી રસાવધ્યાન કહેવાય, તો પછી મોક્ષાર્થી મુનિઓ
 શરૂ—સમારમ યુક્ત એવો અર્થકામનો ઉપદેશ કેવી રીતે આપી શકે ?
 ન જ આપી શકે કોઈ બહુલકર્મી આત્મા સસારપોષક ઉપદેશ આપે
 તોય મોક્ષાર્થી શ્રાવક સામ્રે જ નહિ જો સસારનું કારણ જવા અર્થ-
 કામની પુટિનો ઉપદેશ મુનિ આપે તો ઉપાધ્યાયજી મહારાજ જણાવે
 છે કે—અર્થની દેખના જે આપે તે શાસ્ત્રને લોપનાર છે અને મોક્ષમાર્ગનો
 ચોર છે તેથી જ મોક્ષમાર્ગ તેનાથી ચળાતો શકાતો નથી તેમજ
 સસારપોષક પાપોપદેશ કોઈ કાલમાં જ્ઞાનીઓ આપતા નથી, આવ્યો
 નથી અને આપશ પણ નહિ જાનીની આજ્ઞાનુસાર અનુસરવાવાળા એવા

- ૭૭ ઉપકારી પદ્ધતિ ધર્મને મૂલનાર જ્ઞાતક જેમ ન કહેવાય ?
- ૭૭ વીતરાગદેવની મત્તિ કરનાર સસાર સમુદ્રથી તરે છે
- ૭૮ દેવજ્ઞ સમવસરણાદિકમત્તિથી જો વીતરાગપણામા યાગ ન આવે તો, મનુષ્યજ્ઞ અલ્પમન્તિથી યાગ આવે છરો ?
- ૭૮ દુનિયાદારીના કાર્યોની પ્રગતિ કરનાર જ્યારે પાપ યાગે છે, ત્યારે ધર્મના શુભ કાર્યોની પ્રગતિનાર ધર્મને પામે છે
- ૭૯ ધમાનુષ્ઠાનોમા યજ્ઞાતુ દ્રવ્ય જેને જુએ, તેવા સસાર રસિકો જરૂર મર્યાદા રાખે છે
- ૭૯ જિત આશા યજ્ઞ ધર્મ
- ૮૦ હિંસા અને અહિંસાના મર્મને સમજનાર શુ ચૈત્યાદિકનો વિરોધ કરે ?
- ૮૦ શાંતિ વિદિત ત્રિયાઓમા આરમ્ભને આગળ ફરી ત્રિયા નુષ્ઠાનોને ઉઠાવે છે, તે તેમના દુઃખાગ્નિની નિશાની નહીં, તો યીશુ શુ ?
- ૮૧ આવશે અત્પરમી અને અલ્પ પરિગ્રહી યજ્ઞ જોડપ
- ૮૧ મહા આરમ્ભ અને મહાપરિગ્રહ ય જુગતિનું કારણ છે
- ૮૨ સાવધ આરમ્ભ અને પરિગ્રહ રાખવાનું ત્રિધાન શાસ્ત્ર કારો ન કરે છતાં કોઈ માની લે તો તે તેની અજ્ઞા નતાજ છે
- ૮૨ આજ્ઞાતિકના દ્વણ્ડ લેનારાઓ સમજવાનું
- ૮૩ આરમ્ભ-પરિગ્રહ છોડવામાજ્ઞ શાસ્ત્રકારોની અનુમતિ છે, પરંતુ સમગ્રા છોડવાની તાત્કાલિકા અમારે અલ્પ રાખે તેમા નહીં
- ૮૪ આરમ્ભ અને પરિગ્રહ છોડવા યોગ્ય છે, અને ય શાસ્ત્ર કારોને જ્ઞાત છે છતાં પોતાની અજ્ઞાનતાનું પ્રદર્શન કરાવનારને કોણ રોકે ?

જે મુનિ હોય તેમનાથી પાપોપદશ પણ ખાતરી નહિ, જારા કે
જ કોઈ વાચ્છમા, જ ક્ષેત્રમા ક્ષત ગ્રાહ્ય તે મરિ, જવાય, તેમ સર્વ
શુદ્ધિરૂપ પાપોપદેશ, દેનાર ન મામનનાર રહી દુર્ગતિમા છ
જનાર છ

કદ જણાવ કે —જગન્ના ઉદાર યાત્રા પ્રમદયપ્રમુખ પુરુષ
તેમન સ્ત્રીની ૭૭ તથા ૬૪ કચ્છાઓ નથા સો વિપ્રાત્મા વિ
ચનાત્મ્યુ, ના પડી ત્યાં મુનિઓ જગન્ના ઉપદેશ માત્ર ગમાવ્યવસ્થા
સમર્થાનુ શિક્ષા આપે તો નુ વાપો / કારે ગમવવાની જરૂર ન કે
પ્રમુખ સાચાસ્થામા ચનાત્મ્યુ કે ત્યાગાસ્થામા / કદયુન પડે કે
સાચાસ્થામા હવ તિગમે કે—જ ગાયાવસ્થામા ચતાપન હોય કે
ત્યાગાવસ્થામા સ્વીકારી શકાય / નહિ ન કાળાકે—ગાયાવસ્થા પાવ
તુલ્ય છ કાલિકામગરુ ભગવાન શ્રીમદ્દમચગૂરિષ્ઠજી મહારાજ
જણાવ છે કે—સર્વમધ્યેતત્ સાચા માટે મોક્ષાર્થિ ઉપાદેશ દ
શકે નહિ

મોક્ષપ્રાપ્તિનો ઉપાય અને તેનો ઉપદેશ

કરી શ્રીમાન્ મુનિમુદગસૂરિષ્ઠજી મહારાજ જણાવે છે કે
પ્રાણીઓણ સ્વતંત્રિથી નિરતર પરોપકાર કરવો જોઈએ, કારણ કે—
ઉત્તમ નીતિ હ તે પરોપકાર સ્વેપકારથી જુદો નથી માટે પરોપકાર
કરવાથી સ્વેપકાર થઈ જાય છે તે પરોપકાર તમામ અનિષ્ટ પદાર્થો
ત્યાગ થવાથી ન હુઈ પદાર્થોના યોગથી સાધ્ય છે અને તે હુઈ પદાર્થ
एकाते અનેત મુખને કહેવાય છે, અને તે एकाते અનેत મુલ મોક્ષ

- ૮૫ કદાચ માર્ગી રયો કે સસારમાથી તમામ આ-માથો મુક્તિમા જાય, તેમા આપણને દરકત પળ શી? સજ્જનોને તો તેથી આનંદજ છે
- ૮૬ આગમ-પરિગ્રહના ત્યાગી સાચા મહા-માયો તેના ત્યાગનોજ ઉપદેશ દે છે પરંતુ તેને ઘઘારવામા અનુમોદન પળ કરતા નથી
- ૮૭ પાપનો હર રાહ્યા ત્રિનાજ પ્રતિક્રમણ કરી પાપનો નાશ કરવાની માનનાવાળા માયા-મૃપાયાદી છે
- ૮૮ પાપથી હરનારાઓજ સાચું વલ્યાણ કરી શક્યા છે અને કરશે ?
- ૮૯ જ્ઞાનાતિચારનું પ્રતિક્રમણ
- ૯૦ જ્ઞાનાતિચારની નિંદા અને ગદ્દા
- ૯૦ શકા અને સમાધાન
- ૯૦ સમ્યગ્ જ્ઞાનના અમાયમાજ જીવો અનુમ કર્મો યાદે છે
- ૯૧ પાપાચરણમા રક્ત એ સાચા જ્ઞાનીઓ નથી પરંતુ તેવાઓ પોતાને જ્ઞાની તરીકે બોલગરાયો અજ્ઞાન બુનિયાને અઘટે રસ્તે ફોરી મહાન્ શત્રુનું કામ કરનારા છે
- ૯૩ અનુમ આચરણરૂપ અધિકારની હયાતિમા સમ્યગ્જ્ઞાન રૂપી સુયોદય થયેલો માનવો, એ મૂલ્યભરેલું નથી શું ?
- ૯૩ અનુમ આચરણમા રાહી માચી રહેનારા નિશ્ચયથી અજ્ઞાની છે
- ૯૩ અનુમ આચરણ કરનારાઓને જ્ઞાની માનવા મનાવવાની મૂલ નજ કરવી જોઈ
- ૯૪ ક્ષેપ, દ્વેષ અને ઉપાદેયના વિવેક ઘઘરનાથો મહાન્ અપાતનીઓ છે
- ૯૫ જ્ઞાનાતિચાર રૂપ કમ શી રીતે યઘાય ? તેની

છે, સસારમા નથી કાળને વે—મસારમા પ્રવર્તેના રવિ નાશ પામવા-
વાળું દુઃખ સહિત મુક્ત છે, માટે મોક્ષના અર્થોએ મોક્ષ દેવા વડે
પરોપકાર માધ્યમ છે વડે મોક્ષ વાડે હાથમા લઈ આપી ગાતાનો નથી
માટે મોક્ષપ્રાપ્તિનો ઉપાય દેરાડવો, કારણ કે—મમ્યક્ સેવેલ ઉપાયથી
ઉપેયની મિદ્ધિ મુખે થાય છે તસ્માસ્ત્યુપાય રહુ ધર્મ એવો મોક્ષ
પ્રાપ્તિનો ઉપાય નિશ્ચયથી ધર્મજ છે

ધર્માચાર્યની ફરજથી ચૂકનારા પાપાચાર્યોજ કહેવાય

આથી સ્પષ્ટજ છે કે—મોક્ષ આપવા મમાન દુનિયામા કોઈ કોઈને
પરોપકાર કેજ નહિ માટે મોક્ષ ન મોક્ષ પ્રાપ્તિનો ઉપાય ધર્મ, તેજ
ઉપદેશ પચમહાત્મનધારી ગુરુન્યા આપી ગાને અચથા મમાત્યદગુરુને
ઉપદેશ દેવાથી મહાત્મનોથી બદ થાય છે એરે અમત્ય પગ મોક્ષને કદા
નહિ હોગ છતાં પણ જ્યાર મોક્ષાર્થીએ મોક્ષનો ઉપદેશ આપે તે
મત્ય મુનિએ માટે પૂરવુજ શુ કેમકુ સાચા જીનો મત્ય મુનિ
સાસારિક પદ પણ પદાર્થને સાધ્ય તરીકે ગણતા નહીં. મત્ય મુનિ
આમા ત્યાગ ધર્મ સ્વીકારે છે, ત્યારે સાધન મત્ય મુનિ, કદા
કરવુ નહિ, કરાવવુ નહિ, કરતાન સારો જાણે મત્ય મુનિ
સાધ્ય સાધન જોગ પચક્ષામિના પાઠથી સ્વીકારે મત્ય મુનિ
ઓથી સસારત્યજનારનો ઉપદેશ અપાય ન કેદ મત્ય મુનિ
તે પચગ્વાણનો ભગ કરનાર પ્રયત્ન મુખ્ય મત્ય મુનિ
જાનીએ તિર્યચરસમો છરી પ સૂચી મત્ય મુનિ
સમ્યક્ નિનમતન પ્રકાશ તે તિર્યચર મત્ય મુનિ
તરીકે, ઉપાદેયન ઉપાદય તરીકે મોક્ષ મત્ય મુનિ

- ૯૬ જ્ઞાનિઓ પળ શ્રદ્ધાદિ અમ્યન્તર શશુઓથી સાચવેત
રહેવાની જરૂર છે, નહિતર ડુર્ગતિ સુલ્ભ છે
- ૯૭ શ્રદ્ધા અને કષાયાદિનુ પ્રશસ્તાપ્રશસ્ત વિવેચન
કરવુ જોઈય નહિતર જનતા અઝાલે માર્ગે ઘાલી જાય
- ૯૮ અપ્રશસ્ત શ્રદ્ધાદિ ઘટે ઘઘાયેલ જ્ઞાનાતિચાર કર્મને
નિંદવાનુ છે
- ૯૯ પ્રશસ્તાપ્રશસ્ત શ્રદ્ધાઓનુ વર્ણન
- ૯૯ પ્રશસ્ત અયોગેન્દ્રિયનુ સ્વરૂપ
- ૧૦૦ અપ્રશસ્ત અયોગેન્દ્રિય આ લોકમાય અનર્થકારી છે,
યમ જાણી અપ્રશસ્ત અયોગનો ત્યાગ કરવો' એન શ્રેય
સ્વર છે
- ૧૦૦ તે શશુ શ્રદ્ધા પ્રશસ્ત કદેવાય? કે જેનો સુવેશાદિના
વર્ણનમા ઉપયોગ થાય છે
- ૧૦૪ જ્યારે મૂઢ આત્માઓ અપ્રશસ્ત શશુશ્રદ્ધા દ્વારા પોતાના
આ મન અને પરમને ઘમાડે છે, ત્યારે પુણ્યકારનો
પ્રશસ્ત થનાવગા પૂર્વક જીવન સફલ કરે છે.
- ૧૦૧ પ્રશસ્ત યોગેન્દ્રિયનુ સ્વરૂપ
- ૧૦૧ જિનપૂજનમા યપરાતા પુણ્યાદિની પરીક્ષામા ઉપયોગ
કરાતી યોગેન્દ્રિય પ્રશસ્ત છે
- ૧૦૬ કલ્યાણકારીઓ પ જિનપૂજનમા ઉત્તમ પુણ્યાદિનો ઉપયોગ
કરવો જોઈય.
- ૧૦૭ કેશર પૂના પળ શાસ્ત્રનિહિત હોવાથી અગ્રણ્ય કરવી
જોઈય
- ૧૦૭ પુણ્યકારો યજ્ઞિથી મદ્ગુણોદિને દિતકારી અન્નપાનાદિ
આર્પણે સંસાર સાગરથી પોતાના આત્માનો નિસ્તાર
કરે છે
- ૧૦૮ સંસાર વ્યવહારમા માગ લેનારો પોતાના સાધુપણાનુ
હીનતામ કરનાર છે

तो ते आचार्य नहीं परंतु वृत्तित पुरुष छे अथान् ते आचार्य, उपा
ध्याय के साधु तरीके तो शु पण सामाय सपुम्पनी कोटीमा पण रही
शक्तो नहीं बन्नी अर्थदिपिका नामनी आद्वप्रतिक्रमणान्ना
टीकाकार धम्माअरिए ण पदथी जणारे छे क—श्रुतन चारित्र
धर्मना पालनमा प्रवीण तथा सम्यग् धमन देनारा, जेम आम्निक
प्रदेशी राजाने केशी गणधर भगराने सम्यग् धर्म आव्यो हतो
तेम सम्यग् धर्मन देनारा धर्माचार्यने नमस्कार जणाव्यो

आधी स्पष्ट छ के—श्रुतन चारित्र धर्मो उपदेन देनार न होय
अने जे कोई ससारव्यवहारना मार्गन बतावनार के पोपनार होय तो
ते धर्माचार्य नहीं किंतु पापचार्यज कहवाय

कुमाधुनु स्वरूप

उत्तराध्ययन सूत्रमा “सय गेह परिचञ्ज”ए गावाधी जणाव्यु छे
के—ज साधु पोताना घरनो त्याग करी पाग्नाना घरमा पिण्डादिना
लोमथी तेना घरना काया कर न शुभाशुभ निमिनादि भासया बडे
व्यवहार चलावे तने पाप साधु कहवाय, बन्नी श्रीपाल चरित्रमा पण
श्री मुनिचद्र नमना गुरु महाराज पास मयणासुदरी धर्मना लोकाप-
वादेन दूर करवा उपाय पूछ छ, त्वा गुरुमहाराज जणारे छे के—

पमणेइ गुरु भदे, माहूण न कप्पए हू सानज ।

कहिउ किपि तिगिच्छ, विज मत च तव च ॥

ह भदे ! साधुयोने कोई पण सावध दवा, पिधा, मत्र-
तत्र कहैना कल्पज नहि

- ૧૦૯ જે પુણ્યશાલીઓ પોતાની સપત્તિનો સદુપયોગ કરી પોતાના આત્માને તારે છે તે પ્રશશનીય અને અનુમોદનીય છે,
- ૧૦૯ અપ્રશસ્ત ઘ્રાણેન્દ્રિયનું સ્વરૂપ
- ૧૦૯ ભાગ્યશાલીઓ પ રાગદ્વેષને કરનાર સુગધિવાળા યા દુર્ગંધીવાળા પદાર્થોને તજવા જોઈએ
- ૧૧૦, પ્રશસ્ત જિહ્વેન્દ્રિયનું સ્વરૂપ
- ૧૧૦ જીભનો-સદુપયોગ કરવાથી જલદ કલ્યાણ થાય છે
- ૧૧૧ જેનાથી આત્માનો નિસ્તાર છે, તેનાજ-નાશની ધાતો, કર્ણી ય કેટલી ભયંકર વશા ?
- ૧૧૧ જિહ્વા શ્ચન્દ્રિયનો દુરપયોગ કર્યો તો સમજો કે આ ભય, અને પરમયમા ભયંકર વશા છે
- ૧૧૨ પુણ્યવાનોષ જિહ્વા શ્ચન્દ્રિયને પ્રશસ્ત યનાવડા પ્રયત્ન, કરવો જોઈએ
- ૧૧૨ અપ્રશસ્ત જિહ્વા શ્ચન્દ્રિયનું સ્વરૂપ-
- ૧૧૪ કલ્યાણકાંક્ષીઓની જિહ્વા શ્ચન્દ્રિય-પ્રશસ્ત યનવી જોઈએ, કારણ કે-અપ્રશસ્ત જિહ્વેન્દ્રિય દુગતિનું કારણ છે
- ૧૧૫ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત સ્પર્શેન્દ્રિયનું સામાન્ય સ્વરૂપ
- ૧૧૫ પ્રથમ પ્રશસ્ત સ્પર્શેન્દ્રિયનું સ્વરૂપ
- ૧૧૬ વૈષાલ્યની મહત્તા
- ૧૧૭ અપ્રશસ્ત સ્પર્શેન્દ્રિયનું ઘર્ષન
- ૧૧૭ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત શ્ચન્દ્રિયોના સ્વરૂપને જાણીને શ્ચન્દ્રિયોની ભાષીનતા તજવા ઉદ્યમગત વનધુ, પણ કલ્યાણકર માર્ગ છે
- ૧૧૮ વાચકાનુ દષ્ટાત
- ૧૧૯ દષ્ટાતનુ રહસ્ય
- ૧૧૯ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત વપાયોનું સ્વરૂપ

આથી પગ સ્પષ્ટ છે કે—જે સાધુઓ લોકોમાં મનાયા—પૂજાવા
સ્વાતર મથ્ર—તથ્ર, દોરા, ઘાગા અને માન—તાલાદિ નિમિત્તાદિ
માલે છે, તે સરેસર શ્રી જિનેશ્વરદેવની આના પહારજ કહેવાય
અને તેથી સાધુપણાથી ચૂકયોત્ર મમજવો

મોક્ષમાર્ગદર્શક જિનાગમનુજ શ્રવણ કરવું જોઈએ અન્યનું નહિ.

જા ઉપરથી દટલુ સિદ્ધ થયું કે—સાધુ અને શ્રાવક
ધમાનુષ્ઠાનો જેમા છે, એવું સાક્ષાત્ પરલોકહિતકારી જિનવચ્ચા
સામઠ્ઠુ નં સમજાવવું શ્રોતાઓ જિનવચ્ચન કેરી રીતે સામઠ્ઠ ૨
તો જણાવે છે કે—સમ્યક્ દટલે શઠતાપ રહિત, કેમકે પ્રયત્નીકાદિ
માન વડે નિનવચ્ચા સામઠ્ઠયા છતાં પણ શ્રાવક કહેવાય નહિ
આથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે—જ્યાં સુધી આમા પોતાની વસ્ત્રતા, દ્વેષ,
યુદ્ધિલતા, દ્વિદિરાગીપણુ ત્રિગો દુર્ગુણોન દૂર કરી સસાર સુલ્લની આશસા
રહિત આમનન્યાણ કરવાની ઇષ્ટાપ જિનવચ્ચન સામઠ્ઠતો
નથી, ત્યાંસુધી તેનો સાચો શ્રોતા બની શકતો નથી. ય્યારે
મોક્ષ મુરના અભિલાષપૂર્વક નિનવચ્ચનોનું શ્રવણ કરે ત્યારેજ
જીવ શાશ્વત મુગ્ધનો ભોક્તા બન છે. અયથા ચારે ગતિમા રત્નટગાનો
એમ નિશ્ચય સમજવું વઝી કોઈ શકા કરે કે—કપિલાદિના વચ્ચનો
પણ પરલોકહિતકારી છે જો એમ ન હોય તો કેમ કહેવાય છે કે—
“જાવતિ ચમલોઝ ચમ્પપરિવ્યાય ઉવવાઝત્તિ” ચરક પગિત્રાવક
પાચમા પ્રલદેવગોક સુધી ઉપજાય ઝ, માટે કપિલાદિ વચ્ચનોનો
ત્યાગ કરવા વડે અને નિનવચ્ચનનેજ સામઠ્ઠયાથી શ્રાવક થાય એમ કેમ
કહેવાય? સમાધાનમા જણાવે છે કે—સમ્યક્ સમીચીનમત્યત

- ૧૨૦ અપ્રશસ્ત માન
 ૧૨૦ પ્રશસ્ત માન
 ૧૨૦ પ્રશસ્ત માન રાગયાનુ (રહેવુજ જોડપ) અને અપ્રશસ્ત તજયાનુ છે
 ૧૨૧ અપ્રશસ્ત માયાનુ સ્વરૂપ
 ૧૨૧ પ્રશસ્ત માયા
 ૧૨૨ પ્રશસ્ત માયાથી શુભો વધ છે કારણ કે તેમા વીજાના ઘૂરાની માયના નથી કિનુ દિતનીજ માયના છે
 ૧૨૨ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત લોભ
 ૧૨૩ મન, ઘચન અને કાયાનુ પણ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત સ્વરૂપ
 ૧૨૩ રાગદ્વેષના પણ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત બે પ્રકાર
 ૧૨૪ વિપરીત દશા પણ હુ ઘનુ કારણ છે
 ૧૨૫ પરમશાન્ત તપોનિધિ-સઘ-સ્થવિરાચાર્યવર્યાના શ્રીમતા
 યિજયસિદ્ધિસૂરીશ્વરાણા સ્તુત્યષ્ટકમ્
 ૧૨૬ શ્રીમદ્ યિજયમેઘસુરિપુજ્યાના સ્તુત્યષ્ટકમ્
 ૧૨૭ શ્રીમતા ત્રિજયક્ષમાત્રસુરિચરાણા સ્તુત્યેનાદશનમ્

પરલોકહિતમ્ યાતુ” જમ નિશ્ચયથી જિનવચન સાક્ષાત્ અથવા
 પરપરાદ મોક્ષના કારણપણાદ સમ્યક્ પરગેઠહિતકારી છે, તેવી રીત
 કપિલાદિ વચા થતુ નથી અથાન્ કપિલાદિ શાસ્ત્રવચનોથી દેવએક
 મઝે પણ મોક્ષ મુગ્ય તો નવ મઝે જ્યારે જિનવચનોના આરાધનથી
 મોક્ષ મઝે, ત્યાગ દેવાદિના મુગ્યોતુ તો કહવુજ શુ ? માટે મોક્ષના
 અર્થોપાદ નાઠતા દૂર કરવા પૂર્વક જિનાગમાનુષ શ્રવણ કરવુ જોડપ
 કેટલાકો એમ જણાવે કે—આપણ તો ગમ ત્યા શાસ્ત્રવચનનુ શ્રવણ
 કરવુ, કારણ તમા જ હોય તે પ્રહણ કરનામા આપણને શુ વાધો ?
 આવુ કહેનાર આમાઓ ગરસર જડ જેવા કહી શકાય

મતિભ્રમનિનારણ પૂર્વક જિનવચનનુ શ્રવણ સમુચિત છે

શ્રીમાન્ સ્નાનરસૂરીશ્વરજી જેવા પણ પોતે જણાવે છે કે—અય મત્રોનો
 જાપ કરવા વડે નવકાર મત્રનો જાપ વિસાર્યા અને કુળાત્મના ઘાવ્યો
 વડે જિનાગમ વચનાન હળ્યા છેવટે પ્રમુ આગઢ જણાવે છે કે—હે
 નાથ ! આ મારી મતિનો ભ્રમ છે અર્થાત્ પરમેષ્ઠિ મત્રન છોડી અય
 મત્રની રૂચા કરનાર ન, જિનાગમો ડોટી કુશાલ સામઢનારાઓને
 મયજ્ઞ રીતરાગદેવને ડાઢી અસવન ઉદેવાને સેવનારાઓને મતિભ્રમ
 થયો છે, માટે તેવા મતિભ્રમન દૂર કરવાપૂર્વક શ્રી જિનવચનનુ જ
 શ્રવણ કરવુ ઉચિત છે

જિનવચન શ્રવણ વિધિ

શ્રોતાઓદ ઉપયોગનાઢા થદ તેનુ શ્રવણ કરવુ જોડપ જો ઉપ
 યોગ રહિત સામઢે તો કાઈ સમદાયક થાય નહિ, અને તે ઝેસ આગઢ
 માગવુ જેવુ થાય

लेखाङ्क १

शुक्ल पाक्षिक श्रावकनुं स्वरूप.

परमोपकांगी पूयर्ष्य श्रीहन्मिन्मूरीश्वरजी महाराजा श्रावकधर्मनु
निरूपण करता जणाव छे के —

परलोयहिय सम्म, जो जिणउयण सुणेइ उववत्तो ।

अइतिव्वरुम्मविगमा,—सुक्कोसो सारगो एत्थ ॥

ज कोइ आमा उपयोगगळो थइन परलोकमा हितने करना
वाळा निनउचनोने गळतानो त्याग करवा पूरक अनितीव्वरुम्मेना
नागधी साभळ छे, ते आमा उत्कृष्ट वा शुक्लपाक्षिक श्रावक
कहेवाय छे

उपर लखेल मूळ श्लोकनी टीका करता टीकाकार महर्षि जणावे
छे के—जे नोइ आत्मा निनउचनन माभळ छे, ते श्रावक बनी शके
छे आधी चोरुनुन छे के—कोइ आत्मा श्रावक कुळमा उपन थयो
होय, उता जो निनउरदेवना बचनोन भावपूर्ण न साभळनो होय,
या साभळ्ळा उता समयधमन नाम विरोध उठावनो होय, तो कहेवु
ज पडश के ते नामनाज श्रावको कहेवाय

जम ब्राह्मणना कुळमा उपन थयेल ब्राह्मण कहेवाय, क्षत्रियना
कुळमा उपन थयेल क्षत्रिय कहेवाय तेम श्रावकना कुळमा उपन थयेल

एटलान माटे अनुपयोगनो निषेध करवा माट शाखकार
जणावे छ के—

निदारिगदापरिवज्जिएहिं, गुत्तेहिं पजलिउडेहिं ।

भत्तिउहुमाणपुब्ब, उवउत्तेहिं सुणेयव्व ॥

धर्मस्थानमा विकथा अवश्य वर्जवी जोइए

निद्रा निश्चारहित, गुप्त, हाथ जोडीने, उपगोग युक्त, बहुमान
ने भक्ति पूर्वक श्रोताए जिनवचन श्रवण करतु जोइए आधी स्पष्ट छे
के—उपाश्रयादि धर्म स्थानके व्याख्यान श्रवण करवा आवनारे निद्रा,
विकथा—एटल राजकथा, देशकथा, भक्तकथा अने खी कथा—आ
चारे प्रकारनी विकथाओ तजवी जोइए कारण के त पापनु कारण छे
जे कथा करवाधी आत्मा पापधी लेपाय ने समारमा रखडे
तेने विकथा कहैनाय, अने ते विकथा उपाश्रयमा करवामा
आवे तो पछी उपाश्रय ने घरमा फरक श्यो ? उपाश्रय, ए
धर्मक्रियानु स्थान छे, माटे उपाश्रयमां तो फक्त धर्मकथाज
सामज्वानी होय धर्मस्थान सिचायना स्थानमा बधायेल पाप ए
धर्मस्थानके धर्म करवामा आवे तो छुटी शके, परतु धर्मस्थानक-
मांज ज्यारे पाप बघाय तो पछी ते छुटवाने बढले बघाय छे.

अरे जैन कुळमा उत्पन्न थएला नामधारी जैनो पण जाणता हशे
के—आपणे ज्यारे दहेरासर अथवा उपाश्रयमा प्रवेश करता निसीहि
कहवा पूर्वक एटले दुनियादारी सगधि तमाम कार्यानो निषेध करीनेज
प्रवेश करीये छीये तो पछी निसीहि कहवा पूर्वक धर्मश्रवण करवा आने-

प्राणीने श्रावक ज वही शक्यतो नथी, कारण के—श्रावकपणा निरोधनु
कारण क्रिया छे आथी एम न समजवु क—श्रावक कुळ नकामु छे

कारण एछे के—उत्तम कुळना महिमाने लइ घण भागे धर्मप्राप्ति
सुलभ छे, एथी कामनु छे, छत्ता श्रावक तो ज्यारेज कहवाय क निरत
जिनवचननु श्रवण करे

निरतर जिनवचननु श्रवण करनारने श्रावक कहेनाय

आथी बीजी घात पण स्पष्ट थाय छे क—मृणोति इति
श्रावक इति ध्युपसि करी जो कोइ एम माने के—गमे ते, एठे
अर्थकामनी पुष्टि करवावाळा जे वचनो अथवा अर्थकामनी पुष्टिवाळा
काव्यादिने तेमज असर्वजना वचनोनु श्रवण करवाथी पण श्रावक बनी
शक्य, अने धर्मस्थानके तेवा वचनो बोलवामा, बोलववामा ने
सामझवामा साधु अथवा श्रावकोने कह बाध करता नथी अल
बोलनार साधुओ अथवा श्रावको प्रभुनी आनाथी निपरित बोलनार छे
एम केम न वही शक्य ' अर्थकामनी पुष्टिवाळा जे वचनो तथ
असर्वज्ञेना जे वचनो ते मोक्ष अर्थ साधनार नहि होवाना कारण
तेनु जे श्रवण ते अनुचित छे मात् मोक्षार्थी मय प्राणीए तेवा वच
न सामझना जोइए उपर जणाव्या प्रमाण ज्यारे निरतर जिनवचन
श्रवण करे ज्यारे श्रावक रही शक्य

श्रावके परलोक हितकारी जिनवचननुज श्रवण करवु जोइए

जिनवचननु कथन पण एवा प्रसारनु होवु जोइए के जे
लोसमा हितकारी थाय जिनागमोमा तमाम वस्तुओनु निरपण

गृहस्थो आगळ सावचना त्यागी पंचमहान्तधारी मुनिराजो दुनिया दारीनो अथवा जेमा विरुधा होय एवो उपदेश आपी शकेन नहि, मुज वाचक वग स्वय विचारश

श्रावकधी बीलकूळ दुनियादारीनो उपदेश मागी शक्य नहि आवी रीत स्पष्ट छे उता जो साधु उपदेश आपे ने श्रावक सामळे तो उपदेश करनार साधु, ए साधु नधी ने श्रावक, ए श्रावक नधी माटे सावचना त्यागी मुनिवर्योए तथा तेमना उपासकोए धर्मस्थानकोमा विरुधादिनो त्याग अवश्य करवो जोइए तनो त्याग करवा पूर्वक मन, वचन, अन कायाना समय पूर्वक वे हाथ जोडी बाध निनयपूर्वक न अभ्यतर हृदयना प्रेमपूर्वक एकाग्र चित्ते निनवचन श्रवण करवु

तीव्रकर्मना नाश सिवाय सम्यग् धर्मोपदेश श्रवणनु अशक्यपणु
उपर मुजब क्यारे सामळी शक्य १ ज्यारे तीव्र कर्मनो नाश थाय त्यागे तीव्र कर्मना (ज्ञानावरणीयादि कर्मना) नाश सिवाय विरुधादि रहित उपयोग पूर्वक निनवचन श्रवणनो समब नथी

पिधि मुजब जिनवचननु श्रवण करनार शुक्लपाक्षिक श्रावक होइ शके

आधी स्पष्ट थाय छे के-धर्म स्थानके भारे कर्मी आत्माजो जिनवचन श्रवणनो राम न्द शक्ता नधी, परतु जे हळवा कर्मी आत्माजो विरुधादि रहित उपयोगपूर्वक बहुमानपूर्वक श्रवण शठना दिकधी रहितपणाए परलोभमा हित करवावाळु जिनवचननु श्रवण करे ते आमा उकृष्ट वा शुक्लपाक्षिक श्रावक होइ शके

ઠતા સામઙ્ગ્યાનુ પળ તે વધુ કે જે પરલોકમા હિતકારી હોય જિન-
વચનોન આરાધવાથી જ પરલોક અનુકુલ થાય છે વઝી પરલોકમા
હિતકારી એવું જિનવચનનુ શ્રવણ જણાવ્યું આ ઉપરથી એમ પણ થયું
કે—દૃઢલોકહિતકારી જે નિમિત્ત શાસ્ત્રો, જ્યોતિષપ્રગતિ, અષ્ટાગનિમિત્ત
વિગેરે જે જિનવચનો છે, તે સામઙ્ગ્યાનો નિપેધ કરવામા આવ્યો છે જો
કે નિમિત્ત શાસ્ત્રાદિ અભિપ્રાય વિશેષથી પરલોકમા હિતકારી છે પરંતુ
મુશ્કેલ કરીને તો આલોકમા જ હિતકારી છે

અહિં કોઈ નાકા કરે કે—અભિપ્રાય વિશેષથી જે પરલોક હિત-
કારી થને છે, તે વચનો પરલોક હિતકારી જ છે, માટે તેનું પણ શ્રવણ
કરવું આ શકાનું સમાધાન કરતા જાની મહર્ષિઓ પગમાલે છે કે—
જો એમ છે તો તમામ વૃદ્ધાઓ પણ સામઙ્ગ્યા આ માટે એક
જિનવચન પરલોક હિતકારી કહેવાય ! કારણ એ છે કે—અભિપ્રાય
વિશેષથી તમામ વૃદ્ધાઓનું પણ પરલોક હિતપણુ દૃષ્ટ છે, માટે જ ટીકા-
કાર મહર્ષિ જણાવે છે કે—શ્રાવક ક્યારે કહી શકાય કે—અથવા શ્રી
જિનવચનનું શ્રવણ કરે ત્યારે

વઝી જિનવચન કલા પ્રસારનું હોવું જોડણ " તો પરલોકદિવ્ય
ષ્ટલે પરલોક હિતકારી હોય તેનું આ વિશિષ્ટતાથી જે માક્ષાત્
પરલોક હિતકારી સાધુ અને શ્રાવકની પ્રિયાયુક્ત જે જિનવચન હોય તે
સામઙ્ગ્ય, જોડણ, અને તે સામઙ્ગ્યતા આવક થઈ શકે

આગી સ્પષ્ટ છે કે—સાધુ અને શ્રાવક ધર્મયુક્ત જિનવચન
કે જે પરલોક હિતકારી હોય તે સામઙ્ગ્યાના અધિકારી છે જ્યોતિષ
શાસ્ત્રાદિ જે દૃઢલોક હિતકારી છે, તે સામઙ્ગ્યાનો નિપેધ છે

સાથે ણ પળ સમતી લેવાનું કે તે શ્રાવક શુશ્લ્પાશ્રિક હોઈ અપાર્થ
પુદ્ગલ પરાવનમા મોક્ષ પામવાવાળો જાણવો ઉક્ત સ્વરૂપ શ્રાવક
શ્રુણોતીતિ શબ્દવ્યુત્પત્તિત્રિપયીભૂત શ્રાવક ધર્માધિકારે જાણવો
ચીજે પુનઃ ત્રિશષ્ણગતિ સામંત્ર્યા વડે, સમજાવના વડે અથવા
નામાત્મિભેદભિન્ન શ્રાવક કહવાય છે

લેખાક્ષ ૨

‘અર્થ’ અને ‘કાસ’ને ભયકર કહેનારા શાસ્ત્રોમા
તેનો ઉપદેશ હોય ?

શ્રી મોયળી તીર્થમા શ્રી વ્રમણસથે ણ સવધમા કરેલો ઠરાવ
તદન સુયોગ્ય છે અને શાસ્ત્રસમ્મતજ છે એ સ્પષ્ટ છે !

સયલાળતથનિમિત્ત, આયામકિલેસકારણમસાર ।

નાહણ ઘણ ધીમ, ન હુ લન્મડ તમિ તણુઅપિ ॥

ફરથી અળન્થમરણ, ચલચિત્ત નરયવત્તણીભૂઅ ।

જાણતો હિઅકામી, વસરત્તી હોઈ ન હુ તીસે ॥

શ્રાદ્ધ ત્રિપિન્નાર વાલ સરસ્વતી વાસ્તદધારક પૂજ્યપાદ શ્રીમાન્
રત્નશેખર સૂરીશ્વરજી મહાગજા શ્રી શ્રાદ્ધત્રિપિન્ના પ્રસંગોપાત શ્રી ધર્મ-
રત્નપ્રસ્થરણમાથી માત્ર શ્રાવકનું લક્ષણ ઓઢસાવતા જણાવે છે કે—
સર્વલ અનર્થનું નાશન, અન વલેશનું કારણ, અસાર ણુ ધન છે, એમ
જાણીને બુદ્ધિમાન તેવા પ્રત્યક્ષના ધનને વિષે જરા પણ આમત્ત થવું

સસારરૂપ દાગાનલમા અર્થકામરૂપ લાનડા હોમનાસને કેવા કહવા ?

જ કોઈ ઇમ કહ છે કે—‘પૂર્વાચાર્યાણ સસાર વ્યવહાર પોતા માટે ‘યોનિષ, નિમિત્ત, શ્રાદ્ધત્રિપિ વિગેરે ઢાલો બનાવ્યા છે, જ હાત મોજુદ છે’ આપુ જ વોત્તુ તે નર્યુ અનાનજ છે કારણ—છપિધોળ પળ પોતાની લ્થિઓનો ઉપયોગ પોતાના દેહને માટે કર્યા તથી, એ શાલમા જગાન છે જેમ સનતકુમાર આદિ મહામાઓના પ્રસિદ્ધ છે તો પડીદુનિયાદાગીન પોપયા માટે વીજાન વતાવે જ કયાથી ? અથા નજ વતાવે શ્રાદ્ધત્રિપિ વિગેર પ્રથોની અદર શારકધર્મનુ સ્વરૂપ વતાવે છે, પણ દુનિયાદાગીન પોપી નથી જો દુનિયાદારી પોપ તો નાની ન અનાનીમા વેર છુ ? કારણ જાનીઓ તો જણાવ્યુ કે—“સમારદાવા નલદાહનીર” સસાર ણ દાગાનઝ છે અહિં મુન યાચક વાં વિચારશે કે—જે સમારને જાનીઓ દાવાનઝ તરીકે ઓઝગાવે છે, તે જાનીઓ મસારરૂપી દાગાનઝન વધારવા તમોન છુ અથકામની લાલચો વતાવન કરા ? અથાત્ નહિ જ વતાર

કારણ—સસારરૂપી દાગાનઝમા તમામ પ્રાણીઓ ઘડી રહ્યા છે તે ઘડી રહેલા પ્રાણીજાન વચાવગાનો નાની પ્રયત્ન કર કે મસારપોપક અર્થ કામ રૂપ લાનડા હોમી વિશેષ પ્રસાર થાઝ ? કહતુ જ પડશ કે—પોત સમારન દાગાનઝ માનીન મીઠઝ્યા અને વીંતઓન તેમા રહેવાનુ કહા અથકામનો ઉપદેશ દ, તો તે સરસર મૂર્ચ અને અનાની કહેવાય એ મૂલ હોય ત પણ સારો, કાળન કે તે પણ સમજ કે આ અગ્નિ છે, અટ્ટીતુ તો વાણીતુ, તો તે પણ ન અહે કોઈ થાઝક અટ્ટો હોય તો

નહિ તેમજ આત્મહિત દૃષ્ટિનાર આમાણ અનર્થનુ ધર, ચચલ ચિત્ત વાળી અને નરજમા જવાના માર્ગરૂપ પવી સ્ત્રી છે, ઇમ જાણીને સત્તે આધીન થવું નહિ

શાસ્ત્રકાર મહર્ષિઓ-અર્થ અને કામને હેય અને ધર્મને ઉપાદેય જણાવે છે

વાચક મહાશય ! આ ઉપરથી મુસ્પષ્ટ સમજી શકાય છે કે-
અનાદિ અનત, દુ સ્વધી મયફર પવા આ સસારમા અર્થ અને કામ
તેમજ અર્થકામના સાધનો પ ઘણાજ મયફર છે જો આ આમા ધાર
ગતિરૂપ મયજર સસારમા દુ સ પામ્યો હોય, તો કલઠ અર્થકામ અને
તેના સાધનોનોજ પ્રતાપ છે

આટલાજ માટ શાસ્ત્રનાર મગવતોળ શાસ્ત્રોમા જગો જગો પર
અર્થકામ અને તેના સાધનોને પાપ તરીકે ઓઢાસવાની તની ખુબ
ખુબ નિન્દા ફોલ છે પટલ્લન નહિ પણ હેય (ઝોડના લાયક)
તરીકે જણાવે છે કારણ કે-અર્થ અન કામ અસાર (તુચ્છ) છે,
અન જે અસાર હોય તે માવશ્રાદ્ધોને ઉપાદેય (સ્વીકાર કરવા
લાયક) હોઈ શકેજ નહિ અને સાધુઓને તો તે અચત ત્યાગજ છે
આટલાજ માટ શાસ્ત્રકાર મગવતોળ સગનમાપિત ધર્મનેજ ઉપાદેય
(સ્વીકારવા લાયક) ઘણવ્યો છે, અન વાનાનુ વધુ અનર્થ કરનાર
જણાવ્યું છે

ધર્મના પ્રકાર અને તેનું સ્વરૂપ

સર્વનમાપિત ધર્મ વ પ્રવ્રત્તનો છે એક સાધુધર્મ અન વીજો
શ્રાવકધર્મ આ વેપ્રકારના ધર્મમાથી પ્રથમ સાધુ ધર્મ જ છે તે સસા-

રના સર્વ દુ રનો જલ્દી અત કરે છે પ્યારે વીજા નરનો ધર્મ ઇટલે
 શ્રાવકધર્મ પરપરાઈ સાધુધર્મને પ્રાપ્ત કરાવી લાવા વાલે દુ રનો અત
 કરે છે ઇટલે જે આત્માર્થીઓ સસારદુ ગ્વથી ઇકદમ ભય પામેલા
 અને કટાક્ષી ગયા હોય, તેમજ જલ્દીથી દુ રનો અત કમ્વાની
 ઇચ્છાવાળા હોય છે, તે સમર્થ આત્માર્થીઓ સાધુધર્મનો સ્વીકાર કરે છે,
 અને જે આત્માઓ તથા પ્રકારની શક્તિવાળા ન હોય, આ દુ રનો અત
 કરવાની તીવ્ર ઇચ્છા જાગૃત ન થઈ હોય, તેમજ તથાપ્રકારનો મસારનો
 ભય ઉત્પન્ન ન થયેલો હોય તથા ચરિત્રમોહનીયની પ્રવચ્છતાને લઈને
 સાધુધર્મ ન સ્વીકારી શકતા હોય, તેઓ સાધુધર્મની પ્રત્વના
 પૂર્વક શ્રાવક ધર્મનો સ્વીકાર કરે જો શ્રાવક-
 ધર્મનો પણ સ્વીકાર ન કરી શકતા હોય, તો પછી
 સમ્યક્ત્વનો સ્વીકાર કરે અને મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરે તેટલું
 પણ સ્વીકારી શક નહિ તો છેવટ સમ્યક્ગુર્દનાદિ મોક્ષમાગને અનુ-
 સરનારા (વિરોધી નહિ) માગાનુસારીના ગુણોનું યથાશક્તિ પગિનીલ્લન
 કરે, તેમ કરતા કરતા પણ મોક્ષમાર્ગ હાથ છાગી જાય અને દુ સ્વનો
 અત કરે

શાસ્ત્રજ્ઞારોની અનુમતિ ધર્મમાજ હોય, અધર્મમા નહિ

મતલબ ઇ છે કે—જેક ધર્મજ ઉપાદેય હોવાથી સર્વન ભગવાનોઈ
 પ્રથમ સર્વવિરતિધર્મ અને ત્યારનાદ દેવવિરતિધર્મ અને તે ન બને તો
 સમ્યક્ત્વ અને તેય ન બની શકે તો માગાનુસારીપણાનું પ્રતિપાદન
 કરેલું છે

સર્વવિરતિ ધર્મને નહિ સ્વીકારનારા તે ધર્મને

ए शासनधी बाह्य कोटीना छे ए तमारे बहार पाटनु पटशे
 आम करवा तैयार थाव, तो नैननगत तमोन धिकार आप्या
 सिवाय नहि रह

अधर्मने धर्म मनाववाना अज्ञानीओना कुप्रयत्नोने
 हठानवान ठराव करवानी जरूर पडी

वस्तुत ए छे क—जो सब ब्रह्मचर्य पाठवानी तारात होय, तो
 स्वदारामतोषव्रतनी जरूरज रहती नथी पगनु अनाक्त होवाधी मर्या
 ब्रह्मचर्यव्रत स्वीकारि शके नहि, तवाने माट देश ब्रह्मचर्य, अन देश
 ब्रह्मचर्य पालन करता पण सब ब्रह्मचर्य पालन करवानी दृष्टा होखी
 जोइए, तो ज स्वदारामतोष व्रत टके छ आवी बुद्धि पण क्यारे
 थाय, के यारे स्वस्त्री पण हय छे, एम मनाय अन यारे स्वस्त्री हय
 छे एम मनाय, त्यारे लग्न अणलुटके करवा पड अने करे तो पा हेन
 बुद्धिवालो लग्न ए आवश्यक छे एम मानस नहि किंतु हा ए मनु
 कारण छे एम मानस आ बुद्धि होय तो जैनपण टर अरवा
 बाधधनी बननु पाउन नरवा ठता पण ते वास्तविक जैन नथी किंतु
 नामधारी जैन छे आना नामधारी जैनो यारे कर्मने धर्म दुर्गति
 ओळखावना लाग्या, त्यारे पूय मुनियनि श्री भोयतीर्वला प्रमन्य
 ठगवो करवानी जरूर पडी

आ ठगवो वाचीन महाधुस्व चुनीछाट पेनानी छ मुनन बननेन
 भरडया माटयु छे, पण आम्बर पेनान सटन जगु पटन ए विचा-
 रवा जेवु छे पण विचाराय क्याही काम क—प्राप्ती उट्टिना स्व-
 भाववाळा आनाओ एक बाजुण जूण तेना छेनो लेव १ बद्ध

અશક્ત હોયથી, સ્વયં દેશધર્મ કે સામાન્ય ધર્મને સ્વીકારનારા જે આમાઓ હોય, તેને વિષે શાસ્ત્રકારોની અનુમતિ માત્ર દેશ ધર્મ કે સામાન્યધર્મને વિષે હોય છે, પરંતુ બાકી રહેલ અધર્મને વિષે અનુમતિ હોતી નથી કારણ કે—શાસ્ત્રકારોના નિયમ મુજબ પ્રથમ સર્વ ધર્મની દેશના આપતા કે સર્વ ધર્મનું પ્રદાન કરતા, જે આત્માઓ સમય નહિ હોયથી સ્વયં દેશધર્મનો કે સામાન્યધર્મનો સ્વીકારે કરે, તમા બાકી રહેલ અધર્મના પાત્રનમા શાસ્ત્રકારોને લગાદેવા નથી

ઉદાહરણ તરીકે માનો કે—કોઈ માણસને ગુરુમહારાજે વડનિ-હારનાં પચ્ચગ્ગણ કરવાનું કહ્યું, ઊતા અશક્ત હોઈ તેમ ન કરતા સ્વયં રાત્રિમોત્તમના ત્યાગનો નિયમ સ્વીકાર્યો હશે પોતે રાત્રે પાણી પીવે ડાળવા કમીન એમ કહી શકાય કે—ગુરુ મહારાજે પાણી પીવાની છૂટ આપી, તમને પાણી પીવું જ ધર્મ જ એમ કહેવાય, તેમજ ધર્મ જો ન કરવાય, તો તે અધર્મનું પાપ ગુરુ મહારાજને લાગે સ્વરૂપ નહિજ તેમજ ગતિ અહીં પણ સમજવું કે—દેશ ધર્મી ધર્મનું પાલન કરનારને બાકી રહેલ અધર્મની છૂટ આપી નથી તમને તને ધર્મ તરીકે ઓઢ-સ્વાધાય નહિજ કિંતુ એ અર્થ જ પાપ છે, એમ પોકાર કરીને કહે-વાય, ઊતા કરનાર પાપ ગ્રેહાયમા અશક્ત હોઈ ન છોટી શકે તેનું પાપ કે અનુમતિ શાસ્ત્રકારને લાગતું નથી

અથ વામના રસિયાઓજ વર્તમાનમા જૈનધર્મને ધોકો પહાગાડનારા છે

આથી સ્પષ્ટ મમતાય કે જેટલો ધર્મ હોય તેટલોજ ધર્મ

પ્રવાપર સમથ ગુરુગમથી વિચારાય તો કન્યાણનો માગ ટાથ લાગે,
અન્યથા શાસ્ત્ર ણ શાસ્ત્ર સ્વે પરિણમે એ સહન મિદ્ધ જ છ માટે
સન્નગુરુની નિશાળ શાસ્ત્રનો ૨ ૪ વિચારના એન કલ્યાણજાગી ઠ

છેવટાઠ્ઠ ૩

જૈન કોને કહેવાય ?

તા ૭ ઓગસ્ટ સને ૧૯૩૨ ના જૈન પત્રમા માસ્તર જીવરાજ
શામનીએ આગમ-શાસ્ત્રો માટ મિત્ર મત છે જ કયા ? એ મથાઠ્ઠા
નીચે સમગ્રય દષ્ટિની ભૂમિકાજ સમાધાનનુ વૃક્ષ રીલ્યી નાકે એ
ઉપર લગતા છેવટ પ્રથમ સમાધાનના મુમદાનુ ઠારણ કાની જણાવ
છ કે-ધેતાવર મૂર્તિપૂજક આગ્નાય પ્રમાણે જૈન તેજ કહી
શકાય, કે જે પચાગી સહિત પીસ્તાલીશ આગમો અને એ
આગમોને અનુસરતાં દરેક શાસ્ત્રો માને, માને ઘટલે પોતાની
શક્તિ મુખ્ય વર્તન કરે અને વર્તન ન થાય તો પથ્થાત્તાપ કરે,
પણ કોઈ તે મુનવ વર્તતો હોય તેનો વિરોધ તો ન જ કરે ?

ઉપરોક્ત મુસદામા જૈન તેજ રહી શકાય એ ક્યારુણ્યા
બરાબર જ છે

વાચક મહાશય ! આ રાનિગ જૈનની મુદ્દર વ્યાખ્યા ઊતા અને
છેલ્લક પણ મથાઠ્ઠુ વાખના જ આગમ-શાસ્ત્રો માટ મિત્ર મત છે જ
કયા ? એમ સ્વીકારવા ઊતા દોષ-રિગાજ ભગ્વકને દોષ દેવાવાથી
મુમદાને અગે પોતાના વિચારા જાહેરમા મૂરતા તે જણાવે છે કે-ઉપરની

કહેવાય અને જેટલો અધર્મ હાય તેટલો અધર્મ કહેવાય છતાં ભેદની વાત છે કે—આજે શાસ્ત્રકારોના કહેલા મર્મને નહિ જાણનારા વીસ નગરી મહામુગ્ય ચુનીલાલ જેવાઓ શાસ્ત્ર ને શાસ્ત્રકારોના નામે જૈન પત્રમા 'જૈનાચાર્યા અને ગૃહસ્થાશ્રમ' ણ હેડીંગ નીચે અધર્મને પણ ધમ તરીકે ઓઢાવવા સમાજમા બહાર પડેલા જણાય છે, આજ કારણથી નિપ્પલ્લ જૈન-ગમનમા જે કઈ ક્લેશ જેવું હાલમા જણાય છે, તે તેવાઓનોજ પ્રતાપ છે ઘાત પણ માંચી છે ક—ક્લેશ ન થતો હોય તોપણ થાય, કારણ કે—શ્રી પચવસ્તુમા ચૌદસો ને ત્રીસ ગ્રંથના કર્તા ભગવાન્ હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજા અર્થકામને મનમ્રમણનું કારણ જણાવે છે, ત્યાર આ નામદારો અર્થકામને ધમ તરીકે ઓઢાવવા બહાર પડ્યા છે

ચારે પુરુષાર્થોમા ધર્મજ ઉપાદેય છે માટે સસારથી છુટવા માટે શુદ્ધ ધર્મ કરવો જોઈએ.

ચૌત્તોચુવાલીમ ગ્રંથના કતા શ્રીમદ્ આચાર્યદેવ શ્રી હરિભદ્ર-સૂરીશ્વરજી મહારાજા પચવસ્તુમા જણાવે છે કે—

સસાર કારણ જ પર્ચઈએ અર્થકામાઓ ॥ અસુહો અ મ
દ્વાપાવો સમારો તપ્પરિક્ષયણિમિત્ત । બુદ્ધિમયા પુરિસેણ,
સુદ્ધો-ધમ્મો અ કાયવ્વો ॥ ૬૮ ॥

ગ્યારે વાદીએ જણાવ્યું કે—જગત્મા ધર્મ—અર્થ—કામ અને મોક્ષ આ ચાર પુરુષાર્થ છે ત ચારે પુરુષાર્થ પોતપોતાના કાલમા સેવા જોઈએ, કારણ ક—જો તે સંગ્રામા ન આવ તો ક્યારેક દોષની

પ્રાણિ થાય તેનો ઉત્તર આપતાં ભગવાન્ શ્રી હરિમદ્વસુરીશ્વરજી મહારાજા જણાવે છે કે—આ તારી દર્શાવેલું તુષ્ઠ છે, કારણ કે અર્થ અને કામ ણ સ્વાભાવથી જ સસારનું કારણ છે જન મસાર ણ અશુભ અને મહાપાપ છે માટ બુદ્ધિવાન પવા પુરુષ સસારથી હુટવા માટે શુદ્ધ ધર્મ કરવો જોઈએ શુદ્ધ ધર્મ પડેલે સ્વશાસ્ત્રાનુસારે ચારિત્ર (દીક્ષા) અને પરશાસ્ત્રાનુસારે અપ્રવૃત્તિમ્પ રહ્યો છે તે

શાસ્ત્રકારોને અથ કામનો ઉપદેશ હટ નથીજ

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે—સમાર મહા પાપરૂપ છે, માટન અશુભ છે, અને તેના કારણભૂત અર્થ અને કામ ણ પણ પાપરૂપ છે, તેમા કાઈ નવાઈજ નથી જ સ્વાભાવથીજ પાપરૂપ હોય તેના સસારના કારણભૂત અર્થ અને કામ તેનો ઉપદેશ કલિકાલસર્વજ્ઞ ભગવાન્, શ્રી હેમચંદ્રસુરીશ્વરની જેવા તથા ચાલમરસ્યતિ ત્રિરુદધારક શ્રીમાન્ રત્નશેખરસુરીશ્વરજી જેવાઓએ આપ્યો છે, એમ જે કહેવું તે કેટલી મયકર અજ્ઞાનતા છે મહાનુભવ ચુનીલાલન હુ પૂછુ છું કે—જો અર્હન્નિતિના પાટોથી કલિકાલ સર્વજ્ઞ ભગવાન્ શ્રી હેમ ચંદ્રસુરીશ્વરને જથ અને કામ ઉપાદેય (સ્વીકાર કરવાલાયક) તરીકે હટ હોય અને તેથીજ અથનામની પુષ્ટિનો ઉપદેશ હટ હોય તો તેઓથીજ યોગશાસ્ત્રમા જણાવેલું કે—

પરિગ્રહ મમ-ગાદ્ધિ, મજ્જત્યેવ મનાબુધૌ । મહાપોત્ત સ્વ પ્રાણી, ત્યજેત્તસ્માન્ પરિગ્રહમ્ ॥ ૧૦૭ ॥

જેમ અત્યંત મારથી મગ્ન બન્યાનું ટૂંકી જાય છે તેમ પ્રાણી નિધયથી,

છે, તે તમના ભેરા ઉપરથી જળાડ આવે છે કે—જો આપણ વિનાગમ માને તેજ જૈન ઇમ મન કે કમને સ્વીકારીએ તો પછી આગમમા કહેલી ઘરુક વાવતનો ચચાર્થ રીતિએ સ્વીકાર ઇચ્છો જ પડે, અને તેમ કર પાત્રે તેમ નથી કારણ કે—આગમે કહેલી ગત ચચાર્થ સ્વરૂપમા માનવી નથી, અને જૈનપણમા રહવું છે ઇષ્ટગત માટે સ્વચ્છ જળાવે છે કે—હુ માનુ છું કે—મૂર્યતયા શાસ્ત્રોજ માને અને આદરે તેને જૈન કહેવાય એવી માત્ર એકાગી વ્યાખ્યા શાસ્ત્રમા હોવા સમ્ભવ નથી મહાન્ ભવની ગત છે કે—આગી એકાગી વ્યાખ્યા છે કે નહિ ? તેનો પોતાનેજ સંદેહ છે અને પાછા ટીકા કરવા તૈયાર ! જો શાસનની હેલના થતી હોય તો આગમ કારણો છે પોતાને જે વાત નિ મદદ ન હોય તે વાવતમા પડવાની શી જરૂર ? પણ દુનિયામા અમ કયાન ઢાળ્યા ગ્રીષ્ઠ પ કેમ જળાય ? અસ્તુ

ભેરાક જળાવે છે કે—ઉક્ત મુનિશ્રીની વ્યાખ્યામા એક દોષ તો પ્રચલિત થાય છે, અને તે એ કે—ગત મુખી પ્રચલિત જૈનની વ્યાખ્યાથી (જિનો દેવતા યસ્ય મ જૈન) જૈન કોનના ગ્રંથે પીરકાને નારાજ થનારું કારણ ન હતું, પરંતુ મુનિશ્રીની જૈનની પ્રગટ વચેલ વ્યાખ્યા મુજબ ગ્રંથ પીરકા વચ્ચે મહા ભેદ થાય કે આ દોષનું મહત્ત્વ ધર્મ અને કોમરુટિય કટલું ગણાય તે વિનાનુયાયી સર્વેષ વિચારવું

વાચન મહાશય ! ભલકના આ લક્ષણથી સ્પષ્ટ જ છે કે—વિનાગમ માને તેજ જૈન, એ વ્યાખ્યા સ્વીકારવામા જેઓ અમારા દેવ જિનશ્વર છે, ઇમ કહેનારા અને આગમની વસ્તુને નહિ માનનારા છે તેઓ જુદા પડી જાય છે અને સ્વેચ્છાન ચાલનારા અને મતિકલ્પના

મગ્નિમહની મમનાથી મવસમુદ્રમા ડુબેજ છે માટે પરિમહનો ત્યાગ કરવો જોઈએ આ ગીતિન જણાવ છે, તે જણાવત નહિ પરંતુ વાસ્તવિક રીતિએ વિચારીએ તો ઉપરની વીનાથી માલુમ પડે છે કે—અર્થનામ ઉપાદેય તરીકે તત્ત્વોર્થનેજ ઇષ્ટ નથી, તો પછી ઉપદેશ તો ઇષ્ટ હોયજ શાનો? અને તયોજ ભાવ અર્હન્તિનિમા પણ કાઢવો જોઈએ નહિતર યોગશાસ્ત્રને સ્વોદુ ઠરાવરાની ફરજ આવી પડે, અને તે, તો ઇષ્ટ જ નથી, કારણ કે અર્હન્તિનિ એ મામાય પ્રથ છે, અને યોગશાસ્ત્ર મહાન્ પ્રથ છે એટલે જરૂર અર્હન્તિનિથી વધાર કોટીમા યોગશાસ્ત્રને પ્રમાણભૂત ગગરોજ જોઈએ હવે શ્રાદ્ધવિધિકાર તો આ લેખમાં પ્રથમ જણાવ્યા મુજબ અર્થ અને રામન અનિષ્ટ જણાવ્યા છેજ, એટલે તત્ત્વોર્થને પણ અર્થક્રામનો ઉપદેશ દયો ન ઇષ્ટ હોયજ નહિ યાવત્ જેન શાસનના એકે ન્ક સાચા સાધુ-એન અને સુધાનકોને પણ ન ઇષ્ટ હોયજ નહિ

પ્રથમકર્તાનુ મુક્તિ પ્રયોજન માયુ ત્રયુ ન જ જોઈએ

વીની એ વાત ધ્યાનમા રાખવાની છે કે—દગ્ધ દગ્ધ શાસ્ત્રકારો પ્રથમની શરૂઆતમા પ્રથમ કરવાનુ પ્રયોજન જણાવે છે તમા જૈન શાસ્ત્રકારો પ્રયોજનના વ વિભાગ પાડતા જણાવ છે કે—પ્રથમ કરનાગ્નુ પ્રયોજન, અને ન્ક સામગ્રનારનુ પ્રયોજન, દગ્ધના પાડા ઘડે વિભાગ પાડે છે કે—સ્ત્રાનુ અનતર પ્રયોજન અને પરપર પ્રયોજન—અનતર પ્રયોજન તે કહેવાય છે કે—શ્રોતાને ઉપનાર થાય ત, અને પરપર પ્રયોજન મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય ત એ રીતે શ્રોતાને પણ અનતર પ્રયોજન શાસ્ત્રના અર્થનુ નાન થયુ અને પરપર પ્રયોજન મોક્ષની પ્રાપ્તિ.

મુનન મા, મ્હન અન સ્ત્રી ગ્રાન વિપ સરસ્વી દષ્ટિ રાસવાની ઘેલી
વાતો કરનાગ પગ જુદા પડી નાય છે, ઇટલે પ શ્રી રામવિજયજી
મહારાનની કરેલી વ્યાખ્યાના દોષ જણાયો

જો જુગ ન પડતા હોત તે તે વ્યાખ્યા પણ પ્રિય લાગત, પરતુ
જુદા પડી જાય ઇટલ વ્યાખ્યા સ્વીકાર્યે પાલવે તેમ નથી મળેને
આગમ માટ ભિન્ન મત છેજ ક્યા ? એમ રાગે પથી તુ ? હૃદયમા
હલાહલ સર મર્યું હોય તે લગ્નમા આવ્યા સિવાય કમજ રહ ? અથાત્
નજ રહે

આ પ્રમાણે ઇટલે કે—મા, ‘હન અન સ્ત્રી ગ્રાનેમા જુગે વ્ય
વહાર હોરા છતા પણ, સમન્વય દષ્ટિ છે, એમ જણાવવા વહાર પડવું,
તે “મારી મા વાક્ષણી ડ” આ વાચ્ય શુ નથી લાગુ પડતો ? તે પ્રમાણે
સમન્વય દષ્ટિ વહવાય સ્વરી ? નિનન દવ તરીકે સ્વીકારનારાઓ જો
નિનવચનની અયગણના કરનાગ હોય, તો શુ જૈનપણામા રહી શકે
છે ? જો તેઓ જૈનપણામા ન રહી શકે, તો તેઓની સાથ સમન્વય દષ્ટિ
શી રીત રત્વાય ? વસ્તી જિનાગન મગ્ન તેજ જન, એમ વહવામા શાસ્ત્રનો
આધાર નથી એમ પણ નથી, કારણ કે—સમન્વિતી એ જન છે, અને
મિથ્યાદષ્ટિ એ જન છે હવે મિથ્યાદષ્ટિની વ્યાખ્યા કરતા પાત્રકાર
જણાવે છે કે—

‘વયમનિ અસદ્દતો સુત્તથ મિચ્છદિદ્દીઓ’

મૂત્ર તથા અર્ચનાદેવક પદની પણ શ્રદ્ધા જન ન હોય, તેને નિથ્યા
દષ્ટિ જાણવો

થવી અર્થાત્ ક્રતા અને શ્રોતા ઉમયનુ પરપર પ્રયોજન મોક્ષન છે હવે જો ણેદિક પ્રયોજન નાશનુ વનામગાનુ હાય, તો પરપર પ્રયોજન જે મોક્ષ છે તે ઉડાવી દેવું પણ માટ મ્પટન છે કે—દેવ જૈન શાસ્ત્ર વારનુ શાસ્ત્રો પનાવવાનુ પ્રયોજન મોક્ષ જ છે, અને તે પ્રયોજન ત્યારેજ સિદ્ધ થાય કે—જ્યારે અર્થ ન કામ હય (ઝેટગા લાયક) તરીકે સ્વીકારવામા આવે ત્યારે માટ ઉપદેશકોણ, શ્રોતાઓણ, તેમજ પ્રથનુ વાચન કરનારાઓણ મોક્ષ પ્રયોજનની સિદ્ધિ થાય તે ગીતિણ ઉપદેશ દેવો જોડણ, તેમજ શ્રોતાઓ અને વાચકોણ તેન પ્રયોજનથી સામઝવું અને વાચનુ જોડણ કે—મથક્રતાનુ મુક્તિ પ્રયોજન માર્યું ન જાય

શાસ્ત્રના નામે અર્થ કામને પોપનારા અનાનીઓને શાસ્ત્રીય પૂરાવા સહિત સાચી મમજન અને તેવાઓથી સાવચેત રહી આત્મમાન નહિ ભૂલવા મદ્રિકોને મલામળ

આ ઉપરથી વાચક મહાશયોન જરૂર જાણે ઉપન થના કે જ્યારે મુક્તિના પ્રયોજન મિવાય જૈન શાસ્ત્રો રચાયા નથી અને તેથીજ એક મુક્તિના યેયથીજ ઉપદેશ દેવો અને સામઝનો જોડણ અર્થ કામનો ઉપદેશ દેવો જોડણ નહિ તો પછી મુશ્કાલ વાળામાઈ નગીનવાસ ના સુહા પત્રના ઉત્તરમા મહામુખ ચુનીચલ શ્રાદ્ધવિધિનો પાઠ આપી અર્થકામનો ઉપદેશ શ્રાદ્ધવિધિકાર વિગરણ આવ્યો ડ, એમ જણાવે છે તે મ્વોટુ ઠર છે તનુ કેમ ? કારણ કે—મહામુખ ચુનીચલ જ જૈન શાસનમા અને ઇતર શામનમા પણ દીક્ષાવિરોધી તરિકે જાહર થણા છે, માટ તેઓ મ્વોટુ લખ રચા ? આના ઉત્તરમા હું જણાવું છું કે—જે શ્રાદ્ધવિધિનો પાઠ આપી અર્થકામનો ઉપદેશ દેવો જોડણ એમ સાવાત

‘પવનસ્વરપિણ્ગ, જો ન રોણ મુત્તત્થ નિરીદ્ધ ।

સેમ રોયદ્ધ અ ઘટ્ટ, મિચ્છાદિદ્ધિ મુણેયઘ્ઘા’ ઘૃ સ ૨૩૨

જન સૂત તથા અર્થમા વહલ્લ પ્પ્ અથવા પ્પ્ અપ્પ
પણ ન રહે અને જિનશ્વરદેવના વાકી વધા વચનો રહે, તો પણ તે
મિધ્ધાદિદ્ધિ પીલો જાણવા

આ ઉપરથી મુસ્પટ જ છે કે—જિનશ્વરનું દેવ તરીકે સ્વીકારના
છતાં અને જિનશ્વરદેવના સર્વ વચનો માનવા છતાં, જો પ્પ્ પણ અપ્પ
રની અરુચિ ન, તો તે મિધ્ધાદિદ્ધિ છે અને માત્ર જ તે જૈન નથી

આથી પ શ્રી રામચિન્તયની ગણિયેરે મુસન્નામા જે ધ્યાન્યા
ઘટાર પાઠી છે તે નાત્રમમ્મતજ છે, પ નાકા ચગરની યાત છે

આગળ નતા દેવક લાગુ છાગુ જ લગ્યુ છે, તેના ઉપર ધ્યાન
નહિ આપતા આપણ પ્પ્પ્ વાત વિચારીને કે—મુનિશ્રીપ્ર પ્રચારિત
દેવસાનિધ્વગાત્રી ચાત્યા પ્રગટ ન કરતા વિનાગમધાત્રી જૈની
ધ્યાન્યા પ્રગટ નગ્વામા મુનિશ્રીની નજર સમ્મુલ્લ વધુ ચૈત્યવાદ છે,
કે જટયાદ ડા ત વિચારનો વિચારો

આ છાત્રી હેતુર જણાવના માગ છે કે—મુનિશ્રીપ્ર વિનાગમ
માને તે જૈન, પ્પ્પ્ જહવાથી મુનિશ્રીની નજર સમ્મુલ્લ જહવાદ
છે પરંતુ આ આગેપ ડગ્ગન લાગુ પડે છે, કારણ કે—જેના દ્વયમા
વિનાગમ પ્રયે વહુમાન છે અને દરેક કાયામા વિનાગમન આગળ
કરનારા છે, તેને તો થી જિનશ્વરદેવનું વહુમાન કર્યું છે, પણ જો
અમારા દેવ વિનશ્વર છે, પ્પ્પ્ વોલવા છતાં આગમ પ્રયે વહુમાન

करे छे, तेज श्राद्धविधिना पूरापर सन्धना पाठोनो विचार करवामा
 आव, तो तेओ आपोआप खोटा ठरे छ तो के—महामुग्ग चुनी-
 लाल्ले खोटा पट्याथी मोटु हागस, उठा मोट्ठा जनता तमना लखेला
 अर्थसय छेचथी अवज रस्त तेरेवाइ जिनप्रगित मार्गधी भट १ थाय,
 तेनी खातर आ पाठो जणावगानी जरर पड़े छ ते पाठो नीच मुजय
 छे “नयमारेण चिबुधो इति” । आ पाचनी गाथानी टीनामा
 “पडिकुमिअ मुट्ठपूइअ” । आ पन्नो अर्थ करता श्राद्धविधिकार
 जणावे छे के—विधि मुजय प्रतिमण क्या गद—

**शुचिरिति मलोत्सर्गदत्तधावन-जिह्वालेखन-गङ्गपकरण
 सर्वदेशस्नानादिना पवित्र सन्नित्यनुवादपर लोकसिद्धो
 ह्ययमर्थ इतिनोपदेशपर, ।**

शुचि एटछ १५ तो के मन्नो त्याग करवो, दातण करवु, जीम
 उपरथी ७८ उतारयी, कोगझा करवा सर्वस्नान (आग्या जर्ग स्नान),
 देग स्नान (शरीरना अमुग भागमाज स्ना) आन्विड पवित्र थयो
 छनो निनपूचन कर आनी अदर मन्नो त्याग करवो जादि जे व्यवहार
 क्रिया छ, ते क्रियानो अहि अनुवाद करवामा आयो उ, कारण के—
 आ बात तेरेमा स्वयसिद्ध छ, मात्र उपदेश करवामा आयो नथी
 कारण के—अप्राप्ते हि शास्त्रमर्थवत् । जे पन्थ स्वयमिद न होय,
 तेमा शास्त्र उपदेशनी सफलता छे परतु मेलाए स्नान करतु नोहए,
 सुयाए स्नातु नोहए, इयानि पदार्थमा गाम् उपयोगी नथी

“अप्राप्ते त्वामुष्मिके मार्गे शास्त्रोपदेशसाफल्य”

अप्राप्त आमुष्मिक मार्गमा गाम्ना उपदेशनी सफलता छ “एव

આગ નથી, તેઓ શ્રી વિનેશ્વરદેવનું અપમાન કરનારાઓ છે
ને તથા તેઓ જડગદમા પનાયે છે એ નિશ્ચય છે

આ માવતની પુણિમા શ્રી હૃદયમૂર્તિશ્રી મહારાજા ધર્મરંદુમા
માય છે કે—

‘તથા આજ્ઞાઽનુસ્મૃતિરિતિ’ અ ૫ સૂત્ર ૭૪

આ મૂળની ટીકા કરતા સ્વયમેવ જણાયે છે કે—

‘આજ્ઞાયા-મગવદ્વચનમ્પદેપદે હૃદયેઽનુસ્મૃતિ’ કાર્યા’

માનવચનનું પગલું પગલું હૃદયના રંગના વસ્તુ કારણ કે—

મગવદ્વચનનું સ્મરણમય મગવસ્મરણરૂપરૂપેન મહાગુણત્વાત્

મગવદ્વચનનું સ્મરણ એ મગવનું સ્મરણ છે, માટે મહાગુણ

માય છે

‘યદુક્ત દ્વિતીય ષોડશે —

અસ્મિન્ હૃદયસ્થે મતિ, હૃદયમ્થન્તત્પતો યુનીન્દ્ર ઇતિ ।

હૃદયેસ્થિતે ॥ તસ્મિન્-ભિયમાત્ મર્ત્યમસિદ્ધિ ॥૧૪॥

વિનાયક હૃદયમાં સ્થાપન કર્યું છે તેનાર્થમાં વિનેશ્વર દેવના
જે, એન વિનેશ્વર દેવના જે, નો વિનેશ્વર સર્વ કથના સમિદ્ધિ છે
આથી સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે—વાસ્તવિકગીતિષ વિનેશ્વરને દેવ
રીકે સ્વીકારનારો તે છે, કે જે વિનાયકને માનનારો હોય જે
વિનાયકને માનનારો છે, તેન શ્રી વિનેશ્વરને દેવ રીકે સ્વી
કારનારો છે જે વિનાયકને માનનારો નથી, તે શ્રી વિનેશ્વરને
માનનારો નથી એ માટે શ્રી રામચંદ્રના ગીતિષ કૃત્યવ્યાયા
મધ્યમ છે, અસ્મિન્ દોષ વગરનો છે એનાર્થમાં તેઓ વૈત્તેકાદ્ય

અન્યત્રાપિ જ્ઞેય” આવી રીતે જ્યાં “યા સ્વયમિદ્ધ અર્થ હોય, ત્યાં ત્યાં અનુવાદ વાક્ય જાગતું, અને “યાં ત્યાં સ્વયમિદ્ધ અર્થ ન હોય, ત્યાં ત્યાં શાસ્ત્રોપદેશની સફળતા સમનગ્રી આર્થી સ્પષ્ટ થાય છે કે—શ્રાદ્ધગ્રંથિકોરે સ્વયસિદ્ધ હોવાથી અર્થજ્ઞાનનો ઉપદેશ આપ્યોજ નથી છતાં મહામુખ ચુનીગળ જણાવે છે કે—સાતમી ગાથામાં અર્થજ્ઞાનનો ઉપદેશ આપ્યો ‘તો તે હવે માનની ગાથા સંપાદીત આ રહી તે ગાથા—

ધવદાર મુદ્ધિ દેસાઈ વિરુદ્ધચાય ઉચિય ચરણેહિં । તો
કુળાઈ અર્થચિંત નિગ્રાહિંતો નિઃ ધમ્મ ॥ ૭ ॥

આ ગાથાની ટીકા કરતાં પ્રવચાર સ્વયં જણાવે છે કે—વ્યવહારની શુદ્ધિ પટલે ધન ઉપાર્જનાદિનો જ ઉપાય તેની શુદ્ધિ, પટલે મન, ધર્મ, કાયાની અવક્રતા તથા દેશાન્તિ વિરુદ્ધ કાર્યાનો ત્યાગ અને ઉચિત કૃત્યનું આચરણ, આ ત્રણે વડે કરીને પોતાનો સ્વીકાર કરેલો વ્રત અભિપ્રદાદિ જ ધર્મ તેનું પાલન કરતો છતાં અર્થ ચિંતાને કર, પટલે કે—ધન ઉપાર્જનાદિનો ઉપાય કર પરંતુ ધન ઉપાર્જનાદિ કરતાં લોભાદિકથી ધમન ડોહ નહિ

“અત્રચાર્થચિન્તામિત્યાદ્યનુગાથ તસ્યા સ્વયસિદ્ધત્વાદ્ ।
ધર્મ નિર્વાહયન્નિતિતુ વિધેયમપ્રાપ્તત્વાદ્” ॥

જો કે પાંચમી ગાથામાં સુગતો કરી ગયા છે, છતાં કેટલાક વક્ત્ર, જડ એવા ભ્રષ્ટ આત્માઓ ઉધો અર્થ ન કરે, પટલા માટે અર્થ ધન ઉપાર્જનાદિના ઉપાયન વતાવવા પદ્ધતિ સુગતો કરી દે છે કે— ધન ઉપાર્જનાદિ લૌકિક વ્યવહાર છે અને તે જગત્મા સ્વય-

મિદ્ધ હોવાથી તેનો માત્ર અનુવાદ કરવામા આવ્યો છે. એટલે ધન મેઢરતુ એ અનુવાદ છે, એમા શાસ્ત્ર ત્રિલકુલ ત્રિધાન કરતાં નથી, માટે શાસ્ત્રકારોની તેમા અનુમતિ નથી. વ્યાપારાદિ કરતા ધર્મને વાત ન લગાડયો તેમા શાસ્ત્ર વિધાન કરે છે, કારણ કે-તે સ્વયંસિદ્ધ નથી, માટે ધર્મના ઉપદેશની જરૂર રહે છે.

આ વાત આટલી વગી સ્પષ્ટ છે. ઠતા અર્થકામનો ઉપદેશ જૈનાચાર્યાએ આપ્યો છે. એમ જે મહામુન્ય ધુનીગલનો આપ્રહ તેમના સ્વ પરથી જણાય છે, તેમા મ્હને કારણ માત્ર એકવ ગમે. કે-શ્રી મોચળીનીમા સૂરીસાર્યમૌમ-ક-યા-જા પૂ આ-મ-શ્રી વિનય-લન્ધિમૂરિશ્વરની મહારાત્રના અધ્યત્ત પગના પરમ પૂ-વા-ઘ-વ્યા-વા-પ-પ્ર-શ્રી રામત્રિજયત્રી ગણિત્રય આત્મિ મુનિવર્ગેની સમ્મતિથી જ ઠરાવો બહાર મૂકવામા આવ્યા છે. તે ઉપરથી પોતાના માનણ અર્થકામના ઉપદેશકોને જન્મ પડતો લાગવાથી તેઓનો દારૂ પીઝોડો કરવા માટનો પ્રયાસ જણાય છે. પરંતુ પાપ ફુટયા સિવાય રહેતુ નથી.

આ રીતિએ ચૌદમી ગાથામા પણ સમજવુ કે-પાળીગ્રહણ એટલે ગૃહસ્થે પરણવુ તેનુ ત્રિગાન નથી. કિંતુ સર્વથા નદ્ધર્ચ પાઠ-વાની તાકાત ન હોય અને પરણતુ પડતુ હોય તો સમાન કુલ અને સમાન આચારવાઢા કન્યા ને વરનો સચ્ચ થવો જોઈએ, કે-જેથી પરીણામે પોતાના ધર્મને વાધ ન પહોંચે. વઢી વિગાહના જે આઠ મેદ શાસ્ત્રમા જણાવ્યા છે, તે જૈનશાસનમા તો માન્ય નથી. કારણ કે-વિવાહ એ તો સમાસ્તુ કારણ છે. માટે અહીં લોકમા મનાતા આઠ મેદનો અનુવાદ કરેલો છે,

આ ઉપરથી ચાચક વર્ગ વિચારશ ક—માતપિતા, માટવ્હન, ધન, સ્ત્રી આદિ દુનિયાના કોટણ પદાર્થન નમસ્કાર ન કરતા માત્ર પચ પરમેષ્ઠિનેજ નમસ્કાર કરવામા આવ્યો આથી સ્પષ્ટજ છે કે—દુનિયાના કોટણ પદાર્થન યા દુનિયાના પદાર્થાના પિપાસુઓન નમસ્કાર કરવાથી આમાનુ પારમાર્થિક કલ્યાણ થતુ નથી, કારણ કે—જે પોતાનુ કલ્યાણ કરી શક્યા નથી, તે બીજાનુ કલ્યાણ કેવી રીતે કરી શકે ? અથાત્ નજ કરી નાક

જેમ ધનવાનની પાસે કોઈ ચાચક ચાચના કરે તો તનુ મન સપાદન થાય, પણ મિત્વારી પાસે ચાચના કરે તો શુ મળે ? અર્થાત્ કાંઈ ન મળે, ડલ્ટો વલ્લશ થાય કે—ક્યા આવડાની પાસે આવ્યો ! તેવીન રીતે માચા કલ્યાણનો અર્થી અરિહતાદિ પચપરમેષ્ઠિનેજ નમસ્કાર કરે, સેવે, ભજે, તો કલ્યાણ મેલ્લવી શકે, કારણ કે—અરિહતાદિ—પચપરમેષ્ઠિએજ સાચુ કલ્યાણ પ્રાપ્ત કરેલુ છે, અન તેથી ધનવાનની ઉપમાવાલા છ તપાવત ણટલોજ છે કે—ગ્યારે દુનિયાના ધનવાનો વિનશ્વર ધનવાલા છ, ત્યાર આ હોસોત્તર અરિહતાદિ અવનિશ્વર એવા નાનર્શનાત્તિ આમિક ધનવાલા છ સાચા ધનના અર્થિઓં પચપરમેષ્ઠિનેજ ભજના જોળ, તે નિવાય આત્મધનની પ્રાપ્તિ થવાની નથી

આત્મા એ પરમાત્મા છે, એમ કહનારાઓએ વિચાર કરવાની જરૂર.

કેટલાક પરમાર્થને નહિ મમજેલાઓ કહે છે કે—‘ પચપરમેષ્ઠિને ભજવાની શી જરૂર છે ? આ આમાજ પરમામા છે ’ અત્રે વિચાર,

પટ્ટે આ ગાથામા પણ કામનો ઉપદેશ દેવો જોઈએ એવું
નીકળતું નથીજ

ત્રિવાહની સિદ્ધિ માટે હાસ્યાસ્પદ દલીલ અને તેનું નિરાકરણ

નાના ગાઠફને પણ હામી આવે એવું મહામુરત શુનીગજ જણાવે
છે કે—જૈનોમા વારવ્રતધારીને ઉત્તમ ગણવામા આવે છે તેમા વાગ્વ્રત
હેવા માટે સાચું શ્રાવકન ઉપદેશ આપે છે આ વાર વ્રતમા ચોધુ વ્રત
સ્વદારાસતોષ છે ભગ્ન કયા સિવાય રમ્યારા શી રીતે સમગ્રી ઝાકે ?
પટ્ટે ભગ્ન એ શ્રાવકો માટે આવશ્યક નિષિ હોરાથી આચાર્યાઈ
ભગ્નવિધિના પ્રયો છોળા છે

વાચક મહાશય ! જુઓ તો સારા કેરી અધમ મનોદશા પરણ્યા
સિવાય ચોધુ સ્વદારા વ્રત સમયે નહિ, માટે પરણવું એ
આવશ્યક છે એમ જણાવવું, એ તો કેવું ધાય છે કે—સ્વાતર
સિવાય ધાન્ય સમયે નહિ, માટે સ્વાતરને પણ ગાંધીને લાવું
જોઈએ કાદવ સિવાય કમલ સમયે નહિ, માટે કાદવને પણ
મુખવો જોઈએ આ રીતિએ તો જગત્ભરના સારા અને નરસા
તમામ પદાર્થોની ઉપાદેયતા થઈ જાય, તો પછી જગતમાં કાઈ
છોડવાનું બાકી રહેજ નહિ ન્યારે તો એમજ કહોને કે—સ્ત્રી
હોય તો સત્તાન ધાય અને મતાન હોય તો દીક્ષા લેનારા બને
માટે સ્ત્રી પરણવી જોઈએ અને જે ન પરણે તે જિનાજ્ઞા ગણ્ય છે
માટે તે જૈન ન કહેવાય આ તમારા ન્યાયે તો શ્રી નેમિનાય
પ્રભુ આદિ તીર્થંકરો અને જગુસ્વામી આદિ ચાલનદ્વચારીઓ

યોગ્ય છે કે—આમા ૪ પદમામા રસો પા વયોરે ? જ્યોરે કમરૂપ
 કચરાથી દૂર થઈ સામર્યરૂપમા રમણતા ફોરે ત્યારન અંચમા પર
 મામા નર્દિ પળ ચાર ગનિરૂપ મમારમા મટકાગ પામગમાજ કદવાય

૫૪ ઘાજુ માવાપ, ધન, સ્ત્રી, ટોચગ, નોકર, દુનિયાની તમામ
 સાગથી, હયાદિ મારુ મારુ કરી દુનિયાના નાશવત પદાર્થનિ માટે
 મરવા તૈયાર થાય અન આમાન મા સાનો દોય તોય માદા
 જેવો થઈ નાય અર, નો પરપુરગત પન્થ મારો મઠ તો ગતી થાય
 ન સ્વરાન મઠ તો નારાન થાય ત્રમ કાદને મોદક માપના હોય,
 અને મોદક મન્યા પટલ જાન મોત મન્યો નમ મમની ગાની વટાણ
 પવી પ્રગસા કર, કે બીનાત મુગમા પાગા આવ અહો ! શુ મોદક,
 શુ મશાળે, કરો મુદર, હયાદિ થાગી વચ્ચાઈ ન્યાય ગઠ શાક
 મા જ્યોરે મરચુ—મીટુ જગલ ઓટુ—ચુ પટુ હોય, ત્યાર તો નિગ
 કરવા માટે, કે મરુ વરાન નથી, યુ પની ગયુ છે, અં મીટુ તો
 નાન્યુન નથી, હયાદિ ચોગી જો ક્રોધતા ગવી ગયો હોય તો ચીચારી
 રાપનારીના તો વાગવ વાગી જાય બારી સ્થિતિમા મહાને ચીજી બાજુ
 પરમામા કદેવટાવરા છે ૫ શુ મૂર્ચના નથી ? ર, પરમામાપશુ તો
 શુ ? પણ અતરામા પણ ન કદતા બહિગમાન કદવાય

કેમકે—જે આત્મા વાલ પૌદ્ગલિક પદાર્થમા આનદ માને
 છે તે બહિરાત્માન છે, અન આમાના જ્ઞાનાદિ ગુણોમાં જે
 આનદ માને છે તે અતરાત્મા છે

દોરક આમા પરગેષમા પવન્નેજ પવાનો છે વોઢ પોડુ ગથી

જન્મમરણથી કોઈ કોટન વચાવી નાક તેમ નથી જ્ઞાન-ચર્ચનાદિ યુક્ત
 એવો અઘ્યા જ શાશ્વત છે, માટે સાદ્ય પૌદ્ગલિક પદાર્થોમાં મોહ
 ન પામતા અને તે માટે પ્રયત્ન ન કરતાં, કેવલ આત્માના
 જ્ઞાનાદિક ગુણો પ્રગટ કરવા માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ સર્વથા
 કર્મમેલ દૂર કરી કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું અને મિદ્ધપદને પામવું
 તે પરમાત્મદશા કહેવાય છે

અત્રે વિચારવું જરૂરી છે કે-બહિરાત્મભાવ શ્યા સિવાય
 અતરાત્મભાવ પ્રગટ થતો નથી, અને અતરાત્મભાવ પ્રગટ થયા
 સિવાય પરમાત્મદશાને પ્રાપ્ત થવાનું નથી કહેવાની મતઢવે એ
 છે કે-પરમાત્મા બનવા માટે અતરાત્મા થવું પડશે, અતરાત્મા
 થવા માટે બહિરાત્મભાવ છોડવો પડશે ? અને બહિરાત્મભાવ
 છોડવા માટે અને કર્મરહિત થવા માટે પચપરમેષ્ઠિનું ધ્યાન
 કરવું જ પડશે

જગતમાં પચપરમેષ્ઠિ મગ્રથી ધીજો કોઈ પણ મગ્ર અધિક નથી.

જેમ પગધીયા સિવાય ઘરના પહલ માટે પણ જવાનું નથી,
 તેમ પચપરમેષ્ઠિના આશ્રયન સિવાય જીવ કર્મ ગતિ નથી શરૂતો નથી
 વ્યામુધી આમા કર્મ રહિત ન બને, વ્યામુધી આમા એ પરમામા છે
 એમ કેમ કહેવાય ? જે પચપરમેષ્ઠિ નરક અસદભાવ બતાવતો હોય તેનું
 વન્યાણ ની રીત થાય ? પચપરમેષ્ઠિના પ્રમાણે પૂર્વે અને આ-
 રમાઓ પરમાત્મપદને પામ્યા છે, વર્તમાનમાં પામે છે અને ભવિ-
 વ્યમાં પામશે, જના પ્રમાણથી અનેક પ્રકારના રોગ, શોર, ઉપદ્રવ
 આદિ જ્ઞાન્યા જાય છે અને સમાધિમરણ થાય છે

धर्माचार्यनु स्वरूप

तथा धम्मापरिए एट्ठ धर्माचार्य-सम्यग्धर्मन देवावात्थान
मस्कार करीने जम जीवादि पदार्थान नहि माननार अथन् नास्तिक
[वा प्रदेगी राजाने श्री गणपद्भगवान् शुद्ध जैनधर्मनी प्राप्ति करावी
शु छ क —

जो जेणसुद्धधम्ममि ठाविओ सचएण गिहिणा वा ।
सो चेव तम्म जायइ धम्मगुरु धम्मदाणाओ ॥१॥

टाकाकार महर्षी धर्मगुरुना स्वरूपन दम्बाडता जणाव जे के-
आ असार एवा समारमा आरि-व्याधि-उपाधि-जम जरा-मग्ग
भय-गाक इत्यादिथी पीणना एवा भज्य प्रागीओन ससाररूपी गेहान
मटाडनार शुद्ध धम्मरूपी गुरु ने आपे छ, ते चाह तो माधु होय
अथवा गृहस्थ होय तो एण त धम्मगुरु कहवाय

आर्थी स्पष्ट जे जे के-जमानाने नामे एसात हितकर एरो
शुद्ध वीतराग प्रणिप्त धर्म न बतावता, आरम-ममारम
पापयुक्त संसारना कार्यनो उपदेश करे ते अधर्मदाता गुरु
कहवाय

धर्मगुरुओ मात्र वीतराग प्रणिप्त शुद्ध धमनो ज उपदेश
आपी शके

गृहस्थाश्रमनी श्रेष्ठता बतावनाराओए विचारतु जोइए

केवलक कह छे के-गृहस्थाश्रम ए परम आश्रम जे, वनके-

જેમ પૂર્વ ગાંધ નામનુ મામાહારી પત્ની રોગગ્રસ્ત હતુ, તે મુનિના દર્શન અને ચરણમ્પર્ગથી રોગરહિત થયુ અને તેની પાસે સોના જેવી, ચાંચ પરવાળા જેવી, તથા સ્વર્ણ રત્ન જેવી ચંદ્ર, ત્યારથી તે પત્નીનુ નામ જટાયુ પડયુ આ પત્ની મુનિપોત્ર નમસ્કાર કરી તેમનો ઉપદેશ સામંત્રી શ્રાવક બન્યો મુનિન તન જીવવાન, મામાહારીપત્નિ તથા રાત્રિ મોજનનો ત્યાગ કરાવ્યા રાવળ ત્યારે મિતાજીનુ હરણ કર્યુ, ત્યારે તે જટાયુન રાવળની છાતી વિંધી ગામ્ની તેથી પ્રેરિત બનલા રાવળ તેની પાસે કાપી નાખી, ટેક મરણની છઠ્ઠી ઘટીન ગમચંદ્રજીએ પચપરમેષ્ઠિ મત્ર તેને સમંત્રાચ્યો મરના પ્રભાવે તે મરણ પામીન ચોથા માહન્દ્ર દેવલોકમા દેવપણ ઉત્પન્ન થયો પચપરમેષ્ઠિનો પ્રભાવ કેરો અપૂર્વ છે, કે નિર્વચ ણ દેવ થયો / પચપરમેષ્ઠિનો મહિમા અવર્ણનીય છે

ત્રણ જગત્મા પચપરમેષ્ઠિ મત્ર સિવાય અન્ય કોઈપણ મત્ર ઉત્કૃષ્ટ નથી, અને માટ્રજ ટીકારાર મહારાને પચપરમેષ્ઠિને નમસ્કાર કર્યો છે

સિદ્ધના પદર મેદો

પદર મેદે તીર્થંકર અર્તીર્થંકરાદિ સત્ર સિદ્ધોત્ર નમસ્કાર કરીને—
 ૧ તેમા તીર્થંકર સિદ્ધ ઋપમાદિ, ૨ અર્તીર્થંકર સિદ્ધ પુઢરિકગૌત માદિ ગણધરો, ૩ તીર્થમિદ્ધ મટલે—નિનધર્મે તથા તેના આધારભૂત ચતુર્વિધ સધ છતા જે મિદ્ધ થાય ત તીર્થમિદ્ધ કન્વાય, ૪ તીર્થના અભાવે કોઈ જાતિસ્મરણાદિ વડ સિદ્ધ થાય તે અતીર્થસિદ્ધ, ૫ વાહ્ય- નિમિત્ત સિવાય જાતિસ્મરણાદિ વડ પોતાની મજા મોધ પામતા જે

દરેક માધુ, મિથુન, મરીચ અનાથ વિગેરનો તેના ઉપર આધાર છે, માટ ગૃહસ્થાશ્રમ પોષાય તેવો ઉપદેશ આપવો જોઈએ જુઓ મહા ધીર પરમામા મિગેર તીર્થંકરોષ પળ ગૃહસ્થાશ્રમને સેવ્યો છે આતુ કહેનારાઓ તદ્દન વીતરાગના માર્ગથી અજાણ છે, અને તેઓ પોતાની મૂસાઈ પ્રગટ કરે છે, કેમકે—જો ગૃહસ્થાશ્રમ શ્રેષ્ઠ હોય તો પછી સાધુ થવાની જરૂર શી ? જે આશ્રમમા હિંસા, જુઠ, ચોગી, મૈથુન પરિગ્રહ, ક્રોધ, લોભ, મિગેર અન્યેર પાપસ્થાનનો સેવવામા આવે છે તેને શ્રેષ્ઠ શી મિતે કહેવાય ? જો ગૃહસ્થાશ્રમ ત્વજ ધર્મ હોય તો પછી દાન, કીર્તિ, તપ અને ભાવના જી જરૂર ? તમે કહેશો કે—તેકનો આધાર ગૃહસ્થાશ્રમ ઉપર છે માટ શ્રેષ્ઠ છે

તો અત્રે જણાવવાની જરૂર છે છે—ગૃહસ્થાશ્રમનો આધાર પૃથ્વી, પાણી, વાયુ, વનસ્પતિ સ્ત્રેતી, વેપાર દ્વ્યાદિન ઉપર છે તે પળ શ્રેષ્ઠ કહેવાય આમ ગણતરી ગણશો તો ટુનીયામા કાદ ચીજ સ્વરામ છે પમ નહિ કહેવાય

અર ? ચોર છુટારા ન પળ સાગ કહેવાય કેમકે—દુનિયામા ચોર-છુટારા ન હોત તો સમારૂ રક્ષણ નગ્ના સરનારને ચાન્દીદારો ન રાક્ષસ પદ, અન રાક્ષે છે માટ તેમનો આધાર ચોરછુટારા ઉપર છે, અને તેથી તે પળ સારા પમ કહેવાય ? નન કહેવાય

ત્રેમ નમત્ સત્ત્વમાથી ઉત્પન્ન વાયુ છે, અને પાણીથી વૃક્ષિ પાન છે, ઊતા કાદવ તથા પાણી નહિ વચાણતા પક્ત નમઝજ વસ્ત્ર પાય છે તેમ માધુઓનો આધાર ગૃહસ્થાશ્રમ હોય, ઊતા કમઝજ સાધુઓન વચાણાય, પરતુ સદ્ગુણ ગૃહસ્થાશ્રમ નજ વચાણાય

મિદ્ધ યાય તે સ્વયંબુદ્ધસિદ્ધ, ૬ વૃષમાર્ગિ વાહ્ય નિમિત્તો વદ્ધ વોધ પામી મુક્તિ જાય તે પ્રત્યેકબુદ્ધમિદ્ધ, ૭ આચાર્યાત્મિકના ઉપદગ્યથી વોધ પામીને જે મોક્ષે જાય તા બુદ્ધનોધિતસિદ્ધ, ૮ પુરુષર્ણો સિદ્ધ થાય તે પુરુષિંગસિદ્ધ ૯ પ્રત્યેકબુદ્ધ વર્ણિત કેટલાક આમાઓ સ્ત્રીર્ણો મોક્ષે જાય તે સ્ત્રીર્ણિંગસિદ્ધ, ૧૦ તીર્થંકર અને પ્રત્યેકબુદ્ધ વર્ણિત કેટલાક નપુરુષર્ણો સિદ્ધ થાય તે નપુરુષર્ણિંગસિદ્ધ, ૧૧ રજોદ્ધરણાદિ રૂપે સ્ત્રીર્ણિંગ મિદ્ધ થાય તે સ્ત્રીર્ણિંગસિદ્ધ, ૧૨ અન્યર્ણો મોક્ષે જાય તે અન્યર્ણિંગમિદ્ધ, ૧૩ ગૃહિર્ણો મોક્ષે જાય તે ગૃહિર્ણિંગ-સિદ્ધ, ૧૪ એક સમયે એકસિદ્ધ થાય તે એકસિદ્ધ, ૧૫ એક સમયે ૮૪૪૪ ૧૦૮ સિદ્ધ થાય તે અનેકસિદ્ધ કહેવાય

**સિદ્ધના પદર મેદોનો ત્રણમા સમાવેશ અને તેમાય
સ્ત્રીલિંગનીજ મહત્તા**

ઉપર ગણાવેલા મેદોનો વસ્તુતઃ ત્રિચાર ક્રીષ્ણ તો અન્યર્ણિંગ, ગૃહિર્ણિંગ ન સ્ત્રીર્ણિંગમા વામીના મેદોનો સમાવેશ થાય છે, પટ્ટે સ્ત્રીર્ણિંગસિદ્ધ, અન્યર્ણિંગસિદ્ધ ને ગૃહિર્ણિંગમિદ્ધ-એમ ત્રણ મેદો રહે છે તેમા પળ મોક્ષનું લિંગ તો રજોદ્ધરણાદિરૂપ સ્ત્રીર્ણિંગજ કહેવાય, કેમકે-અન્ય અને ગૃહિર્ણિંગે શબ્દોજ મોક્ષ સિદ્ધિ-યના લિંગને ધ્વજવનારા છે

વર્તી અન્યર્ણિંગ તથા ગૃહિર્ણિંગમા રહ્યા ઊભા પળ માન્યથી નિર્જન, જ્ઞાન, ચાગ્રિ આન્યા મિવાય કેવલજ્ઞાન થતુ નથી કેવલજ્ઞાન સ્વરૂપ થાય તેજ શ્રેષ્ઠે સિદ્ધિ મળિને પ્રાપ્તે તો અન્યર્ણિંગ તથા

ચત્રી જો ગૃહસ્થાશ્રમ શ્રેષ્ઠ હોય તો તીર્થક્રમેણ વાપિક દાન દેહ
 શા માટે સર્વથા સમાર ત્યાગ કર્યા ? સમાર ત્યાગ કરતી વેટ્ટા દેવ—
 મનુષ્યની વચ્ચે “સબ્ધ સાવજ્ઞ જોગ પચક્ષામિ” કહીને સર્વેને
 જાહેર કર્યું કે—‘મારો આ ગૃહસ્થાશ્રમ યા આશ્રમેય સમાર સાવણ
 ણ્ટલે પાપરૂપ છે, માત્ર સર પાપરૂપ યોગોનો ત્યાગ કરુ છુ, અને તે
 ત્યાગ પણ ગ્યા મુધી જીર્વાણ ત્યા મુધી, મન, વચન, કાયાણ સંસારના
 તમામ પાપને કરુ નહિ, બીના પાપે કરાતુ નહિ’ અને કોદ કરતા હોય
 તેને સારો માનુ નહી આવી ગીને સરથા પાપન જાહેર કરી,
 તેનો સર્વથા ત્યાગ રૂગી, એકાન આમ—કન્યાણમા એકાગ્ર
 થયેલા તીર્થસ્થાનોના ઉદાહરણ ન્દ ગૃહસ્થાશ્રમ પોપડાની વાનો કરવી
 તે સ્વસ્થ મૂર્ચાન છે ત્યાગ લીધા પછી ગૃહસ્થાશ્રમ અનિષ્ટ માને
 છે એમ નહિ, પરતુ પ્રથમ પણ અનિષ્ટ માન ॥

ગ્યારે નન્નિવધને પ્રમુના મોટા માર્દણ થ વધ મમાગમા રહેવાનુ
 કષ્ટુ ત્યારે મહાગીર ભગવાન અરધિનાથી જાણુ કે—દત્તી માર બે
 વર્ષ સમારમા ગદવાનુ બાકી છે, એમ જાણી માર્દની વાત સ્વીકારી
 ઠતા જણાવ્યુ કે—‘માર માત્ર કટપણ આરમ્ભ—મમાર્મ્મ કરવો નહિ
 અર, મારે માટ રમોડ પણ વસારતી નહિ તમન સત્તા સર્વથા ત્રાપચર્યનુ
 પાત્રન કર્યું, અને વાચા પાળીથી સ્નાન પણ નથી કર્યું’ શ્રાપી રીતે
 સાધુ માફત થ રથ રવા તમા પણ મમાર્મ્મ પાપકાયાન નિરમ્કાર્ય છે

ચત્રી તીર્થસ્થો ગ્યારે ગર્ભમા આવે છે, ગ્યારે પૂર્વે નટલુ અવધિ
 જ્ઞાન હોય તટલુ સાથે રટન આવે છે, ણ્ટલે ગ્રણ જ્ઞાન સહિત હોય

गृहिलिंग मिद्ध कहेवाय अथवा केवलज्ञान प्राप्त्या बाद पोतानु
विशेष आनुष्य देख तां त पण साधुगिनोन स्वीकार करे छ

तेज वान टीकासर महामा पोते नीचे प्रमाण जणावे छे—

एते चान्यलिङ्गे सत्यपि भावत मभ्यत्तरचारित्रादि-
प्रतिपत्त्या केवलज्ञानोत्पत्तौ तत्क्षण सिद्धत्वलाभे द्रष्टव्या,
अन्यथा स्वस्य दीर्घाप्तिदर्शने तेऽपि साधुलिङ्गमेव प्रतिपद्यन्ते
एव गृहिलिङ्गसिद्धा अपि मरुदेवीपुण्याढ्यनृपादयो द्वेया ॥

आ पत्र मिथना भन्ने यथार्थ नहिं समजनारा केटलाको कहे
छे के—साधु धरानी गु जरर छे : गृहस्थपण रहीन मोक्ष क्या नथी
लेवातो : जुओने भरनमहारानाए मरुदेवी माताए तथा बन्कलचिरीए
केवलज्ञान लीधुने : तो आपणने केम नहिं मछे :

भरतादिकना उदाहरण लेनाराओए समजनु जोइए.

अत्रे विचारवु योग्य छ के—भरत महाराजाने केवलज्ञान थयु
ते ससारमा रहेवानी बुद्धिए थयु के ससार छोडवानी बुद्धिए
थयु ? गृहवासमा रहेबु ए पाप मानता हता के पुण्य मानता
हता ? राज्यने सुखरूप मानता के दु खरूप मानता ? विषयोने
सारा मानता हता के खोटा ? त्वारे कहवु ज पडश के—ससार,
गृहवास, राज्य अने विषयो इत्यादिने पापरूप ने खराब
मानता हता

कोइ कहे के—शा उग्रशी कहो ओ, के ते पापरूपने खराब
मानता हता, तो तेना उत्तरमा श्रीमान् धनेश्वरसूरीश्वरजी महाराज

છે આવા અતિગય નાની તીર્થકરો જાન વઢ પોતાનુ મોગાવની કર્મ
 નારી હોવાનુ જાણી મસાગમા ગૃહસ્થાશ્રમ પાઠ, તે ઉદાહરણ છદ
 અનાનીઓ ગી રીત ગૃહસ્થાશ્રમનુ પોષણ કરી ગકે ? કેમ ? નમનાય
 પ્રમુનુ તથા શ્રીમહિનાથનીનુ ઉદાહરણ લેવાતુ નથી ? કોઈ કહે કે—
 એ તીર્થકરોજ ન પરણ્યા પણ ચાવીસ તો પરણ્યા છ, માટે ઘણા કરે તેમ
 કરવુ જો ઇમન ડ તો તમારાથી જૈન ધમનો સ્વીકાર પણ નહિ થાય

અહીં સમજનુ જરૂરી છે કે—જ વચ્ચે નેમનાય મગગાનુ પશુઓના
 પોવાર મુળી પાઠાવઠ ડ, તે વચ્ચે તેમના માતાપિતા આગઠ આવીન
 કહેવા લાગ્યા કે—રૂપમાત્તિ તીર્થકરોજ ગૃહસ્થાશ્રમ માડીન
 દીઠા ગીરી છે અન મોડે ગયા છ, માટે તમ પરણો નહિ પરણવાથી
 તમને શુ તમનાથી ઉચુ પઠ મઝગાનુ ડ ? પ્રમુખ જણાયુ કે—‘અનક
 જીવના નાનુ વાગણ જ સી, તા રિપે આટલે વધો આપહ ર્યો ?
 રૂપમાત્તિ તીર્થકરોજ મોગાવની વારી હતુ અન મોગે નથી માટે દીઠા
 સદ્શ’

આ પ્રમાણે નહી મગગાન ગૃહસ્થાશ્રમ કયા મિવાય તીક્ષ્ણ સીધી
 છે આરી જણાવગાનુ કે—મોગાવની કર્મ હોય તો ગૃહસ્થાશ્રમ માટે,
 અને ન હોય તો નહિ ણવા વપારીન તીર્થકરોજોના ઉદાહરણથી ગૃહ
 સ્થાશ્રમની સિદ્ધિ થદ શકે નહિ આપણ તો માત્ર તેમની આજ્ઞા મુજબ
 જેમ વતાય તેમ પ્રયત્ન કરવો ણજ વચ્ચાણકારી છે કેમકે—
 “આણાણ ધમ્મો” ।

ધર્મોપદેશનીજ ઉપાદેયતા

મગગાનની આજ્ઞા છે કે—સસાર ડુ સદાચી છે, માટે તેનો ત્યાગ

જણાવે છે કે—જે વગતે ષટ્ત્વઙ સાધી ભરત મહારાજા પાછા આવ્યા ત્યારે સાઠ હજાર વર્ષ સુધી કરેલ આયતિલની તપશ્ચર્યાથી સુકાઈ ગયેલ શરીરવાળી પોતાની મ્હન સુદરીને જોઈને ધૂળ્યુ કે—હારે ચારિત્ર લેવાની ઇચ્છા છે / તળીણ જગાવમા હા પાડી તે વચ્ચે ભરતની સુન્દરીની સ્તુતિ અને પોતાની નિન્દા કરી રહ્યા છે કે—

ઘન્યાઽસિ સુદરિ ત્વ હિ, યા મસારપરાઙ્મુખી ।

યુક્ત ચ તાતાપત્યાના—મિદમેવ સુખાસ્પદ ॥

મુષ્ટા વિષયચૌરેણ. તાતાપત્યાનિ સુદરિ ? ।

વય તુ તુચ્છસૌરયેસ્મિન્, રાજ્યેઽપિસ્પૃહયાલય ॥

હે સુદરી ! તુ ધન્ય છે, કે જે સસારથી અવળા મુખવાળી છે પિતાના બાલકોને આજ યુક્ત છે, કેમકે—ત્રત લેવું એ મુશ્વત્તુ સ્થાન છે. હે સુદરી ! અમે પુનઃ વિષય ચોરોથી લુટાયા છીએ, ને તુચ્છ સુખવાળા થવા આ રાજ્યમાં પણ સ્પૃહાવાળા છીએ.

આ ઉપરથી ભરત મહારાજાની માવના કેવી છે તે જણાવી આપે છે કે—જે મસારના પાપથી છૂટવાની ઇચ્છાવાળાને ઘન્ય માને છે, અને પોતે નહિ છૂટી શકવાથી પોતાને વિષયરૂપી ચોરોથી ઠગાવાનું માને છે, જટલજ નહિ પરંતુ સસારમાં રહ્યા છતાં પણ છત્ત્વઙ રાજ્યના મુશ્વત્તુને પણ તુચ્છ માને છે

વાત પણ સાચી છે કે—સયમ સામ્રાજ્ય આગળ ચક્રવર્તીનું રાજ્ય તો શું પણ શ્રદ્ધાદિનું રાજ્ય પણ તુચ્છ છે, કારણ કે—સયમ માત્રાચવાળાને જે મુશ્વત્તુ હોય છે તે મુશ્વત્તુને કે ચક્રવર્તીનું

કયા સિવાય માત્રા મુસ્લિમી પ્રાપ્તિ નથી, અને તેથીજ ધર્માચાર્યાણ પ્રથમ ત્યાગનોજ ઉપદેશ આપવો જોઈએ જ્યારે તં ઉપદેશ મુજબ મવથા ત્યાગ માર્ગ સ્વીકારવામા શકિતમાન ન હોય, તો તં દેશથી ત્યાગ કર, તેય ન બની શકે તો મિથ્યાવનો ત્યાગ, ન સમ્યક્વનો સ્વીકાર કરવા રૂપ ઉપદેશ સાધુ આપે, પણ સસાર પોપચા રૂપ અધર્મનો ઉપદેશ સાધુ નજ આપી શકે

જો કોઈપણ ધર્માચાર્ય યા ધર્મગુરુ એવો ઉપદેશ આપે તો તે પોતાની સાધુતાને મોટો છગાડે છે, અને તેવો પાપોપદેશ સામઝમાજ શ્રાવકો પણ જૈન તરીકે ગણી શકાય નહિ તેવો પાપોપદેશ દેનાર આચાર્ય, ઉપાધ્યાય કે સાધુ હોય તો તમને ત્રિપરિત માર્ગે ચાલવા વાઝ્યા છે એમ કેમ ન કહેવાય ?

હવે ટીકાકાર મહારાજ ધર્મોપદેશ દેનારા ધર્માચાર્યનિ ઉપાધ્યાય, પ્રવર્તક, સ્થવિર, ગણાવષ્ટેટર આદિ સર્વ સાધુઓને નમસ્કાર કરીને શ્રાવક ધર્મના અતિચારથી ધાઝા હટાડાને હુ શુદ્ધુ છુ એમ જણાવે છે

શ્રાવક કોને કહેવાય ?

હવે શ્રાવક કોને કહેવાય ? તેના જવાબમાં “શ્રુણોતીતિ શ્રાવક” ।” જે સાક્ષાન્ પરલોચ રિતકારી સાધુ અને શ્રાવકની ક્રિયાયુક્ત ધર્માનુશ્ઠાન જેમા હોય તમા નિનમ્નચનને સામઝ તનેજ શ્રાવક કહેવાય તે માટે ટીકાકાર પોતે જણાવે છે કે—

સપત્તદસણાઈ યદિદિયહ જહજણા મુખેઈઅ ।

સામાયારિ પરમ જો સલુ ત સાવગ વિતિ ॥૧॥

નથી હોતુ, તો વીચાને તો ચ્યાધીન હોય ? ચન્નવર્તી યા દરને નિધિ-
મિધિ મળ્યા ઠતા પળ અમતોષ હોવાથી દુ સ્વી છે. 'યોગે વાણ
ઋધિ-સિધિ નથી ઠતા પળ મયમ સામ્રાજ્યવાલાને મતોષ
હોવાથી સુસ્વી છે

વત્રી ભરત મહારાજાનુ નિષ્ઠાત્ત હેનારા હમાનાવાદીઓ પળ
દણુ નિગપ વિચારતુ ઘટ છે, કે-જે વચ્ચે ચાહુવલિજી સયમ ગ્રહણ
કરે છે, તે વચ્ચે પળ ભરત મહારાજાની કેરી માયના છે ?
તે માયનાનુ સ્વરૂપ જણાવતા થીમાન્ ધનચ્ચરમૂરીચરની મહારાજા જે
જણાવ છે તેનો માયાથ એ ઠ કે-'મારી મુટીના વલે ભરતજી મરણ
પામશે એવી ચકાથી તેજ મુટીએ લોચ કરી સાધુ થયેલા ઘાહુ
વલિજીને જોઈ અને પોતે હાર પામવારુપ પોતાનુ કર્મ જોઈ
જાણે પૃથ્વીમાં પેસી જાનાની ઇચ્છાવાલા થયા હોય નહિ, તેમ
પૃથ્વી સામે નીચુ મુલ્લ કરી આસુ યુક્ત છે નેત્રો જેના એવા ભરત
મહારાજાએ તેમને પ્રણામ કર્યા અને પોતાની નિદા કરતા પૂર્વક
ચાહુવલિનીને પ્રશ્નમાથી યુક્ત વચ્ચેન કહયા ગયા કે-'હે માઈ !
જે આત્માઓ લોભ અને માત્સર્યથી ગઢાયલા છે, તેઓની
અદર હુ મુલ્લ તુ વઢ્યાનો, દયાલુઓ ને ઘર્મીઓની અદર
તમેજ મુલ્લ છો હે માઈ ! પ્રથમ તૈ મને યુદ્ધમા જીત્યો' અને
ત્યારવાદ ચારિત્રરૂપી શસ્ત્રો વઢે રાગદ્વેષાદિ શત્રુઓને જીતી
લીધા, માટે તમેજ વઢવાન ઠો તમારાથી બીનો ફોડ વઢવાન નથી
હે માઈ ! મારા અપગધની તમે શમા આપો અન વોગે કે-પૂર્વની માપક
દયાલુ કેમ નથી, અને મારી સામ જોતા પળ કેમ નથી ? તમેજ તે

સમ્યક્ષ, વ્રત, સામાયિકાદિ પ્રતિમાને ગ્રાપ થયેલ એવો જે ડીઝ હમેશા સાધુનન પાસે સાધુ ન આવકુ ધર્મની પરમ સમાચારીને સામઝે તેને નિનમ્બરદેવો આવકુ કહ છે

ધર્મનુ શ્રવણ જ્ઞાની સાધુઓ પાસે કરવુ ડચિત છે

આથી સ્પષ્ટ છે કે—ધર્મગુરુઓ આપકોને સાધુધર્મ અને આવકુ ધર્મ સમઝાવે, અને આવકો તેજ સામઝે જો કોઈ સાધુ તેવો ધર્મોપદેશ નહિ સમઝાવતા સસારપોષક ઉપદેશ સમઝાવે તો તે સાધુ તરીકનો ઉપદેશક હોઈ શકે નહિ વીનરાગધર્મના માચા આવકો તેવો ઉપદેશ કદિન સામઝી શકે નહિ, કારણ—સસારઅગ્નિથી ઘચવા માટે કેટઢાકો ધર્મગુર પાસે આવે છે જો ધર્મ ગુરુઓજ ત અગ્નિમ રહેવાનુ કહ તો ‘ધરના ડઢી ઘનમા ગયા ન વામા ડઢી આગ’— કહેવત અનુસાર સ્થિતિ થાય

જેમ રોગ દૂર કરવા માટ હમેશા દવાનુ સેવન કરવુ પડે છે તેમ કર્મરોગ દૂર કરવા માટ હમેશા સમાચારી રૂપ જિનવચ શ્રવણ કરવાની જરુર છે, કારણ—તેના શ્રવણ સિવાય કર્મરો મટવાનો નથી શ્રવણ પળ કોની પાસે કરવુ ? જવાબ જણાવવામા આવે છે કે—જઙ્ઙણા ! જ્ઞાની સાધુઓ પાસે સામઝવુ ગૃહસ્થો પાસ તેમજ પોતાની મઢે સામઝવાનુ તથા મળવાનુ ચતાવતા જ્ઞાની સાધુઓ પાસે સામઝવાનુ જેમ કહુ ? કારણ એક મઝી આવે છે કે—ગૃહસ્થ ચાહે તંટહું મળેલો હોય છતાં પળ અમ પ્રકારના સ્વાર્થને છઢ તે સમ્ય ધમને ચતાવી શકતો નથી, તેમજ હે જ્ઞેય તથા ઉપાદેય પદાર્થના જ્ઞાનના અભાવે પોતાની મઢે જિ

પિતાના પુત્ર છો, કે જે પિતાના મોર્ગે ચાલ્યા છો પુનઃ હું જાણતાં છતાં રાગદ્વેષથી પીડાયો છું, માટે હે માઈ ! મારા ઉપર તમે પ્રસન્ન થઈ તમામ પૃથ્વીનું રાજ્ય ગ્રહણ કરો. અને હું તમારું સયમ-સામ્રાજ્ય ગ્રહણ કરીશ ’

મહાનુભાવો ! વિચારો કે ઠ સ્વટના અગ્નિપતિ, વર્ગમહજાર મુગ્ધનથ રાનાઓ, ચોસઠ હજાર અતેઝી, નગનિધાન, ચૌદ રત્નો, તેના અધિષ્ઠાયક ત્રેવીસહજાર દેવો તથા પોતાના આમરક્ષક બે હજાર દેવો બેવામાં છે છતાંપણ એક કગાલની જેમ મરત મહારાજા આલ્ખમાં આસુ લાવીને ઘોલી રહ્યા છે, એ જેમી તેવી ઉત્તમતા નથી પોતાની જાતને મહા લોભી તથા મત્સરી-ઘટલં અધમ જણાવે છે, ત્યારે ઘાહુચલિનીને વઢવાન, દયાલુ, ધર્મા તરીકે જણાવે છે આ જેમી તેમી લઘુતા નથી તેમના વજ્રની પ્રતિમા કરતા પોતાના અપરાધની ક્ષમા માગતી તે વઢી અશીષ વધારે લઘુતા જણાવે ઠ જો કે મરતની પગવર્તી થવામાં છે ઘટન ગમ્યનીતિય કહ્યું પોતાનો અપરાધ નથી, ઠતા ધાર્મિક દષ્ટિય પોતાની લઘુતા જણાવી માફી માગે છે તે સુક્તજ છે

વઢી અશીષ આગલ વયતા હૃદય ઘાટી દીધી છે કે—તોરેસ્તર ‘તમેજ તે પિતાના પુત્ર છો, કે જે પિતાએ આ ચારિત્ર લીધું છે તે મોર્ગે તમે પળ ગયા’ આ ઉપરથી પોતાને વાસ્તવિક પુત્ર સ્તરીકે ગણાવતા નથી

જ્યારે આને કેટલાક જૈનકુલમાં પેદા થયેલાઓ સયમનો

વચનોને યથાર્થપણે સમજી શકતો પણ નથી, તેમજ ગૃહસ્થનો ઉપદેશ બીના ઉપર છાપ પાડી શકતો નથી જેમ ચોર, જુગારી અને વ્યભિચારી બીજાને તેના ત્યાગનો ઉપદેશ નથી આપી શકતા, તેમ ગૃહસ્થ બીજાને ત્યાગનો ઉપદેશ આપવા જાય તો પ્રાય ચોર, જુગારી અને વ્યભિચારી જેવી દશ થાય

તમે કહેશો કે—શુ સમ્યક્ત્વાદિ પ્રતિમાનુ વહન કરી સામાચારી સામઝનારજ આવક બની શકે ? બીજા નહિ ! અત્રે જણાવવાની જરૂર છે કે—ઉપર કથન કરેલ સ્વરૂપ ઉદ્દૃષ્ટ આવકનુ છે, પરંતુ ઘાટછ કરે તો પણ આવક બની શકે છે

શ્રદ્ધાલુતાં શ્રાતિ જિનેન્દ્રશાસને, ધનાનિ પાત્રેષુ વપત્ય-
નારતમ્ । કૃન્તત્યપુણ્યાનિ—મુસાધુસેવનાદતોઽપિ ત શ્રાવકમા-
હુરુત્તમા ॥૧॥

જે શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસનમા શ્રદ્ધા રાખે, મુપાગ્રની અદર નિરતર ઘન વાપરે અને મુસાધુઓની સેવાથી પાપને દૂર કરે તેને આત્મપુત્રપો આવક કહે છે બીજાને નહિ !

एक जिनमापित धर्मज शरणभूत छे

પ્રમુ શાસનમા શ્રુત આદિ ચાર પ્રકારના જિન કહ્યા છે, તેમા હ્રદ સમાન અથવા રાગદ્વેષાદિ અમ્યતર શત્રુઓનો નાશ કરી, કેવઝ-જ્ઞાનને પામેલા મામાય કેટલી મગવાનોમા હ્રદસમાન, એવા જે સ્તીર્થ-કરદેવોળ બતાવેલ ધર્મમા શ્રદ્ધા રાખવી ઇટલે કે—સ્તીર્થકરદેવે બતાવેલ ધર્મજ સ્થ—પર આમાન તારનાર છે આ સિવાય દુનિયાના કોઈ પણ ધર્મ અથવા પદાર્થ અગર તો સગુન્દાલ શરણમૂત નથી

વિરોધ કરવા છતાં પોતાને જૈન તરીકે ઓઢાંસ્વાય્યા પ્રયત્ન કર છે, તે સ્વરેસ્વર શરમની વાત છે અરે ! મરતજી પુત્ર તરીકે તો પોતાને ગણાવતા નથી, પરંતુ ઊલટા સ્વેદ કરતાં જણાવે છે, કે—‘હુ રાજ્ય ત્રિગેરે હુ સ્વદાથી છે, તેમ જાણવા છતાં રાગદ્વેષથી પીડાઈ ગયો છું. સુખ આપનાર તો ચારિત્રજ છે છવટ તમો જણાવ છ કે—‘મહરમાની કરી આ પૃથ્વીનું રાગ્ય તમો મોગનો ન તમાર સયમ—સામ્રાગ્ય મન આપો

ક્યા મરત મહારાજાની માવના અને ક્યા તેમનું ઉદાહરણ લઈ સયમ ડઠાવનારા ક્ષુદ્ર આમામોની માવના ? કહો કે—મેઠ ને સરસવ જેટલું અતર ?

જ્યારે મરતજીને સસાર છોડી સયમ લેવાની માવના થાય છે, ત્યારે તેમનું ઉદાહરણ લઈ મવામિનદોને સમારમાં રહી સયમ પ્રત્યે અરુચિમાવ રાસી કેવલજ્ઞાન લેવાની માવના છે ૫ ૩ મૂર્ખતા નથી ? જેનું ઉદાહરણ લઈ તેની માવના ન તપાસી અને ગૃહસ્થપણ કેવલજ્ઞાન ગીધુ માટ આપને પણ લઈશું, આની માવનાવાઝાને કેવલજ્ઞાન તો શું પણ કલજ્ઞાન થવું મુશ્કેલ છે

માવચારિત્રમાં અનેકમાર કરેલ દ્રવ્યચારિત્રનો
અમ્યામ કારણરૂપ છે

તત્ત્વથી જો વિચારીએ તો મરત મહારાજાને કેવલજ્ઞાન થવામા ગૃહસ્થપણ કારણ નથી પરંતુ માવચારિત્ર કારણ છે,

તારક જિનશાસનનીજ થદ્દા કલ્યાણકારી છે

પૂજ્ય ઉપાધ્યાયની મહારાજશ્રી પણ સમ્યક્વત્ની પ્રણ શુદ્ધિ જણાવતા પ્રથમ શુદ્ધિમા જણાવે છે કે—જિન અને જિનમત સિંચાય થીજુ થયુ જુટુ છે, કારણ કે—તે મિચાયના દેસક પદાર્થા પૌરુષાન્તિક સ્વાર્થ સાધવામા સપર રહનાર હોવાથી પારમાર્થિક ઉપકાર કરી શકતા નથી જિન અને જિનમત નિ સ્વાર્થપણે દેસ જીવોને ઉપકાર કરવા-વાદ્દા હોવાથી સૂત્રકાર મગવાનો જણાવે છે કે—

एस अट्टे एस परमट्टे सेसे अणट्टे ।

આ નિર્ગ્રંથપ્રવચન એજ અર્થ અને પરમાર્થ, થાકી થયુ લાભ કરવાગાલુ તો દૂર રહ્યુ પણ અનર્થને ફરનાર છે

આ વાત જે કોઈ સમજે તે શુદ્ધિવાન જિનશાસન સિવાય થીજામ થદ્દા રાસે :

કોઈ કહે કે—શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસન સિવાય થીજે કન્યા ન થાય : ઉત્તરમા જણાવગાનુ કે—કદાચ દ્રવ્યથી સ્વીકાર ન થયે હોય તો પણ માવથી સ્વીકાર કયા મિચાય તમજ શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસનના વિરોધ કરનારનુ કલ્યાણ નન થાય ભાવ પ્રાપ્ત થવાનુ પણ પૂર્વે કરેલ દ્રવ્યાભ્યાસ કાળ્પન્યુ છે આ માટે પ્રથમ જણાવવાનુ આવેલ છે દ્રવ્ય મિવાય માવથી પણ વન્કલચીરિનુ કલ્યાણ થયુ રાજમાર્ગ નથી દ્રવ્યથી અનેક આમાઓ ન્યાણ કરી ગયા, કરે ને કરશે, એ રાજમાર્ગ હોવાથી આપણને તે અગીકાર કરવા લાયક નથી

એમ ચાલી શુદ્ધ હોય છતાં છાપ સોટી હોવાને સીધે તે રૂપી

अन भावचारित्र पण पूर्वभवोमा अनेकगार द्रव्य चारित्र पाळ्या सिवाय
 आवतु नथी श्रीमान् हरिभद्रसूरीश्वरनी महाराजाण पचवस्तुकमा
 जणावेल छे के-ज्यारे भावचारित्र आवे त्यारे पूर्वे अ'कार
 करेलो द्रव्यचारित्रनो अभ्यास कारणभूत छे, एम समजवु
 श्रीउपाध्यायजी महाराजे पण गुरुतत्व विनिश्चयमा जणाव्यु छे के-जेम
 कुभारे प्रथम दड बड चक्र चलावेलु होय छे, अन पटी चक्र दड
 सिवाय भ्रमण कर छे, तथी एम न कह्नाय के दड सिवाय चक्र
 भ्रमण करे छे केमके-दडना प्रयोग मिनाय चक्र चालेज नहि, माटे
 दड मिनाय जे दखते चक्र भ्रमण करतु होय त्यारे मानवु जोइए के
 पूर्वे दटनो प्रयोग छे द्रव्यचारित्र सिवाय भावचारित्र आवे अने केव
 लज्ञान धाय त्यारे समजवु के पूर्वे चारित्रनो अभ्यास छे

आ बात भरत महाराजान अगे बरानर लागु पड छे तेओए
 पूर्वभवमा चारित्र खुब पाळ्यु छे पाचसे साधुओन आहार-पाणी पूरा
 पाळ्या छे जेथी घणा कर्म दूर थया छे अवशेष रहेला कर्म आ
 भवमा शुद्ध भावनाथी स्वपान्या छे तेमा कड आश्चर्य नथी, केमके-
 भावना भवनादिनी छे

साधुवेपनी महत्ता.

हवे आपग द्रव्यचारित्रना क'न श्रु बनवु छे, तोपटी आपणने
 भावचारित्र क्याथी आवशे ॥ कट्टी भरत महाराजाने केवलज्ञान थयु,
 छत्ता इन्द्र महाराजे आपेण साधुनो वेष शु काम लीधो ? जो
 द्रव्यचारित्रनी जरूर न होत तो शु केवलज्ञान जतु रहत के

વ્યવહારમા ઉપાદેય નથી, તેમ ભાવરૂપી ચાંદી શુદ્ધ હોય છતાં દ્રવ્યરૂપ
 છાપ સોટી હોય અગર ન હોય તો તે ઉપાદેય નથી, અર્થાત્ શ્રી
 જિનેશ્વરદેવના શાસનમાં રહેલાઓથી એમ ન કહેવાય કે—
 ચારિયનુ શુ કામ છે ? સામાયિક કરવાથી શુ ? યા દેહરાસર—
 ઉપાશ્રયે જવાથી શુ ? તીર્થમાં મટકવાથી વર્ડે વલ્લ્યાણ
 નથી. સઘ પાઠના, સ્વામિવાત્સલ્ય દયાદિ દ્રવ્ય—ક્રિયાનુષ્ઠા-
 નોનુ શુ કામ છે ? આપણુ મન શુદ્ધ હોય તો વધુય છે. બાવા
 પ્રકારનુ ઘોલનાર શ્રાવક તો શુ પણ સમકિતી કે માર્ગાનુમારી
 પણ ન કહી શકાય

કેમને—શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ જે દર્શન પ્રાપ્તિનાં તથા તેની
 નિર્મલતાનાં સાધનો ઘટાવ્યા છે, તેને ઉત્થાપે તો તેને શ્રદ્ધા છે
 એમ કેવી રીતે કહી શકાય ?

સ્વરેસ્વર શ્રી જિનેશ્વરદેવ પ્રણીત એક પણ ધર્મક્રિયાને જે
 જોડે ઉત્થાપે તે મહા પાપી છે, કેમકે—એકપણ વચ્ચનને ઉત્થા-
 પનાર જમાલી પ્રમુચ્ચને નિન્દવ તરીકે જાહેર કરેલા છે માટે
 આત્માર્થીઓએ શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસનમાં શ્રદ્ધાપુક્ત થયુ
 જોઈએ

શ્રાવકોએ કૃપણતા તલવીજ જોડે, તોજ ધર્મ દીપે

જેનામા શ્રદ્ધા હોવા છતાં પણ કૃપણતા રહેલી હોય, તો તે
 ચાઓ શાસનને શોભાવી શકતા નથી. તેને માત્ર જણાવ્યું છે કે—
 ઘનનાનિ પાત્રેષુ વપત્યનારતમ્ । મુખ્યથી ઘનની પ્રાપ્તિ થઈ હોય તો
 શ્રદ્ધા રાસવા પૂર્વક સુપાત્રની અંદર નિર્મલ ત્રાપરુ જોડે, પાત્રની અંદર

લાગન 'ત્યામ મહાગુજ પટના ક-કેવલનાનીઓ પણ ઘાતિર્મનો
શ્રય થના છતા પોતાનુ આયુષ્ય વધારે દેમે તો જરૂર વેપ
સ્વીકારે છે અને ત્યામ પટી દવો વદન કર

તમ કહ્યો કે-મહાદેવી માતાનુ પૂર્વ કયા ચારિત્ર માયુ ઠ
જણાવરાનુ કે-ત દષ્ટાત્તન પચસતુરમા આશ્ચર્ય તરીકે જણાવેલ
છે, માટે અત્યાદ્યુત્તમ ગદ્ય જાણાય નહિ

ગૃહિણીને અને અચારિણીને કોન કેવળનાન થાય તો તે ઝાંઝીનો
માગ છે, માટ કલ્યાણાધારી આવા અત્યાદ્યુત્તમ છવાય નહિ આના ઉદા
હરણો જે છ તે કલ્યાણનો અર્થો છે એમ ન કહવાય, પટગુજ નહિ
પણ ધીરપાધ્યાયની મહારાજ તો અને મિધ્યાદષ્ટિ તરીકે-ઓઢરણાવે છે

“ ચરિત્રમણી ઘડુલોરમાજી, મરતાદિકનાં જેદ,
લોપે શુભ વ્યવહારનેજી, યોધિ દોને નિજ તેદ ”

જે આમાઓ મરતાદિકના અત્યાદ્યુત્તમ હુમ ચારિત્ર
રૂપ વ્યવહારનો લોપ કરે છે, તે આમાઓ પોતાના યોધિનો નાશ
કરે છે અને તથી મિધ્યાદષ્ટિ બને છે વળી અનતા તીર્થસ્થરો અને ગણ
ધર મહારાજાઓ ચારિત્ર મિવાય સિદ્ધ થયા નથી, થના નથી ન થયે
પણ નહિ તમન ચોથુ મન પર્યવનાન તે સાધુ થયા મિવાય થાય જ
નહિ

આ વધી વાતનો વિચાર કરીએ તો સાધુ થઈ મોક્ષે જઈ
તે રાત્રમાર્ગ છે, માટ કલ્યાણના અર્થોનુ સયમ સ્વીકારવો જ
શ્રેયસ્કર છે

વપરાણુ ધન સાર્થકતાને પામે છે “અર્થસ્ય સાર કિલ પાત્રદાન” ।
પાત્રમા દાન દેવુ તે અર્થ મન્યાનો સાર છે જો ધન મલ્લ્યા છતા પાત્રના
દદ શકે નહિ, તો તે ધન મમ્મણ શેઠની માફક દુર્ગતિમા લડ
જવાવાલુ બને છે જો કે અતે પળ ધનને છોડવુ પડશે । અને તેથી
દુર્ગતિમા જવુ પડશે : માટે આપણા હાથેજ સુપાત્રમા ધન સ્વરચી સદ
ગતિના મોક્ષા બનવુ શુ રોટુ : ગ્યારે ધન એ નાશ પામવાના સ્વભાવ
વાલુ છે એમ જાણી મોહ દૂર કરાય ત્યારેજ તેના પાપનો નાશ થાય

અત્રે કેટલાક એમ કહે છે કે -“ ધન એ ધર્મનુ કારણ છે,
કેમકે—ધન હોય તો દાન દેવાય, દેહરાસર, ઉપાશ્રય બધાવાય, સ્થ
કઢાય, સ્વામીવાસન્ય કરાવાય રિગેરે ધર્મ થાય ધન ન હોય તો શુ
થાય : ” માટે ધનમાટે ઉદ્યોગ કરવો એ કહ પાપ નથી, અને પાપ થશે
તો ધર્મમા સ્વરચીને પાપ ઘોડ નાસીશુ

આ પ્રમાણે કહેનારાઓનુ કથન જો સ્વીકારીયે તો કોઈ ઠેકાણે
અધર્મ રહેજ નહિ, કેમકે—અગ્નિ હોય તો અન્નાદિ પકાવાય ને દાન
દેવાય, ઇટલે કે—અગ્નિના આરમમા પાપ નથી આ રીતિએ કો
ઠેકાણે પાપ ન રહુ

ગ્યારે શાસ્ત્રકારો તો હિંસા, જુઠ, ચોરી, મૈથુન, પરિગ્રહ આદિ
અદોરેય પાપસ્થાનક તરીકે જણાવે છે, અને તે જાહેર છે આથી ધ
મેલ્લવવા ઉદ્યોગ કરવો એ પાપ નથી, એમ પાપ ને પુણ્યના મર્મ
સમજનારા સાચા જૈનો સ્વીકાર કરી શકે જ નહિ

કારણ કે—ધર્મ માટે ધન સપાર્જન કરવુ એ લોહીવા
યા કાદવવાળાં કપડાં કર્યા પછી ધોવા જેવુ છે, માટે તે

ન કરવું જોઈએ, જેમકે કપડા મેલ્યા થયા હોય અને સાફ કરવાં પડે તે વાત જુદી, પરંતુ ધોણા માટે કાદવવાળાં કપડા કરવાં તે તો खरेखर મૂર્खाइज છે. પુણ્યથી ધનપ્રાપ્તિ થઈ હોય તો કર્મદ્વય વિમિત્તે સુપાત્રમા સર્વથી જોઈએ, પણ પાપ કરી તેને માટે ધન મેળવવા વિચાર સરસ્વોય કરવો એ મૂર્ખાઈ સિવાય બીજું શું કહેવાય ?

ચત્તી સુપાત્રમા દાન દેવાનું જણાવ્યું તો સુપાત્ર તરીકે સાત ક્ષેત્રો જૈનાગમમા જાહર છે જિનચૈત્ય વધાવવું, જિનપતિમા મરાયરી, જિનાગમ લક્ષ્મી-લક્ષ્મીવા, સુસાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા-આમ સાત ક્ષેત્રોની કૃપણતા તજવા પૂર્વક વસ્ત્ર-પાશાદિકે યથાયોગ્ય ભક્તિ કરવી

અનુક્રપાદિમાં તે તે યુદ્ધિય દાન દેવું યોગ્ય છે.

આથી કોઈને શક્તા ઉત્પન્ન થાય કે-જ્યારે સાત ક્ષેત્રો સુપાત્ર કહેવાય અને તેમાજ દાન દેવાનું કહેવામા આવે છે તો દુઃખી, દીન, અનાથ વિગેરેને દાનનો નિષેધ થયો

સમાધાનમા આમપુરુષોણ દયા, દાન, ઔચિયદાન વિગેરેનો નિષેધ નહિ કરતા સુપાત્રને સુપાત્રની યુદ્ધિય ઔચિયઅનુક્રપાદિ લાયકને તેમની યુદ્ધિય દાન આપે, એમ જણાવેલ છે

**શ્રદ્ધાપુક્ત વ્યક્તિએ સુપાત્રમા લક્ષ્મીનો વ્યય કરવા છતાં
પણ સુસાધુની સેવામાં તત્પર રહેવું જોઈએ**

જેમકે-શ્રદ્ધા પ્રાપ્ત કરાવનાર. તેને ટકાવનાર અને પાત્રપાત્રના

સામ્રાજ્યનો સ્વીકાર કરવો એજ કલ્યાણકારી છે, 'પુત્રોપ પપા "મગ-
વદાઙ્ગૈવ થેયસ્કરી" । ' મગવાનની બાના એજ કલ્યાણકારી છે

આ પ્રમાણે બોલીને રહ્યા એમ નહીં, પરંતુ તેજ વચ્ચે કોઈને પણ
પૂજ્યા સિવાય ચારિત્રનો સ્વીકાર કર્યા સત્ય વસ્તુ સમજાયા પછી
તેનો સ્વીકાર કરવો તેજ સમજાયાનું ફલ છે.

ઉપરોક્ત દષ્ટાંતનું તદસ્ય જીવનમાં ઉતારે, તો સસારમાં
રસડબું પડે નહીં

અપર જ્ઞાણવેદ દષ્ટાંતનું તદસ્ય આમિક સ્વરાજ્ય મેઢવવાની
ઈચ્છાવાળા દરેક આત્માઓ પોતાના જીવનમાં વિધિમુજબ ઉતારવાની
જરૂર છે કે-હે ચેતન ! તું સસારમાં વિનશ્વર રાજ્યાદિક સુખો અન-
વીચાર પામ્યો છ, ન અતે નર્કના દુ સ્થો પણ ભોગની આગ્યો છે,
માટે તું સસારના વિનશ્વર સ્વરાજ્યના સુખ મેઢવવાની ઈચ્છા દૂર કરી,
આત્મિક સ્વરાજ્ય મોક્ષ મેઢવવા તૈયાર થઈ, દુનિયાદારીની
જાણ વપાઈઓતો ત્યાગ કરી, સયમ-સામ્રાજ્યનો સ્વીકાર કર
કે-તેથી સસારમાં રસડબું પડે નહિ

રાજ્યાદિકના મમત્વને આધિન બનેલાઓ દુર્ગતિમાં જાય.

અત્રે કોઈ જાણે કે-શુ રાજ્યને અતે નર્કજ મળે ? જવાબમાં
જ્ઞાવવાનું કે ગમ્ય પામ્યા છતાં રાજા જો ધર્મી ન હોય અને રાજ્યા-
દિકમાં અચત મમત રાખે તો દુર્ગતિનો ભાગીદાર છે જુઓ મહાવીર
મગવાનનો જીવ પૂર્વે પ્રિષ્ઠ વાસુદેવના મવમાં જણસદરાજ્યનો
મોક્ષ છતાં નર્કમાં ગયો, તેમજ બ્રહ્મદત્ત, સુમુચકવર્તિ ॥ સ્કંદ

સુસાધુઓની સેવા કરવાથી પોતાના પાપકર્મનો ક્ષય થાય છે તે માટે જણાવ્યું છે કે—

કૃન્તન્ત્યપુણ્યાનિ સુસાધુસેવનાત્ ।

સુસાધુની સેવાથી પાપનો ક્ષય થાય

આથી પાપનો નાશ કરવાવાળા આમાઓ સમજવાનું કે—જ્યાં સુધી સુસાધુઓની સેવા સ્વીકારાઈ નથી ત્યાં સુધી પાપનો ક્ષય થઈ શકતો નથી, કેમકે—જેઓ પાપનો નાશ કર્યો છે, તેઓ આ ભગમા યા પૂર્વભગમા પણ સુસાધુની સેવાનો સ્વીકાર કર્યા સિવાય પોતાના પાપનો ક્ષય કરી શક્યા નથી. એરે, ચૌદ વિધાના જાણકાર અને અભિમાનથી પોતાને સર્વેન કહેવડાવનાર પણ ગૌતમ સ્વામીની પણ જ્યારે મહારીરદેવની સેવા સ્વીકારી, ત્યારે જ પાપનો ક્ષય કરી શક્યા છે. દુનિયામાં પણ ઇક સાધારણ નિયમ છે કે—પ્રથમ શેઠની સજા વજાવાય ત્યારે અનુક્રમ શેઠ થવાય છે તો પછી પાપનો ક્ષય કરી સયનિરત્તિપણ મેળવવાની ઇચ્છાવાળાઓ સુસાધુની સેવા સ્વીકારવી જોઈએ તેમાં નવાઈ શું ?

સુસાધુ અને કુસાધુની પરીક્ષા કરી સુસાધુની સેવામાં રક્ત ઘનત્વ જોઈએ.

સેવા થવાવના પ્રથમ ધ્યાન રાખવું કે—જેની સેવા તૈયાર થાઓ તે સુસાધુ છે કે કુસાધુ ? બાવી સિવાય સુસાધુને વદલે કુસાધુની સેવા સ્વીકારાઈ વદલે મપાઈ જાય છે એરે વટકોરા મારી પરીખા કર્યા પછી

રાજ્યના મોક્ષા છતાં નિયાણાને યોગે રાજ્યનો મોહ ન છોડયો તેથી સાતમી નરકે ગયા

મગવતે પણ કહ્યું છે કે—ચક્રવર્તિઓ રાજ્ય છોડી સય-
મનો સ્વીકાર કર્યા વિના મરે તો સાતમી નરકે જાય. કહે-
વાની મતલબ કે—સસારના રાજ્યાદિ તમામ પદાર્થો પર છે, માટે
તેને છોડી સમ્યગ્જ્ઞાન—દર્શનાદિરૂપ પોતાના પદાર્થોમાં રક્ત
ધનયુષ્મદ વ્યાપ્ત કરી છે

જ્ઞાન દર્શનાદિ એ આત્માના ગુણો છે, તે સિવાય સર્વ
પર છે અને તેથીજ તેનો ત્યાગ કરાય છે

સૂત્રકાર મહર્ષિઓ “એગો મે સાસઓ અપ્પા”। इत्यादि गाथा
પહે જણાવે છે કે—જ્ઞાનદર્શન સમુક્ત એક મારો આત્મા શાશ્વત
છે ચાકી માતા, પિતા, માર્દ, વ્હેન, રાજ્ય, શક્તિ આદિ તમામ
પદાર્થો પર અને સયોગ લક્ષણવાળા છે માતૃપિતાદિકના સયો-
ગથી જીવે અનેક દુઃખની પરપરાને પ્રાપ્ત કરી છે, માટે તેના
તમામ સયોગોનો હું ત્રિવિધે ત્રિવિધે ત્યાગ કરુ છું

શ્રાદ્ધાપૂર્વક અતિચારરૂપ પરધરમાં જવું જોઈએ નહીં.

આ વાત જોના સમજવામાં આવે તે ધર્મરૂપ સ્વસ્થાન છોડી
અતિચારરૂપ પરસ્થાનમાં જાય સ્વરોઃ અને જો અતિચારમાં ન જાય
તો અધર્મ રૂપ અનાચારમાં તો જાયજ શાનો ધર્મ પ્રમાદવશથી પરસ્થા-
નમાં જવાય તો તે વાત જુદી, પણ શ્રાદ્ધા પૂર્વક તો નહીં જવું
જોઈએ

આવી જાય જ્યારે આવી સામાન્ય વસ્તુ માટે આવી પરીક્ષા થાય છે તો પછી પાપનો નાશ કરવાની ઇચ્છાવાઝ્યાપ સુસાધુ કે કુસાધુની પરીક્ષા કેમ ન કરવી જોઈએ ? સાધુના લેવાશમા રહેલા વધાય સુમાધુ હોતા નથી, જેથી પરીક્ષા કરવી ઘટે છે

જેઓ પચમહાવ્રતનું પાલન કરતા હોય અને વીતરાગ-માપિત શુદ્ધ મોક્ષમાર્ગને ઘટાયતા હોય તેઓનેજ સુસાધુ કહી શકાય છે,

મનની ચચલતાના કારણે ધર્મને નહિ માનનારાઓ
નિચારવાનું છે ?

અત્રે કોઈ શકા કરે કે—વચન અને કાયાથી તો વ્રત પડે, પણ મનથી શી રીત પડે ? મન તો માફગની માફક ઘણું ચચલ છે માટે હિંસાદિના નિચાર થાય અને તેથી વ્રતનો ભંગ થાય આ પ્રમાણે જે કહેવું તે વ્યાજની નથી કેમકે—પટલા માગથી જો વ્રતનો ભંગ થતો હોય તો કોઈ સાધુવ્રત તો જુ પશું સામાન્ય વ્રત—પંચસ્ત્રોણ પણ સહી શકે નહિ

જો એમ માનીએ તો તીર્થનો નાશ થયો એમ માનવું પડશે—આ વ્રત આપણને ઇષ્ટજ નથી કેમકે—ભગવતે પાંચમા આરાના છેઢા મુખી તીર્થ રહેશે એમ માલેલું છે, માટે મનના સમ્યક્ માત્રથી મહા-વ્રતનો ભંગ થાય છે એમ માનવું નહિ હા, પટલ માનવું પડે, કે મન દુષ્પ્રણિધાન અતિચાર રાગે ? પટલ કે—મનનાં દુષ્ટપણાથી થયેલ અન્ય દોષ લાગે ટૂંકા પશ્ચાત્તાપથી તે નાશ થાય છે, અને વ્રત કાયમ રહે છે

દુનિયામા પણ પોતાનું ઘર ઝોડી દુષ્ટ શરાદાથી બીજાના ઘેર જાય તો માર સ્વાધા સિવાય જેમ ન રહે, તેનીજ રીતે અત્રે જાણવું સમ્યગ્જ્ઞાનાદિ ધર્મ એ પોતાનું ઘર છે અને અતિચારરૂપ પર ઘર છે, માટે શરાદાપૂર્વક તો ત્યાં જવું ન જોઈએ

પ્રમાદ અને અતિચારથી પાછા હઠવું તેનું નામ પ્રતિક્રમણ

જાતિ કુલાદિનો મદ કરવો, વિપયોમા તટ્કિન રહેવું, ક્રોધાદિ કષાયો કરવા, નિદ્રા, રાગ્યાદિ નિકૃષ્ટા કરવી, વિગેરે પ્રમાદ કહેનાય છે તે પ્રમાદથીજ જીવ રરહે છે, માટે પ્રમાદનો ત્યાગ કરી અતિ-ચાર ન છાગે તેમ વર્તવું કદાચ અતિચાર છાગે તો તેનાથી પાછા ફરી ધર્મમા સ્થિર થવું તેનું નામ પ્રતિક્રમણ છે

જ્ઞેય જ્ઞેય અને ઉપાદેયમાં તે તે પ્રમાદની જે શુદ્ધિ,

શ્રદ્ધા, તેનું નામ સમ્યક્ત્વ

કોઈ કહ કે—અતિચાર તો મગવાને કદા છે, માટે તે સેવ-વામાં શું વાંધો ? આમ કહેનાર સ્વસ્થ મૂર્ખજ છે, કારણ કે—મગવાને તો હિંસાદિ અઢારે પાપસ્થાનક પણ કદા છે, તો તે શું સેવવાં જોઈએ ? નહીંજ જે જે મગવતે કહ્યું છે, તે તે વધુ ઉપા-દેય તરીકે વતાવ્યું છે એમ નહિ. પરંતુ જ્ઞેય, જ્ઞેય અને ઉપાદેય, એમ ત્રણ વિભાગમાં વતાવ્યું છે તે ત્રણ વિભાગમાં જે જાણવા લાયક હોય તે જાણવું, જે ત્યાગ કરવા લાયક હોય તેને જાણીને તેનો ત્યાગ કરવાની શુદ્ધિ રાખવી, અને જે યોગ્ય હોય તે આદરવાની શુદ્ધિ રાખવી.

મોહાધીન માતપિતાદિ રોકકઠ કરે તેથી તેનું પાપ સયમ
સ્વીકારનારને લાગતું નથી પરંતુ સયમ લેનાર
અને દેનારનું ધ્યેય શુદ્ધ હોવું જોઈએ

જો કોઈ એમ કહે કે—દીક્ષા લેનારની પાઠ્ય એના માત-પિતાદિ
રટતા-ચઠતા હોય છતાં તેવાને દીક્ષા આપવામાં આવે છે, તો
દીક્ષા આપનાર ન લેનારનું મહાત્મ્ય કેમ ભગ ન થાય ? આ કહવું
બરાબર નથી, કેમકે—સર્વે જીવો પમાધીન હોઈ મોહથી રો-કઠ કરે
છે તેમાં દીક્ષા આપનાર તથા લેનારની બુદ્ધિ રો-કઠ કરાવવાની
હોતીજ નથી નિન્તુ સ્વ-પર પરોપકારની બુદ્ધિ હોય છે

જો એમ ન લઈએ તો શાઓમાં પણ અનેક ઉદાહરણો મળી
આવે છે, કે સ્વજન વર્ગે રોગ-કઠકતા છતાં દીક્ષા લીધી છે, અને
તેઓને અપાદ છે જેમ ચંદ્રદ્રાચાર્યે ક્રોધથી મસ્કરી કરતા તરતના
પરણલા વ્યવહારિક પુત્રને દીક્ષા આપી છે અને તેજ રાત્રીએ તે નવિન
શિષ્યે વેવઠજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું છે

રામચંદ્રનીએ લોકોના મુગ્ધથી સ્વોટો અપગાદ સામઠવાથી સીતા-
જીનો વનમાં ત્યાગ કર્યો સીતાજીએ દિવ્ય શુદ્ધિ કરી દિયલના
પ્રભાવે અગ્નિમાં પણ તેઓ ન બઢ્યા, રામચંદ્રજીએ પોતાના અપરાધોની
માફી માગી, ઘેર આવવા માટ કહ્યું, છતાં ઘેર ન જતા ત્યાં ને ત્યાં
પોતે લોચ કરીને કેશો રામચંદ્રનીને આપ્યા, આ જોઈને રામચંદ્રજીને
મૂઠ્ઠાં આવી ને મોય પર પડી ગયા, રામચંદ્રજી સાવધ થાય તે પહેલાં
તો સીતાજી જયમૂષળ નામના કેવલી ભગવાન પાસે ગયેલ છે, ય્યા

ઉપર મુજબ બુદ્ધિ રાખવી તેનું નામ સમ્યક્ત્વ. અને તેનાથી વિપરીત બુદ્ધિ રાખવી તેને મિથ્યાત્વ કહેવાય છે

આ વાત નહિ સમજેલા કેટલાક જમાનાવાદીઓ શાસ્ત્રનો અર્થ વિપરીત કરી, કેટલાક મોઝા જીપોને પત્તાવી રહ્યા છે, તેમજ સજનો ઉપર સોટા આક્ષેપો કરી રહ્યા છે ત, નર્યું અજ્ઞાન છે

જેમ અદાર પાપસ્થાનકો હય છે, તેમ અતિચારો પણ હેય [તજવા યોગ્ય] છે

જેમ અદારે પાપસ્થાનક હેય તરીકે વર્ણવ્યા છે, તેમ અતિચારો પણ હેય તરીકે વર્ણવ્યા છે, માટે અતિચાર પણ છોટવાના છે, પણ આદરવાના નથી

“અદ્વિતારા જાણિઅવ્યા ન સમાયરિઅવ્યા” શ્તિ ધચનાત્ ।

પ્રતિક્રમણ ભાવપૂર્વક હોતુ જોઈએ માર સિવાય સર્પૂર્ણ ફલની પ્રાપ્તિ થતી નથી, માટે સમ્યગ્ ક્રિયા કરવા પૂર્વક ભાવ પ્રાપ્તિને માટે ઉપમવત થતુ જોઈએ

હવે સામાયથી સર્વ વ્રતના અતિચાગેનુ મે જ્ઞાનાદિ અતિચારોનુ પ્રતિક્રમણ જણાવે છે

જો મે વચાહ્યારો, નાળે તહ દમળે ચરિત્તે અ ।

સુહુમો વ વાયરો વા, ત નિંદે ત ચ ગરિહામિ ॥૨॥

અતિચારોનુ વર્ણન

મને અણુવતાદિ માલિન્યરૂપ પચોત્તેર અતિચાર તથા જ્ઞાનના આઠ, દર્શનના ત્રેસ, ચારિત્રના આઠ, તપતા ચાર,

જલી ભગવાન રામચદ્રની પૂજ્યા સિવાય વિધિપૂર્વક સીતાર્જને
રીક્ષા આપી અને સુપ્રમા નામની સાધ્વીને સોંપ્યા

ચીની વાનુ રામચદ્રની રો-ચક્રક્ર કંઈ રહ્યા છે, ત્યારે હસ્મણજી
મને સમજાવે છે વક્રી સનતકુમાર, નમિરાજર્ષિ જેવાં ઇત્યાદિ
ગણે પોતાના પરિવારને રોતા-ચક્રક્રતા મૂર્તી ઠીક્ષા લીધી છે
હયમદેવ, વાર્ધનાથ, નેમનાથ, વર્ધમાન સ્વામી ત્રિગોરે પળ સ્વજન
ર્ગન રોતા મૂર્તિને ઠીક્ષા લીધી છે આમ અનેક દૃષ્ટાંતો મોજુદ છે
જનનાદિ મોહાદિને લીધે રહે-ચક્રક્ર તેથી મહાત્મ ભગ ધાય છે,
મનનાય નહિ, આટલું ધ્યાનમા રાખવાનું કે-હનાર ને દેનાર વચ્ચેની
સ્વ-પર ઉપકારની બુદ્ધિ હોવી જોઈએ

**પદિત પુરુષો ગ્લાનઔષધાદિ દૃષ્ટાંતે ફલપ્રધાન
જોનારા હોય છે**

ચિરતનાચાર્ય કૃત પચમૂત્રમા તથા ધર્મશિંદુમા શ્રીમાન્ હરિમદ્-
સૂરીશ્વરજીએ જણાવેલ છે કે-“ગ્લાનૌષધાદિ દ્વાતાત્યાગ ઇતિ” ।

વ્યાધિથી પીડિતમાતા-પિતાદિ ગુરુજનનો ઔષધાદિકના
દૃષ્ટાંતથી ત્યાગ કરવો ઠીક્ષા લેનારને તેના માતા પિતાદિ
સ્વજન વર્ગ કોઈપણ રીતે રજા ન આપતા હોય તો પણ તેઓનો
ત્યાગ કરી ઠીક્ષા લેવી એજ સારી છે જેમ કોઈપણ રોગથી
પીડાતા એવા માતાપિતાદિના ઔષધ માટે અને પોતાના નિર્વાહને માટે
તેમનો ત્યાગ કરવો એ પુરુષ જેમ યોગ્ય છે તેમ ઠીક્ષા લેનારને પણ
યોગ્ય છે, કેમકે-ઠીક્ષા લેનારની ગુરુજન પ્રત્યે નિર્દયતા નથી હોતી,

ચીર્યાચારના ઋણ અને સંલેખણના પાંચ-અમ કુલ ૧૨૪ અતિચાર માટે જે કોઈ અતિચાર સૂક્ષ્મ અથવા ચાદર લાગ્યો હોય, તેને આમાની સાક્ષી નિંદુ છુ અને ગુરુ સાક્ષી ગઈ છુ

“જો મે” इत्यादि જે મને “વ્રતાતિચાર” અણુવ્રતાદિમા માક્રિય રૂપ પચોતેર અતિચાર લાગ્યા હોય, તેની અંદર અગિઆર વ્રતના પાંચ પાંચ અતિચાર, પુનઃ સાતમા વ્રતના વીસ અતિચાર અમ પચોતેર અતિચાર જાણવા અતિક્રમ અને વ્યતિક્રમનો અતિચારમા અતર્ભાવ થવાથી જુદા વર્ણન કરવામા નથી આવ્યા

“અતિક્રમાદિ ચાતિચારે ઇવાન્તર્ભવતિ” ।

અતિક્રમાદિનો અતિચારમા જ અંતર્ભાવ થાય છે વ્રત ભગન માટે કોઈ નિર્મત્રણા કરે અને તેનો નિપેધ ફરવામા જો ન આવે તો અતિક્રમ છાગે, ગમનાદિવ્યાપારમા વ્યતિક્રમ લાગે, ક્રોધથી વધ-વધનાદિક ફરવામા અતિચાર લાગે અને જીવહિંસાદિમા અનાચાર લાગે

પાપોપદેશ દેનાર મુનિ મહાવ્રતોથી અદ્ય થાય છે. તેથી તેવાઓથી દૂર રહેવામાંજ લાભ છે

આ ઉપરથી મમજવાનુ છે કે-કોઈ અનાની આત્મા પંચ-મહાવ્રતધારી મહાત્માઓ પાસે આવી, જીવહિંસા જેમાં રહેલી છે, એવો પાપોપદેશ કરવા વિનવતિ કરતો હોય, છતાં તેનો શિષ્ટ ન કરતાં તેને આધિન થઈ, દુનિયામા મનાવા-પૂજાદા નિઃકર્મવશ થઈ કોઈ મહાવ્રતધારી જીવહિંસાદિ પાપોપદેશ દ્રાવવા તૈયાર થાય, તો તે મહાવ્રતધારી પોતાના મનની આજ્ઞા અનુસાર

કિંતુ—ભાવદયાજ રહેલી હોય છે, અને નીક્ષા આપનારને પણ ભાવદયા હોવાથી મહાવ્રતોનો ભગ થતો નથીજ દુકમા શાસ્ત્રોક્ત મયા ઢાનો ભગ થવો ન જોઈય

તેને માટે એક દ્રષ્ટાંત છે કે—' કોઈ કુલીન પુત્ર પોતાના માત પિતાદિ સાથે તમની સેવામાં રહીને ચાલતો હતો એક વસ્તુ કોઈ રીતે કોઈ મોટા જગન્મા તે આવાં પહોંચ્યો તેવામાં નક્કી નાશને કરનાયાઓ અને વૈષ્ણ તથા ઔષધાદિક સિવાય પુસ્તપમાત્રથી સાધ્ય ન થાય તેનો, અને તેવી જાતના ઔષધાદિકના પ્રયોગને યોગ્ય પવો, કોઈ મોટો રોગ માતપિતાના શરીરમાં ઉત્પન્ન થાય છે તે વસ્તુ કુલીન પુત્ર માતપિતાના પ્રતિનિધી આ પ્રમાણ વિચારે છે કે—ઔષધાદિક સિવાય આ માતપિતાદિ જરૂર રોગ રહિત નથી થાય જો કદાપિ ઔષધ મળે તો રોગ મટ ૨ ચઢિ આ માતપિતા વ્યવહારથી, મારા નિયોગથી કે રોગથી તત્કાલ મરણ નહિ પામે, એમ નિષ્કાર કરે છે

આ પ્રમાણે વિચારી માતપિતાને ના પાડવા ડઠા દવા માટે અને પોતાની આજીવિકા માટે તે ત્યાગ કરે છે ૫ ત્યાગ કરવા છતાં તે સજ્જન કહેવાય છે આ પ્રકારનો જે ત્યાગ તે તત્ત્વથી અત્યાગજ છે આગ વસ્તુ જે ત્યાગ ન કરે તો પણ વાસ્તવિક ત્યાગ છે. આ ટેન્શન બહુ પ્રધાન છે પાંડિત પુરુષો ફઠ્ઠને પ્રધાન જોનારાં હોય છે

પંચ મહાવ્રત ધારક અને શુદ્ધ પ્રસ્પક હોય તેને

સુસાધુ કહેવાય

હવે આપણે મૂળ વસ્તુ ઉપર આવીએ, કે—પંચમહાવ્રત પાઠવા છતાં પણ શુદ્ધ ધીતરાગપ્રણીત ધર્મના દેશક હોવા જોઈએ,

થાય છે, તેમાં શુભાજી શ્રી ? પણ ધણાચારીઓથી આમાર્થિઓદ
અલગ રહેવું તેન કલ્યાણકર માર્ગ છે

કેમકે-પાપરૂપ માર્ગના દેશક મુનિઓને શાશ્વત્કારોદ માર્ગભ્રષ્ટ
છળાવેલ છે. એ તેવાઓનાં મુલ જોવાનો પણ નિષેધ કરે છે

“અમ્મગ્ગદેસણાણ, ચરણ નાસતિ જિણવરિંદાણ ॥

ધાવમ્મદસણા સ્વલુ, ન હુ લમ્મા તારિસ દદ્દહુ” ॥૧॥

સમ્યગ્દર્શનાદિ મોક્ષમાર્ગથી વિપરીત સત્સારપોષક
ઉન્માર્ગની દેશના દેવા વડે શ્રીજિનેશ્વરદેવે કહેલ ચારિત્રનો
નાશ થાય છે, અને તેથી તેવી દેશના દેનારા દર્શનને નિષ્વયથી
ધમી જાય છે, અને તેથી જ તેવા સમ્યક્ત્વથી ભ્રષ્ટ થયેલા
સાધુઓનું મુલ જોવું પણ લાભદાયક નથી. કિન્તુ નુકશાન-
કારક છે

સહસ્ર ઓગ્ની સમ્પ્રાયમા શ્રીમાન્ ઉપાધ્યાયજી મહારાજશ્રી જણાવે
છે કે-સમ્યક્ત્વથી ભ્રષ્ટ થયેલાઓને, વીતરાગના એક પણ ધ્વનને
ઓળંગાર નિન્હવોને, શાલ ધ્વન નિરપેક્ષ સ્વચ્છદચારી સાધુ
ઓને, પાસત્યાઓને, કુશીલીયાઓને, કેવલ ઘેપધારીઓને
અને વીતરાગદર્શનને નહિ માનનારાઓને દૂરથી છાંડો ! કેમકે-
ઉપર મુજબના અજ્ઞાનીઓના સમયથી પોતાના સમ્યગ્દર્શનાદિ ગુણોનો
નાશ થાય છે જેમ ગંગા નદિનું, પાણી મીઠું છે, છતાં સમુદ્રના પાણી
સાથે મળે કે તરત ગ્યારૂ થાય, તેમ ધણાચારીઓની સોચતથી સમ્યગ્દ-
ર્શનાદિ ગુણો ઉત્તમ છે, છતાં મલિન થા નાશ થાય છે તેથી તેવાઓને

કારણ—મત્તિક પનાઈ ધર્મ કહેવાય નહિ કેમકે—આપણે અન્નપન
હોનાથી વિપરીત ધર્મ વતાગીઈ તો સ્વ—પર ઉમયના નાશક બનીયે.
અર્થાત્ પચમહાગ્રતધારક અને શુદ્ધપ્રરુપક હોય તે સુસાધુ કહવાય.

શ્રીઉપાધ્યાયજી મહારાજશ્રી પણ જણાવે છે કે—

ભવેગ રગ તરગ શીલે, માર્ગ શુદ્ધ કહે યુધા,
તેહની સેવા કીજિઈ, જેમ પીજીઈ સમતા સુધા

સવેગ રૂપી તરગોમા રહેલા અને વીતરાગના હેયોપાદેયરૂપ શુદ્ધ
માર્ગને દેશાડનાર યુધા, સસાર રૂપ પાપના ત્યાગી યુધા મહામાઓની
સેવા કરવી, કે જેથી સમતા રૂપ અમૃતને પીવાવાઝા થવાય

ત્રણ કર્તવ્યોને આચરનાર શ્રાવક બની શકે છે

આ ઉપરથી જણાશે કે—સર્વથા સસારના ત્યાગીઓજ સાચા
મહામાઓ છે, અને તમની સેવાથી આમકલ્યાણ થઈ શકે છે માટે
આમકલ્યાણના અર્થી છતાં સર્વથા સસાર છોડવાને અશક્ત યુધા
આમાઓઈ (૧) જૈનશાસનમા સાચી શ્રદ્ધા રાખી (૨) ધનને
સપ્ત ક્ષેત્ર રૂપ પાત્રમા વાપરયુ, તેમજ (૩) સુસાધુની સેવા કરવી.
કે જાંથી શ્રાવક થઈ શકાય છે

ઉપર જે વાત જણાવી તેથી પણ શ્રાવક થઈ શકાય છે અને
પોતાના શ્રાવક શબ્દને સાર્થક કરી શકે છે આ ત્રણથી જે વિપરીત
હોય તે નામનાજ શ્રાવક કહવાય તો ઘડી ઈ ત્રણથી વિપરીત ઉપદેશક
મહાપાપી કેમ ન કહવાય ?

ઉપર જે વહી ગયા તે શ્રાવકધર્મના અતિચાર ણટલ મલિનતા

તો નવગનના નમસ્કારજ શ્રેષ્ઠ છે. ઇટલે કે તેમનાથી દૂર રહેવામાજ
શ્રમ છે.

અતીચારોને નિંદુ છુ, અને ગર્હુ છુ.

તથા “નાથે” “જ્ઞાનાચારે” કાલ, વિનય, વહુમાન, ડપ-
ધાન, અતિહુધ, વ્યવન, અર્થ તદુમય—આ આઠ પ્રકારના જ્ઞાનાચા-
રના વિતથ આચરવા વડે જે અતિચાર લાગ્યો હોય, તથા “દમણે”
સમ્યક્વમા શક્રાદિ પાંચેના સેવકા વડે, અથવા “દસણે” નિ શક્તિ
નિષ્કાશિત, અજુગુમા, અમૂઢદ્રષ્ટિ, ઉપવૃહા, સ્થિરિકરણ, વાત્સન્ય,
પ્રમાવના—આ આઠપ્રકારના દર્શનાચારમા વિતથ આચરણ કર્યું હોય,
તથા “ચરિત્તે” પાંચસમિનિ અને ત્રણ ગુપ્તિ—આ આઠ ચારિત્રાચારમા
અનુપયોગરૂપ અતિચાર લાગ્યો હોય, “ઝ”ચરારથી સલેમ્બનાના રહ-
લોક આશસાદિ પાંચ અતિચાર લાગ્યા હોય અને છ વાદ્ય છ અન્યતર—
પ્રમ વાર પ્રકારના તપાચારમા યથાશક્તિ આરાધન નહિ કરવા રૂપ
જે અતિચાર લાગ્યા હોય, તથા મન, વચન, અને કાયા વડે
ત્રિવિધ વિર્યાચારમા પોતાની શક્તિ ગોપવવા રૂપ જે અતિચાર લાગ્યા
હોય, એવા પ્રત્નો ચોરીસ અતિચારમા “સુહુમો વ” અનાભોગથી
જાણી શકાય નહિ એવો, તથા “વાયરો વા” વ્યક્ત જાણી શકાય
એવો જે અતિચાર લાગ્યો હોય, તેને આત્મસાક્ષી હુ નિંદુ છુ
“હાદુદ્દુકયમિત્યાદિ” પશ્ચાતાપેન । સેદની વાત છે કે—મેં
સ્વરાય કર્યું આવી રીતે પશ્ચાતાપથી લાગેલ અતિચારને નિંદુ અને
ગુરુ સાક્ષી ગર્હુ ॥

રૂપ જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિત્રચાર, તપાચાર ને વીર્યાચાર—આ પાત્રેના મઝી ૧૨૪ જે અતિચાર તેથી નિવર્તવાને હુ ઇચ્છુ છુ

પ્રતિક્રમણ શબ્દાર્થ અને તેનું સ્વરૂપ

“પ્રતિક્રમણ શબ્દોઽપ્રતિનિવૃત્ત્યર્થ ” ।

પ્રતિક્રમણ શબ્દનો અર્થ અહીં પાઝ પરવુ ઇવા અર્થમા છે

યત -સ્વસ્થાનાધત્ પરસ્થાન, પ્રમાદસ્ય વશાદ્ભૂત' ।

તત્રૈવ ક્રમણ ભૂયઃ, પ્રતિક્રમણમુચ્યતે ॥ ૧ ॥

પ્રમાદગ્રસ્થી જે સ્વસ્થાનમાથી પરસ્થાનમા જવુ, અને પુનઃ સ્વસ્થાનમા પાછા આવવુ તેને પ્રતિક્રમણ કહેવાય છે.

સ્વસ્થાન, પરસ્થાન અને પ્રમાદ—આ ત્રણ વસ્તુ બરાબર સમજાય તો પ્રતિક્રમણ શબ્દનો અર્થ સમજાય, અચ્ચા સમજાય નહિ આ વસ્તુને સમજાવવા માટે ટીકાકાર પોતેજ જણાવે છે કે—

“તત્ર જીવસ્ય સ્વસ્થાન ધર્મ , પરસ્થાનમતિચારા ”

જીવનુ સ્વસ્થાન ધર્મ છે, અને પરસ્થાન અતિચારો છે

આ ઉપરથી વાચકો નિચારશે કે—ધર્મ સિવાય જીવને કોઈ પણ પદાર્થ સ્વસ્થાન રૂપ નથી, કેમકે—ધર્મની અદર પ્રમાદના યોગે લાગેલા અતિચાર (મગ્નતા) ડ્યારે સ્વસ્થાન નથી, તો પઠી સસારના પૌદ્ગાનિક પદાર્થો સ્વસ્થાન બનેજ ક્યાથી ? કારણ—જેના યોગે અનાચાર પણ થઈ જાય

સસારના તમામ પદાર્થો પર છતા સ્વ માનીએ છીએ તે

અમ છે અને તેથી દુ સ્વ પામીએ છીએ

કોઈ શકા કર કે—ધર્મજ પોતાનો કેમ અને દુનિયાના પદાર્થો

અતીચારને સારા માનનારને સાચો જૈન નજ કહેવાય.

આથી વાત્સકો વિચારશે કે—જે સાચો જૈન હોય તે તો વ્રતાદિમાં અજાણતા પણ અતિચાર લાગ્યો હોય તો પણ ‘મારાથી આ સોડુ થયું’ એમ માનવાવાળો હોય, તો પછી જાણી જોડેને અનિચાર સેવાયો હોય ઈર્ષાગ અનાચાર સેવાયો હોય તેને સરાવ માને એમા નવાહજે શી ? જે અતિચારને સારા માને તેને સાચો જૈન છે, એમ તો નજ કહેવાય.

જો વ્રતધારી પણ પોતાને લાગેલા અતિચારો સરાવ માનતો હોય તોજ તેનું જૈનત્વ ટકી શકે, તો પછી જેને કોઈ પ્રકારનું વ્રત નથી, વ્રત પ્રત્યે અભિરૂચી પણ નથી, તેમજ જેઓ પૃથ્વીકાયાદિ પદ્ધતિની દિસામા રસમિત રહેવા છતાં પણ સરાવ છે, એમ નહિ માનતા સારા માનવાવાળાં અને ધીજા પોસે મનાવવાવાળાં છે વઢી જેઓ સસારનાં રાજ્યાદિક પૌદ્ગલિક સુખાભાસોને હિતકારી માને છે, અને સંસાર વ્યારાનાં ઉપદેશક ઇવાં તીર્થંકરદેવોને ચઢવાસોર મનાવવા પ્રયત્ન કરતા હોય, તેમજ જેઓ કેવલ પાપનોજ ઉપદેશ આપનારા હોય, વ્રત-ધારીઓની નિંદા કરતા હોય, તો તેવાઓની બદર જૈનવની કલ્પના કરવી એ શુ બ્રાહ્મણ-કુસુમવત્ નથી ? વળી તેવાઓને તીર્થંકરદેવોની સાથે સરસ્વામણી કરવી એ શુ મૂસાહ નથી ?

યાદ રાખવાનું છે કે—ત્રણ જગતમાં ઈવી કોઈ વ્યક્તિ નથી, કે જેની તીર્થંકરદેવો સાથે સરસ્વામણી થઈ શકે જેઓ તીર્થંકરોના સ્વરૂપથી અજ્ઞાત હોય, તેવા અજ્ઞાન પ્રાણીઓજ તીર્થંકરદેવોની સાથે અન્ય પ્રાણીની સરસ્વામણી કરે, તીર્થંકર-દેવ હોકોત્તર મહાપુરુષ છે, અતિશયવત છે, માટે તેમની સાથે દુનિયાની

પોતાના કેમ નહિ ? એવે જણાવવાનું કે—અનાદિ, અનંત એ આ સસારમાં અનાદિ કાલથી ભ્રમણ કરતાં વ્યવહારમાં આવીને જીવને સસારના તમામ પદાર્થો પ્રાપ્તિ અનતીવાર મળ્યા છે, છતાં તેનું કન્યાણ થયું નહિ જો તે પદાર્થો પોતાનાજ હોય તો જીવન દુઃખ શા માટે હોય ? કહેવું પડશે કે—એ પદાર્થો પર છે, પોતાના નથી તે પોતાના નહિ હોવા છતાં ભ્રમથી પોતાના માનીએ છીએ તેથી દુઃખ થાય છે જેમ ગાડીમાં બેઠેલો માણસ ચારીમાંથી ટોચ બહાર ફાટી જાય છે, ત્યારે તેને લાગે છે કે આ દેશમાં બૃહો ફરે છે પરંતુ એ વાસ્તવિક નથી, પરંતુ ગોટો ભ્રમ છે, તેમ સસારના તમામ પદાર્થો પર છેતાં સ્વ માયા છે, તે પણ સરી રીતે આપણને ભ્રમ થયેલો છે, અને તેથી દુઃખ પામીએ છીએ

દુઃખનું કારણ પરને સ્વ માન્યુ છે

બરે, કર્મની વિચિત્રતાને લઈને આ જીવ ક્યારેક દેવ, મનુષ્ય, તિર્યંચ અને નારકીપણે ઉત્પન્ન થયો આમ ચારે ગતિ ને ચોરાસી લાગ જીવાયોનિમાં આ જીવે અનતીવાર ભ્રમણ કર્યું અને દુઃખો વેઠ્યા. આ વધાનું કારણ જો ફોઈ હોય તો તે એક જ છે કે—પર પદાર્થોને સ્વ માન્યા

જાનીએ તો કહે છે કે—માઈ : આ જીવે પૂર્વે અનતીવાર નવ-ત્રેવેકમાં અહરિન્દ્રપણે દેવોના મુખો મોગવ્યા તેમજ આ જીવ મનુષ્યલોકમાં પણ અનેકવાર રાજ્યાદિકનો મોક્તા પડ્યો, છતાં તેને તૃપ્તિ થઈ નથી, તો આ એક મનુષ્યના ભ્રમમાં કેદાચ મોટો નગરશઠ યા રામનો માલિક થયો તેથી શુ તારી તૃપ્તિ થવાની છે ? નહિ જ

કોઈપણ વ્યક્તિને તેમની સાથે ન સરસ્યાવાય, અને જો સરસ્યાને તો તે તીર્થસ્વરૂપેની આશાતના કરનાર છે, તેમ કેમ ન કહેવાય 'હેવટ શ્રીહરિ-મદ્મૂર્તિધરની મહારાજે ત્યાં મુખી જણાવેલું છે કે-વતને ધારણ કરનારના અને તેનો ઉપદેશ કરનારના અવર્ણવાનું બોલનાર પનિત છે, અર્થાત્ સાચો જ્ઞેન નથી, પણ ભોટ્ટી દુનિયાને ઠગનારો છે, માટે આત્માર્થિઓ તૈના-ઓથી સાવધ રહેવા પૂર્વક અનિચાર ન રાગે, તેવી રીતે વતનુ પણ દિઠાવડ છે

આરમ અને પરિગ્રહથી उत्पन्न થતા અતિચારોનું, પ્રતિક્રમણ

હવે અનિચાર ક્યાંથી ઉપજી થાય છે, તેનું વિવેચન કરતા શાસ્ત્રકાર મહર્ષિઓ જણાવે છે કે-તમામ વતના અતિચારો પણ પ્રાય પરિગ્રહ અને આરમથી પ્રગટ થાય છે, માટે સામાન્યથી તેનું પ્રતિક્રમણ કરતા મૂર્ખાર મહારાજા જણાવે છે કે-

દુવિદે પરિગ્રહમી, સાવજે મદુવિદે અ આરમે

કારાગળે અ કરણે, પઢિકમે દેસિઅં સઘ્વ ॥૩॥

સપાપ અને ઘણા પ્રકારે ઘવો એ પ્રકારનો પરિગ્રહ અને આરમ કરતા, કરાવતા, અને કરતાને અનુમોદતા જે અતિચાર સૂચ્ય અથવા ચાદર દિવસ સગ્રી રાગ્યો હોય તે મર્વે પ્રતિક્રમુ છુ .

આ ગાથાનો સ્પોટ કરતા ટીકાકાર મહર્ષિ જણાવે છે કે-સચિત્ત-અચિત્તરૂપ અથવા શાસ્ત્ર-અભ્યંતર રૂપ જે પ્રકારનો પરિગ્રહ તેમા શાસ્ત્ર પરિ-ગ્રહ-ધનધાન્યાનિ, અને અમ્યતર-મિધ્યાન અવિરતિ આદિનો સચય કરતા, કરાવતા અને અનુમોદતા, તથા સેની-વ્યાપારાદિ

સુયગડાંગ સૂત્રમાનુ અગારદાહકનુ દષ્ટાત.

આ વસ્તુ સમનામવા યુગાદિદેવ પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવ મગવાન્ શ્રી સુયગડાંગ સૂત્રમા પોતાના ૯૮ પુત્રોને પ્રતિબોધ કરતા અઘ્રાપદ પર્વત ઉપર અગારદાહકના દષ્ટાતથી સમનાવે છે કે—' એક અગારદાહક હતો તે ઘનમા છાકડા ફાપગા ગયો ત્યાં અગારા પાડતા પાડતા મગ્યાહનો ટાડમ થયો ગ્રીષ્મ ઋતુ થવાથી મ્વામાવિક્ક ગરમી થઈ હતી, તેમા અગ્નિના તાપનો ઉમેરો વઝી તે થાકી ગયેલો હોવાથી તેને મુલ્ક અને તરસ પળ લાગી હતી આવી સ્થિતિમા પોતાની પાસે જે માધુ હતુ તે સ્વાધુ, પાણી હતુ, તેટલુ પી ગયો પરતુ ગરમી રૂઝ થવાથી તૃપા મટી નહિ, અને ત્યાં ડહી ગયો ડહમા ને ડહમા પાણીના ધ્યાનમા સ્વપ્નાની અંદર ધરના ગોઝામા જેટલુ પાણી હતુ તે પી ગયો છતાં તૃપા ન મટી, ત્યારે ગામના ગોઝાઓનુ, કુડાઓનુ, નદીઓનુ, સરોવરોનુ, અને તમામ સમુદ્રોનુ પાણી પી ગયો પણ તરસ મટી નહિ છેવટે કોઈ ટેકાળે સ્વાડામા મેલુ પાણી રહેલુ હતુ, તેમા પૂરો થાધી અંદર નાહી પૂરા ઉપર જે પાણી આવે તેના ટીપાથી તરસ મટાડવા લાગ્યો તેનાથી જુદુ તરસ મટે ગયી ? કુવા, ઘાલ, નદીઓ, અને સમુદ્રોના પાણી પીવાથી જે તૃપા પાત ન થઈ, તે પૂરા ઉપર રહેલા પાણીના ટીપાથી મટે સરી ? જેમ તેવી રીતે તૃપા ન મટે તેમ તમોઈ પૂર્વ-
પાણી સમાન જે દેવતાઈ રાજ્યઋદ્ધિ તેને
 ન આવ્યો, તો આ મવમા પાણીના
 થસે સ્વરો ? જવાબ નફારમાજ
 સિદ્ધનો ત્યાગ કરી સંયમ

ફરતા, ફરાવતાં, અનુમોદતા જે અતિચાર (વનમા માલિન્યરૂપ) સૂક્ષ્મ અથવા ઘાદર દિવસ સન્ધી લાગ્યો હોય, તેનાથી શુભ ભાવ વધે ફરી નહિ કરવાપણા હુ પાઠો હટુ છુ

જે પરિગ્રહ અને આરમ શાસન પ્રમાવનાનુ કારણ હોય તેનુ પ્રતિક્રમણ નથી

અહિં કોઈ કદ કે—જિનપૂજા, તીર્થયાત્રાદિ ધર્મકાર્ય માટે રાખેલ પરિગ્રહ, તથા ચૈત્ય, સઘ, વાસત્ત્યાદિ નિમિત્તે થતો જે આરમ, તેમા પળ દોષ લાગ, માટે તે દોષથી પળ પાઠા હટુ જોઈએ

આ યાત્રનો છુલાસો કરતા ટીકાકાર મગવાન્ જણાવે છે કે—જિનપૂજા, તીર્થયાત્રાદિ નિમિત્ત દ્રવ્ય તથા ચૈત્યાદિ નિમિત્ત આરમ, એ શાસનપ્રમાવનાનુ કારણ છે, માટે તેનુ પ્રતિક્રમણ નથી

“ન તુ જિનાર્ચાતીર્થયાત્રારથયાત્રાઽઽદ્યમ્બરાણુદેશેન પ્રમાવના હેતૌ પરિગ્રહે, ચૈત્યસઘવાત્સત્ત્યાણુદેશેન આરમ્મે ચ સત્યપિ ન તસ્ય પ્રતિક્રમણમિતિ” ।

શ્રીજિનપૂજા, તીર્થયાત્રા અને રથયાત્રાના આઢવર નિમિત્તે રાખવામા આવતો પરિગ્રહ અને ચૈત્ય, સઘ, વાસત્ત્યાદિ નિમિત્તે થતો જે આરમ તેમાં દોષ નથી, કારણ કે—તે શાશ્વતપ્રમાવનાનુ કારણ છે, અને માટેજ તેનુ પ્રતિક્રમણ નહિ

અતઃપ્રવ સૂત્રકાર મગવત “સાવજે” એ પદથી “સાવધે” સ્વકુટુબાદિ માટે સપાપ રાખવામા આવેલ પરિગ્રહારમમાં દોષ જણાવે છે, પરંતુ ધર્માનુશ્ઠાન માટે સર્વથા રાખેલ પરિગ્રહ તથા આરમમાં દોષ નથી

ધર્મપ્રમાણના કારણભૂત ક્રિયાનુષ્ઠાનોમાં ઘપરાતુ
દ્રવ્ય ધુમાડો નથી પણ દુનિયાદારીની
પાપક્રિયામાં ઘપરાતુ દ્રવ્ય ધુમાડો છે

અરે આપના સુધારકના સ્વાગમા રહી કેટલક દર્મીઓ વમા-
નાના નામ શ્રીચિનપૂજા, સ્થયાત્રા, તીર્થયાત્રા, મન કાદવા, સ્નાને
વાસન્ય, અને ડાઝમળાદિ કરવામાં થતો દ્રવ્યનો વ્યય ધુળને છ, ફેગટ
છે, એમ બોલે છે પરંતુ આવું કહેનારાઓ સમજવાનું કે, કે-ધર્મ-
પ્રમાણના કારણભૂત ચીતરામ પ્રણીત ક્રિયાનુષ્ઠાનમાં ઘપ-
રાતુ દ્રવ્ય એ ધુમાડો છે ? કે કુટુરારિક માટે ઘપરાતુ દ્રવ્ય
ધુમાડો છે ? શાસ્ત્રકારોએ તો સાફ સ્પષ્ટ બતાવી દીધું કે-તીર્થ-
યાત્રાદિ ધર્મપ્રમાણના હેતુ છે, જ્યારે દુનિયાનો આઢવર એ
પાપરૂપ છે, માટે માનવજ જોદશ કે-ધર્મપ્રમાણના કારણભૂત
ક્રિયાનુષ્ઠાનોમાં ઘપરાતુ દ્રવ્ય ધુમાડો નથી, પણ દુનિયાદારીની
પાપક્રિયામાં ઘપરાતુ દ્રવ્ય ધુમાડો છે

ધર્મમાર્ગે ધનવ્યય કરવો એ સુચારુભાગી છે

બઝી કેટલાક જૈન નામધારીઓ કહેવું છે કે-અર્થાર-
દેશ ટું સ્વથી રહી રહ્યો છે, માટે નકલ, ન્ય, વામન્યાદિમાં દ્રવ્ય
વ્યય કરવો, તેના કરતાં દેવોદાર ૩ દ્રવ્ય આપવું એ વધારે
લાભદાયક છે

આ પ્રમાણે જે બોલે છે તે કાંઈક ઠીક, કેમકે-
આવે છે, તે જો વિચારાય તો સ્પષ્ટ થાય છે

આરમ અને પરિગ્રહ છોડવા યોગ્ય છે, અને એ શાસ્ત્ર ।
 કારોને દૃષ્ટ જ છે છતાં પોતાની અજ્ઞાનતાનું પ્રદર્શન ।
 કરાવનારને કોણ રોકે ?

જો એમ ન લડે, તો જે મગર્વે “જામ પસસદ મયવ”
 હયાદિ સૂચી જેના દૃઢ વ્રતની પ્રશામા કોઈ છે, તથા, આવકોન
 પણ તપાવેલા છોડના મોઝા જેવી ઉપમા આપા સમજાવે છે, શુ
 પણ કાંઈ કારણ હોય જ જોઈ

કારણ એજ છે, કે-જેટલી વિરતિ કરી તેટલું પાપથી
 બચ્યા, પરંતુ ધાકી રહેલી અવિરતિના યોગે તથા પરિમાણવાળા
 આરમ-પરિગ્રહના યોગે પાપ રદ્યુન છે તેનાથી તેઓ બચ્યા
 નથી અવિરતિ (પાપના પચક્ષ્ણાણ થાના) આવક સમ્મર જ્યા
 ત્યા હિંસામા વચ્ચે છે

વચ્ચી પહોળાના આરમ અને પરિગ્રહનું પાપ માનતા કે
 નહિ : જો નહોતા માનતા એમ કહેવો, તો પરિમાણ શા માટે કર્યું :
 અને કર્યું હતું, તો વધારે નહીં, અને એટલું જ કમ જોઈ : અથવા જો
 એમ કહેવો કે-પાપ માનતા હતા, તો તેનાથી જ મિદ, શુ કે-
 આરમ અને પરિગ્રહ છોડવા યોગ્ય છે, અને તેનાથી જ મિદ, શુ કે-
 છે જેનું વિચાર ન કર્યો હોય અને કમ્મ થાની અજ્ઞાનતાનું
 પ્રદર્શન કરાવતું હોય, તો કમ્મ મ્મ :

કટાચ માની સ્વો કે સમાગ્માર્થી તમામ આત્માઓ મુક્તિમાં
 જાય, તેમા આપણને દર્શન થા થી ! સજનોને
 તો તેથી પણ આનંદ વ છે,

આથી કોઈ એમ કદ ન-જ નથી કોઈ તમામ જીવો આરમ

ज्ञानीओ व्हे छे के—“पावाओ होइ दुःख” पापना उदयधी
दुःख आवे छे

ज्यारे पापना उदयधी दुःख आवे छे, तो ते पापना
उदयनो नाश करनार धर्मनी अदर द्रव्य खर्चवाधी बधारे
लाम, के पापना उदयने बधारनार क्रियामा खर्चवाधी बधु
लाम ? देशे अर्थ—कामनी पुष्टिना साधनमा उद्धार मान्यो छे,
ज्यारे ज्ञानीओए अर्थकामनी लालसाओ तोडनार धर्ममा उद्धार
मान्यो छे, केमके—अर्थ काम ए पाप छे, अने तेनी पुष्टिमा साचो
उद्धार छेज नहि, माटे आमानो साचो उद्धार करवानी भावनावाळा
ओए धर्मनी अदर धननो व्यय करवो ए बधु लाभदायी छे

धर्मक्रियाओंने अथवा ते निमित्ते यत्ता धनव्ययने
अटकावनाराओ पोताना आत्माने दुर्गति सन्मुख करे छे

अग्निना तापधी पीडातो माणी जेम पुनः अग्निमा
प्रवेश करवाधी घान्त यतो नथी, तेम अर्थ—कामधी दुःखी
यत्ता जीवो पण अर्थ—कामनी पुष्टिधी सुखी यत्ता नथी किन्तु
अर्थ—कामनी लालसा तोडनार धर्ममा शान्ति पामे छे; माटे
गमे तेवा सयोगोमा पण धर्मकार्यो बध नज थवां जोइए
आजे जेओ धर्मकार्यो बध रखाववा मागता होय तेओ शास्त्र
दिए जड जेग छे

धर्मोन्नतिना कार्योमा धन खर्चनि पण जीवोने धर्म पमा
डवा प्रयत्न करवो, एज साचो उद्धार छे खैखैर धर्मक्रियामां

પરિગ્રહ છોડી બગા મુક્તિમા ચાલ્યા જાય તો સસારમા કોણ રહે ?
અને સસાર વ્યવહાર કેમ ચાહે ?

આ પાઠ કરવી એજ સ્તોટી છે, કેમ કે—સમુદ્રમા રહેલ પાણી
ગમે તેટલ મહાર કાઢવામા આવે, તો તે કોઈ કાઢે સ્વાલી થાય તેમ
છે : જો સ્વાલી નથીજ થતુ, તો સસારમાથી ગમે તેટલા જીવો મોક્ષે
જાય છતાં પણ કોઈ કાલ સસાર ગ્યાની થવાનો જ નથી, એમ માનવું
જોઈએ. કદાચ માનવા ગ્યાતર માની પણ લ્યો કે—સ્વાલી થઈ જાય,
તો તેમા આપણને હરવત પણ શી ? કારણ કે—સસારનાં દુઃખોથી
ઘેરી જો જીવો શાશ્વત મુક્તિના મોક્ષા બને છે, તેમા સજ્જનોને
તો આનંદ જ છે. પરમે મુખી દેસી આનંદિત બનવું અને પરમે દુઃખી
જોઈ પોતાને દુઃખ થતું જ સજ્જનોની રીતિ છે. સ્વારે પરમે મુખી જોઈ
પોતે દુઃખી થનાર આમા દુર્જન છે. તનો એવો સ્વભાવ હોય છે કે—
બીજાઓને દેરાન કરવા.

આરમ—પરિગ્રહના સ્વાગી સાચા મહાત્માઓ તેના ત્યાગનો
જ ઉપદેશ દે છે પરંતુ તેને વધારવામા અનુમોદન
પણ કરતા નથી.

એક વાત સ્વાસ એ પણ વિચારવા જેવી છે, કે—જ્યારે શ્રાવક
પણ સેતી, ક્યાપાર, હુન્નરકલા વિગેરે દુનિયાના આરમને, અને
ઘનધાન્યાદિ પરિગ્રહને પાપરૂપ માની હરનારો અને સર્વથા
છોડવાની માવનાવાળો હોય, તો પછી જીંદગી મુઘી આરમ—
પરિગ્રહ છોડી સાધુ બનેલાની કેવી માવના હોવી જોઈએ ?
—ફક્ત કે—દરેક જીવોને આરમ—પરિગ્રહથી છોડાવવાની માવના

વપરાતા ધનને ધુમાડો કહેનારા, અથવા ધર્મક્રિયાને અટકાવ-
વાનો પ્રયત્ન કરનારા પોતાના આત્માને દુર્ગતિ સન્મુખ કરે છે.

અપકારી એવા ધર્મને ભૂલનાર કૃતઘ્ન કેમ ન કહેવાય ?

કેમકે—જે ધર્મના પ્રભાવે આ મવમા આર્યદેશ, મનુષ્યજનમ, ઉત્તમ
કુલ, નિરોગીપણુ, હિંદ્રિયપટુતા, દીપ્તિયુષ્ય, દેવ-ગુરુ-ધર્મની સામગ્રી
રયાદિ ધર્મસામગ્રી અને જેના યોગે દુનિયાની અનેક ઋદ્ધિમિદ્ધિ પામ્યો
ઠે, તે ધર્મનું વિશેષ રીતિએ પુનઃ આરાધન કરાયુ જોઈએ તેને
વળે તે ધર્મનો ઘાતક ધને, તો તેના જેવો કૃતઘ્ન ને પાપી
કોણ ? દુનિયાના અપકારીનો કૃતઘ્ન બનનાર પણ દુનિયામાં
હલકો કહેવાય, તો ધર્મનો કૃતઘ્ન પાપી કેમ ન કહેવાય ?
તેવો આમા દુર્ગતિમા જાય યમા નરાઈ પણ શી ?

ધીતરાગદેવની ભક્તિ કરનાર સસાર સમુદ્રથી તરે છે

કોઈ અજ્ઞાનીનું એમ માનનું હોય કે—દેવન પૂજા ની ? રથયાત્રા
શી ? લામ્બોના દાગીના શા ? લામ્બોના સ્વર્ચ દેવને માટે મંદિર શા
માટે ? સ્વામિવાસસ્થમા લામ્બોનો સ્વર્ચા કેમ ? દેવ તો ધીતરાગ છે,
એને વટ્ટી રાગના સાધનો શુ/કામ જોઈએ ? આ પ્રમાણે ધોલનાર
પોતાના આત્માને પાપથી આરે કરે છે.

કેમકે—દેવનિમિત્ત રથયાત્રાદિ જે ધાર્મિક કાર્યો કરવામાં
આવે છે, તે દેવને માટે નથી વિન્તુ પોતાના આત્માને સસારથી
તારવા માટે ભક્તિથી કરવામાં આવે છે. ધીતરાગની ભક્તિ
કરો યા ન કરો, તેમા ધીતરાગદેવને તો ફર્ડ છેજ નહિ, પરંતુ

સસાર સમુદ્રમા નહિ ડુબતા તરે છે

હોતી જોડણ. ઇટલુ જ નહિ પણ તેને છોડવાનો વ રહેલ
 દેવો જોડણ

હવેની વાત છે, કે-આજે અમારાના નામે કેટલાક સાધુજી
 લેવાશમાં રહેલા વેપારીઓ તથા નામધારી વૈનો પેન્થન મન
 પાત્તની સ્થાનર અને પેટ ભરવાની સાત્તર કોઈ વગ્યાઈ ફરેન્નિય
 જીવોની કતલ થતી હોય, અને તેનું ધર્મના નામે શોભા ધરું,
 હોય અને તેમાં પોતાની લાભગમ યા મુલ્યના હોય હતાં અને
 રોકવા તરફ બેદરકારી ચલાવતા હોય, તો તે પોતાને ધર્મના
 મુદ્દામાં બનાવના રહે છે, એમ કમ શ રહેતો ! કે જે
 ધારીઓ આરંભ અને પરિગ્રહનું પોષણ કરે છે, તે દુનિયાના
 પિપાસુઓના શુભ ગાય છે, તે મતગમનાં પોતાના સાધુ
 પણાનું લીલામ કરે છે માટે યવા કમળના પેલું કુણુઓથી
 અલગ રહેવું, અને તેવાઓને કોઈ શાંતિ કમળે વ અપાય,
 એની કાઠની રાસલવી

આરંભ-પરિગ્રહના સ્વાર્થી કમળે સાચો તો સમારની
 કોઈ પણ પાપક્રિયાને અથવા જો કમળ-પરિગ્રહ ધધારવામાં
 સીધી કે સાદકતરી રીતે કુણુઓના મના નથી

માપનો હર રાહ્યા વિના કમળ કરી પાપનો નાશ

કરવાની માનનાત્મકતા-સાવાદી છે.

છેલ્લી પણ વાત કમળે કરે અતિચાર ફરી

કરવાના પરિણામથી મનથી પાછા ફરવું

મતિક્રમણ છે.

દેવકૃત સમવસરણાદિકમક્તિથી જો વીતરાગપણામા ઘાથ ન આવે તો, મનુષ્યકૃત અલ્પ મક્તિથી ઘાથ આવે સ્વરો ?

યલ્લી વીતરાગદેવની આમરણાદિથી ભક્તિ કરવામાં આવે છે, તેથી વીતરાગપણુ જતુ રહે એમ નથી. દેવોણ રત્નથી, સોનાથી અને રૂપાથી રચેલ ત્રણ ગદ્ગદાલા સમવસરણમા, તથા અશોક વૃક્ષાદિ અષ્ટ મહાપ્રાપ્તિહાર્ય સહિત વીરાજતા, વીતરાગપણાને પામેલા થી તીર્થંકરદેવોના વીતરાગપણામા ગ્યારે કદ સ્વામી નથી આવતી અને સર્વનપણુ પામ્યા પછી તો મગવાન્ સુર સચારિત સુવર્ણફમલ ઉપરજ પાલે છે, છતાં કદ ઘાથ નથી આવતો, ત્યારે મનુષ્યકૃત ભક્તિથી વીતરાગપણાને કદ ઘાથ આવે સ્વરો ?

જો વીતરાગપણાને ઘાથ ન આવે, તો જે ભક્તિથી આત્માનો નિસ્તાર છે, તે ભક્તિની અદર આભરણાદિથી થતો દ્રવ્યવ્યય આ પણને કેમ સૂચે ? મગવાન્ના રથયાત્રાદિમા તથા દેવમદિરમાં પણ પૂજ્યભક્તિ રહેલી હોય છે, માટે તે પણ કરવાંજ જોઈએ.

દુનિયાદારીનાં કાર્યોની પ્રશસા કરનાર ગ્યારે પાપ ઘાથે છે ત્યારે ધર્મના શુભ કાર્યોને પ્રશસનાર ધર્મને પામે છે

ત્યારે સસારી જીવો દુનિયાની કાર્યવાહીને અને હજારોનો સ્વર્ચ કરે છે, અને તે સર્ચનાર, સર્ચાપનાર તથા તેનું અનુમોદન કરનાર પાપ ઘાથે છે, ત્યારે શ્રી જિનમદિર, સ્થયાત્રાદિ ધાર્મિક ઉત્સવો કરનાર, કરાવનાર તથા તેને અનુમોદનાર અનુક્રમે શાશ્વત સુખને પ્રાપ્ત કરે છે જેમ ગૃહસ્થના મોટા મકાનને જોઈ તેની પ્રશસા

આવી સમજવાનું છે, કે-કેટલાંની પાપ કરતાં એવી
 હોય છે, કે-આપને પ્રતિક્રમણ કરીને પટલે પાપથી છુટી જ
 પાપ કરતાં ડરવું નહીં આવી માયતા ન પાપ પ્રમાણની બાજુ
 જો આવી રીતે પ્રતિક્રમણ કરી, પાપથી ડરે નહિ, તો તેનું સા
 ક્રમણ નથી પરંતુ માયામૃપાવાદી છે માટે પુનઃ પાપ
 કરવું જોઈએ

પાપથી ડરનારાઓ જ સાચું કલ્યાણ કરી શક્ય
 છે અને કરશે ?

આજકાલ કટલાક અનાનીઓનું એવું માનવું અને બોલ
 છે, કે-આ પાપ આ પાપ એમ શું કામ કરવું પાપ પાપ
 કરવું તે ધીકણપણું છે થસ નીઢર થનવું નીઢર
 સિવાય કામ ન થાય

સ્વેચ્છા ? બાલુ કહેનાગએને કહવું પડશે ? કે-માઈ
 પાપથી ડરતો નથી, તે પોતાના આત્માને અઘોગતિમ
 જાય છે એ ? પાપથી નહિ ડરનારા આ લોકમાં પણ
 જીવી શકતા નથી. શું ? આપને નથી દેખતા કે-ચોર, ડ
 રદીવાજ રિંગર અહિં પણ દુઃસ્વી થાય છે, અને ભવાત્તરમાં પણ
 થાય, તે જુદું કેટલાકને આ મલમલ પણ એવા દેસ્તીય છીએ,
 મલ્લે સ્વાવા, પહેરવા કે-રહવા સ્થાન કોઈ મોલાવે પણ નહિ
 કારણ વિનારીય તો કહવું જ પડશે ? કે-પૂર્વ પાપનો ઉદય છે

પાપથી ડરવું તેમાં જ સ્વરી મહાદુરી છે કેમ કે-તે

કરનાર પાપ પાવે છે, તેમ શ્રીજિનમદિર, રથયાત્રા, સઘાઈત્યાદિ
લોક કેટલાક લઘુકર્મી આત્માઓ તે શુભ કાર્યોની પ્રશ્ન
કરી ધર્મ પામે છે.

ધર્માનુષ્ઠાનોમાં સ્વર્ચાતુ દ્રવ્ય લેને સૂચે, તેવા સસાર
રસિકો જરૂર મનમાં રસડે છે

સરેસર રહેવા માટે લાલ્ચોના મકાનો બધાનનારને, સ્ત્રીઓને
અંગે હજારોના દાગીના પહેરાનનારને, તથા પુત્ર-પુત્ર્યાદિના
લગ્નોત્સવમાં હજારો સ્વર્ચનારને, વીતરાગ પરમાત્માએ વિહિત
કરેલ ધર્માનુષ્ઠાનોમાં સ્વર્ચાતુ દ્રવ્ય તથા જિનભક્તિમા વપરાતી
આમરણાદિ વસ્તુઓ સૂચે છે, ત્યારે સજ્જન આત્માઓને તો
સદેજે એમ થાય કે-ત પોતાના આત્માને પાપથી મારે બનાવે છે,
અને પોતાનામાં રહેલ મિત્યાસ્વને મજબુત બનાવે છે. પરિણામે
પ્રસારમા અનતોકાલ તે આત્મા રસડે છે

જિન આજ્ઞા એજ ધર્મ.

એરે, ઉપાશ્રયના ચોરસા ઘસી ઘસી ઘરડા બનલ કેટલાક અજ્ઞાન
પામરો પણ પ્રમુખજામા કાસી વગાડી, સ્વામીવામન્ય કરતુ, આદિમા
છકાયની હિંસા છે, ય્યા હિંસા હોય ત્યા ધર્મ નથી, કેમકે-મગવાને
અહિંસામા ધર્મ કહ્યો છે, એમ બોલે છે પણ આતુ કહેનારાઓ શ્રીજિન-
વચના મર્મને નહિ સમજનારા છે ! કેમકે-વીતરાગદેવે તો સ્પષ્ટ
જણાવ્યું છે કે-“આજ્ઞા ધર્મો” વીતરાગદેવની આજ્ઞામાજ
ધર્મ છે, એટલે આજ્ઞાપ્રાધાન્ય ધર્મ કહ્યો છે, નહિ કે અહિંસા-
આથી સમજવાનું કે-સર્વજ્ઞ પ્રમુખની દષ્ટિએજ હિંસા અને

દેવો-ગૌતમસ્વામી આદિ ગણધર મગવાનો અને જે કોઈ પાપથી
કંપ્યા, ત્યારે જ પોતાના આત્માને દુર્ગતિથી બચાવી, વાઘ
અમ્યન્તર શુશ્રુષાને જીવી, મોક્ષ સુખના મોક્તા બન્યા છે
જે કોઈ મન્યાત્મા પાપનો ડર રાખી પાપથી વચશે ? તે
શાશ્વત્ સુખનો મોક્તા બનશે

જ્ઞાનાતિચારનું પ્રતિક્રમણ.

પૂર્વે સામાન્યે કરી સર્વ અતિચારોનું પ્રતિક્રમણ કરવાનું
બતાવી ગયા બાદ, હવે વિશેષે કરીને વધાય અતિચારોનું પ્રતિ-
ક્રમણ કરવાની ઇચ્છાગ્રાહ્યો, પ્રથમ જ્ઞાનાતિચારને પ્રતિક્રમે છે,
જાત્ર વાતને સુપ્રકાર મગવાનું જણાવે છે કે-

“જ વદ્દેમિદીદિહિ, ચઠહિ કમાદિહિ અપ્પસત્થેદિહિ ।

રાગેણ વ દોસેણ વ, ત નિંદ ત વ ગરિદ્દામિ ॥૪॥”

અપ્રશસ્ત પદ્ધિ ઇન્દ્રિયો, (અપ્રશસ્ત) ચાર કપાયો, (અપ્રશસ્ત)
રાગ, દ્વેષ, અને (અપ્રશસ્ત) મન-વચન અને કાયાના યોગો વહે કરી
શરીરથી જે કર્મ વધાયુ હોય ત ક્રમે ૬ આમસાક્ષીય નિન્દુ છુ
અને ગુરુસામીય ગર્હુ છુ

જ્ઞાનાતિચારની વિવરણથી નિંદા અને ગર્હા

ઉપરની વાતનું જ વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ કરતા થાલસરસ્વતીના
પિરુદને ધારણ કરનાર ટીકાકાર મહર્ષિ થીમાનું રત્નશેખર-
સુરીશ્વરજી મહારાજા જણાવે છે કે-“જ વદ્દેતિ” જ્ઞાનના અતિ-
ચારમૂત જે અશુભ કર્મ મારા જીવે વાધુ હોય, તેની હુ નિંદા તથા
ગર્હા કરુ છુ

અહિંસા રહેલી છે આપણી દૃષ્ટિ જ્યાં હિંસા હોય, ત્યાં સર્વ-
જ્ઞની દૃષ્ટિ અહિંસા હોય તો તેમની આજ્ઞા આપણે આદરવાનું
આપણી દૃષ્ટિ જ્યાં અહિંસા હોય, પણ જ્ઞાનીની દૃષ્ટિ હિંસા
હોય તો તે છોડવાનું

હિંસા અને અહિંસાના મર્મને સમજનાર શુ ચૈત્યાદિકનો
વિરોધ કરે ?

આથીજ ભગવતે કહેલ હિંસાના ત્રણ પ્રકારના સ્વરૂપહિંસા અને
અનુવર્ણહિંસાનું સ્વરૂપ સમજાવતાં શાસ્ત્રકારોએ જણાવ્યું છે કે—
સ્વરૂપહિંસા એ માત્ર દેખાવની હિંસા છે, પણ હિંસાના ફલને
દેખાવાઠી નથી, કેમકે જ્યાં પૂજ્ય પ્રત્યે ભક્તિ અને જયણા રહી
છે, ત્યાં હિંસા નથી, પરંતુ પરિણામે અહિંસાજ છે અને જ્યાં
ભક્તિ, જયણા અને આજ્ઞા નથી, ત્યાં આપણી દૃષ્ટિ અહિંસા
દેખાતી હોય, તો તે પણ હિંસાના ફલને આપનાર છે આથી તે
અનુવર્ણહિંસા છે

આ બે પ્રકારના હિંસાના ભેદને સમજનાર કયો હુદ્દિમાન
ચૈત્યનો યા સ્વામિવાત્સલ્યાદિનો વેદના નામે ને જમાનાના
નામે વિરોધ કરે ?

જ્ઞાની નિહિત ક્રિયાઓમાં આરંભને આગલ કરી
ક્રિયાતુષ્ઠાનોને ડહાવે છે, તે તેમના હુમગિયની
નિશાની નહીં, તો ઘીજી શુ ?

તેની અદર સ્વરૂપહિંસા છે, પણ અનુવર્ણહિંસા નથી, અને તેથી

આથી સમજવાનું છે, કે—કેટલાકોની પાપ કરતા એવી માન્યતા હોય છે, કે—આપણે પ્રતિક્રમણ કરીશું પટલે પાપથી છુટી જઈશું, માટે પાપ કરતા ટરવું નહીં. આવી માન્યતા એ એક પ્રમાણની અજ્ઞાનતા છે. જો આવી રીતે પ્રતિક્રમણ કરી, પાપથી ઢરે નહિ, તો તેનું સાચું પ્રતિક્રમણ નથી. પરંતુ માયામૃણાવાદી છે. માટે પુનઃ પાપ કરતા ઢરવું જોઈએ.

પાપથી ઢરનારાઓ જ સાચું કલ્યાણ કરી શક્યા છે અને કરશે ?

આનંદાલ કેટલાક અજ્ઞાનીઓનું એવું માનવું અને ઘોષણું હોય છે, કે—આ પાપ આ પાપ એમ શું કામ કરવું. પાપ પાપ કરીને ઢરવું તે ધીકણપણું છે. થસ નીડર થનવું નીડર થન્યા સિવાય કામ ન થાય.

સોસર : આવું કહેનારાઓને કહેવું પડશે. કે—માઈ ! જે પાપથી ઢરતો નથી, તે પોતાના આત્માને અધોગતિમાં લઈ જાય છે. એ પાપથી નહિ ઢરનારા આ લોકમાં પણ સુખે જીવી શકતા નથી. આપણે નથી દેખતા કે—ચોર, જુગારી, રહીવાજ વિગેરે અહીં પણ દુઃખી થાય છે, અને મલાતરમા પણ દુઃખી થાય, તે જુદું કેટલાકને આ મગમા પણ એવા દેસીએ છીએ, કે—ન મલેલાવા, પહેરવા કે—રહેવા સ્થાન કોઈ બોલાવે પણ નહિ. આનું કારણ વિચારીએ તો કહેવું જ પડશે. કે—પૂર્વ પાપનો ઉદય છે.

પાપથી ઢરવું તેમાં જ સરી ચઢાડુરી છે. કેમ કે—તીર્થંકર

રૂપસ્થનના દૃષ્ટાંતે ગૃહસ્થોએ અન્ય દોષ અને વિશેષ લાભ જાણીને
 ચૈયાદિ કાર્યા કરવા જોઈએ, કેમકે—જ્ઞાનીઓએ વિશેષ લાભની અદર
 અન્ય દોષ ગણાવ્યો નથી. દુનિયાદારીમાં પણ મોની આચરવાઝા
 ધ્યાપાગ્મા જેમ પહેલા પાંચની ચરાનાં લાભ છે, તો પણ તે નુકસાન
 ગણાતું નથી, પરંતુ લાભન ગણાય છે, તેમ અત્રે પણ જાણવું

આર્થીન ટીકાનારમદર્પિ ચૈય, મધ, વામન્યાદિમાં આરમ છે,
 છતાં આરમ ગણાતું નથી. સંસ્કર જીવોને પૌદ્ગલિક સુખોની
 લાભમાં જ્યાં આરમ છે, ત્યાં આરમ જણાતો નથી અને
 આત્મિક સુખ પ્રાપ્ત કરાવનાર સાધનોમાં જ્યાં જ્ઞાનીઓએ આરમ
 કહ્યો નથી, ત્યાં જો આરમ દેખાય છે, એ પણ તે આરમાઓના
 દુર્માગ્યની નિશાની સિવાય બીજું શું કહેવાય ?

આપકે અલ્પારમી અને અલ્પ પરિગ્રહી બનવું જોઈએ

હવે આરમ અને પરિગ્રહ એ સાબલ છે, ઠતા કેટલાક પરિગ્રહ
 અને આરમ મિત્રાય ગૃહસ્થના ગૃહજીવનનો નિવાહ થઈ શકેજ નહિ,
 માત્ર આરમ ને પરિગ્રહથી મર્વયા પાઝ દૃઢનું અશક્ય છે. અતઃ એ સૂત્ર
 પાર મગરતો “બહુગ્રિહ” એ પદથી “બહુવિધે” પટલ ધણા
 પ્રકારનો જે પરિગ્રહ ને આરમ નિ શક્યગણાવે કરતા, કરાવતા ને
 સાક માનતા જે અનિચાર લાગ્યો હોય તેનાથી પર્ગ નહિ કરવાની
 શરતે પાછા હઠવાનું જણાવ છે.

કારણ કે—આપકે અલ્પ પરિગ્રહ ને અલ્પારમવાઝા થવું
 જોઈએ. અન્યથા અગ્નિ લોભવશાત્ બહુ જીવલેષ, મૃપાપદ—અદત્તા-
 દાનાદિ સમજે છે, અને સર્વ વ્રતમાં અતિચાર લાગવાનો સમય છે.

દેવો-ગૌતમસ્વામી આદિ ગણધર મગવાનો અને જે કોઈ પાપથી
કેળ્યા, ત્યારે જ પોતાના આત્માને દુર્ગતિથી બચાવી, ઘણ
અન્યન્તર શુભોને લીલી, મોઢ સુસ્વના મોક્ષા બન્યા છે
જાત જે કોઈ મન્યાત્મા પાપનો ઢર રાખી પાપથી બચશે ? તે
શાશ્વત્ સુસ્વનો મોક્ષા બનશે

જ્ઞાનાતિચારણુ પ્રતિક્રમણ

પૂર્વે સામાન્યે કરી સર્વ અતિચારોણુ પ્રતિક્રમણ કરવાણુ
જણાવી ગયા બાદ, હવે વિશેષે કરીને બધાય અતિચારોણુ પ્રતિ-
ક્રમણ કરવાની ઇચ્છાનાલો, પ્રથમ જ્ઞાનાતિચારને પ્રતિક્રમે છે,
જાણ વાતને સૂત્રકાર મગવાણુ જણાવે છે કે-

“જ વદમિદીઈહિ, ચડહિ કમાઈહિ અપ્પસત્થેઈહિ ।

રાગેણ વ દોસેણ વ, ત નિંદે ત વ ગરિહામિ ॥૪॥”

અપ્રજાસ્ત પવી ઇન્દ્રિયો, (અપ્રજાસ્ત) ચાર વધાયો, (અપ્રજાસ્ત)
ગ, દેવ, અને (અપ્રજાસ્ત) મન-વચન અને કાયાના યોગો વહે કરી
મીઠી જે કર્મ વધાયુ હોય તે કર્મને હુ આમસાગીઈ નિન્દુ હુ
ને ગુરુસાશ્રીઈ ગઈ હુ

જ્ઞાનાતિચારની વિગરણથી નિંદા અને ગઈ.

ઉપરની વાતણુ જ વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ કરતા બાલસરસ્વતીના
રુદને ધારણ કરનાર ટીકાકાર મહર્ષિ થીમાણુ રત્નશેલ-
રીશ્વરજી મહારાજા જણાવે છે કે-“જ વદતિ” નાનના અતિ-
રમૂત જે અણુમ કર્મ મારા જીવે વાધુ હોય, તની હ નિંદા વેચા
ઈ કરુ હુ

મહા આરમ અને મહાપરિગ્રહ એ કુગતિનુ કારણ છે

કેટલાક અઘ્ઘાન લોકો કહે છે કે—શાસ્ત્રકારો પળ ગૃહ-
સ્થને પરિગ્રહ ને આરમ કરવાનો કહ્યો છે જો એમ ન હોય તો આળ-
દાદિક બારવતધારી શ્રાવકોને પણ આરમ ને પરિગ્રહ મોટા પ્રમાણમાં
હતો, તો પછી અમે આરમ પરિગ્રહ રાસીએ એમાં પાપ શાનુ ' આ
પ્રમાણે બોલનાર કે માનનાર જૈનપણાથી ઘણે દૂર છે

કારણ કે—જૈન શાસ્ત્રકારો આરમ ને પરિગ્રહને મહાન્
દુ સ્વના કારણભૂત ઓઢવાવે છે તેથી તે રાસવાનુ કહેજ નહિ,
નિહુ શાસ્ત્રકારના કહેલા મર્મને નહિ સમજનાર અઘ્ઘાનીઓજ
શાસ્ત્રકારના નામે પાપરૂપ આરમ-પરિગ્રહ રાસવાની ઘેલછા
કરે છે જુઓ ટીકાકાર ભગવાન્ જણાવે છે કે—

“પરિગ્રહારમ્ભાથ નરકાદિમહાદુ‘સ્વહેતવ.” ।

પરિગ્રહ ને આરમ એ નરકાદિ મહા દુ સ્વનુ કારણ છે

તેજ વાત ભગવતીની સૂચના છે કે—

“કહન્ન મતે જીવા નેરહ્તાણ કમ્મ પગરતિ ! ગોઞ્ઞમા !
મહારમયાણ મહાપરિગ્ગહાણ કુણિમાહારેણ પચિદિયવહેણમિતિ”

ગણધર ભગવાન્ શ્રી ગૌતમસ્વામીજી મહારાજે ભગવાન્
મહાવીર પ્રમુને પ્રશ્ન પૂછ્યો કે—હ મગવત શુ કરવાથી જીવો
નરકને લાયક આયુષ્ય વાધે ? ઉત્તરમાં ભગવાને જણાવ્યું કે
‘હિ ગૌતમ ! મહા આરમથી, મહા પરિગ્રહથી, માંસાહારથી
પચેન્દ્રિય જીવના વધથી જીવો નરકાયુષ્ય વાધે છે.

આથી સમજવાનું છે, કે—કેટલાકોની પાપ કરતા એવી માયતા હોય છે, કે—આપણ પ્રતિક્રમણ કરીશું પટલે પાપથી છુટી જઈશું, માટે પાપ કરતા ટરવું નહીં આવી માયતા ણ એક પ્રચારની અજ્ઞાનતા છે જો આવી રીતે પ્રતિક્રમણ કરી, પાપથી ઢેર નહિ, તો તેનું સાચું પ્રતિક્રમણ નથી પરંતુ માયામૃષાવાદી છે માટે પુનઃ પાપ કરતા ઢરવું જોઈએ

પાપથી ઢરનારાઓ જ સાચું કલ્યાણ કરી શક્યા છે અને કરશે ?

આજકાલ કેટલાક અજ્ઞાનીઓનું એવું માનવું અને બોલવું હોય છે, કે—આ પાપ આ પાપ એમ શું કામ કરવું પાપ પાપ કરીને ઢરવું તે ધીકણપણું છે. ઘસ નીંઢર ઘનવું નીંઢર ઘન્યા સિવાય કામ ન થાય

સ્વેચ્છા ? આવું કહેનારાઓને કહેવું પડશે : કે—ભાઈ ! જે પાપથી ઢરતો નથી, તે પોતાના આત્માને અધોગતિમાં લઈ જાય છે એ ? પાપથી નહિ ઢરનારા આ લોકમાં પણ સુખે જીવી શકતા નથી ॥ ? આપણ નથી દેશ્વરતા કે—ચોર, જુગારી, રઢીબાજ ગિરેરે અહિં પણ દુઃખી થાય છે, અને મવાતરમા પણ દુઃખી થાય, તે જુદું કેટલાકને આ મવા પણ એવા દેસીએ છીએ, કે—ન મલે સ્વાવા, પટેરવા કે—રહેવા સ્થાન કોઈ બોલાવે પણ નહિ આનું કારણ વિચારીએ તો કહેવું જ પડશે : કે—પૂર્વ પાપનો ઉદય છે

પાપથી ઢરવું તેમાં જ ૧૫૦ છે કેમ કે ૧૦૦

બીજ ઠેરાણે પણ જણાવ્યું છે કે—

ધનસચઓ અ પિડલો, આરમપરિગ્રહો અ વિચ્છિણ્ણો ।

નેહ અપસ્સ મણુસ, નરગ વ તિરિક્કલ્લજોણિ વા ॥

વિશેષ ધનસચ અને વિસ્તર્ણ આરમ-પરિગ્રહ એ મનુ-
ષ્યને નર્ક અથવા તિર્યચગતિમા લઈ જાય છે.

ઉપરના પાઠોથી સ્પષ્ટ છે, કે—આરમ અને પરિગ્રહ એ જીવોને
દુઃખદાયી છે અને દુર્ગતિનું કારણ છે, માટે તેનો સગ ઠીક નથી

સાચ આરમ અને પરિગ્રહ રાખવાનું વિધાન શાસ્ત્રકારો ન
કરે છતાં કોઈ માની લે તો તે તેની અજ્ઞાનતાજ છે

નલ્લદત્ત, સુભૂમ આદિ ચક્રચર્તીઓ પણ આરમ અને પરિ-
ગ્રહના યોગે સાતમી નરકે ગયા છે મમ્મણશેઠની પણ એ દશા
થઈ છે. જેઓએ આરમ અને પરિગ્રહ સરંથા છોડયો, તે શ્રી
સનતકુમાર, સગરચક્રવર્તિ આદિની માફક અનત, અવિનશ્વર
સુખના મોક્તા થયા છે, માટે જેને છોડનાથી સુખ છે, અને
નહીં છોડનાથી દુઃખ છે, તેઓ આરમ અને પરિગ્રહ રાખવાનું
વિધાન શાસ્ત્રકારો ન જ કરે. છતાં કોઈ માની લે તો તે તેની
અજ્ઞાનતા જ છે

આણદાદિકનાં દષ્ટાત લેનારાઓએ સમજવાનું ।

આણદાદિકના દષ્ટાત લેનારને આપણે પૂછીએ, કે—શુ ?
મગવતે આણદાદિક આપણેને આરમ-પરિગ્રહ રાખવાનું કહ્યું
હતું ? કે—છોડવાનું કહ્યું હતું ? જો રાખવાનું કહ્યું હોય ? તો

દેવો-ગૌતમસ્વામી આદિ ગણધર મગવાનો અને જે કોઈ પાપથી
 રૂપ્યા, ત્યારે જ પોતાના આત્માને દુર્ગતિથી બચાવી, ઘાઘ
 અભ્યન્તર શુશ્રુઓને જીતી, મોક્ષ સુખના મોક્તા બન્યા છે
 માટે જે કોઈ મહ્યાત્મા પાપનો હર રાક્ષી પાપથી બચશે ? તે
 શાશ્વત્ સુખનો મોક્તા બનશે

જ્ઞાનાતિચારનુ પ્રતિક્રમણ.

પૂર્વે સામાન્યે કરી સર્વ અતિચારોનુ પ્રતિક્રમણ કરવાનુ
 જણાવી ગયા બાદ, હવે વિશેષે કરીને વધાય અતિચારોનુ પ્રતિ-
 ક્રમણ કરવાની ઇચ્છાગ્રાહ્યો, પ્રથમ જ્ઞાનાતિચારને પ્રતિક્રમે છે,
 આજ વાતને સૂત્રરૂપે મગવાનુ જણાવે છે કે-

“જ ધદ્મિંદીર્ણિ, ચર્ણિ કસાઈર્ણિ અપ્પસર્યેર્ણિ ।

રાગેણ વ દોસેણ વ, ત નિંદે ત ચ મરિહામિ ॥૪૥॥”

અપ્રશસ્ત પવી ઇન્દ્રિયો, (અપ્રશસ્ત) ચાર કપાયો, (અપ્રશસ્ત)
 રાગ, દ્વેષ, અને (અપ્રશસ્ત) મન-વચન અને કાયાના યોગો વહે કરી
 શરીરથી જે કર્મ વધાયુ હોય તે કર્મને હુ આમસાક્ષીય નિન્દુ હુ
 અને ગુરુસાક્ષીય ગર્હુ હુ

જ્ઞાનાતિચારની વિપરણથી નિંદા અને ગર્હા

ઉપરની વાતનુ જ વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ કરતા ચાલમરસ્પતીના
 ચિરુદને ધારણ કરનાર ટીકાકાર મહર્ષિ શ્રીમાન્ રત્નશેખર-
 ઘરીશ્વરજી મહારાજા જણાવે છે કે-“જ ધદ્મેતિ” જ્ઞાનના અતિ-
 ચારમૂલ જે અગ્રુમ કર્મ મારા જીવે વાપ્યુ હોય, તની હુ નિંદા તથા
 ગર્હા કરુ હુ

પરિમાણ શા માટે કરાવ્યું ? કમકે-રાખવું યોગ્ય છે, એમ કહે-
 નારે પરિમાણ કરાવવું તે અયોગ્ય છે. જો ન રાખવું એમ કહ્યું
 હોય, તો આળદાદિકનાં દષ્ટાંતો લઈ આરમ-પરિગ્રહ રાખવાની
 પુષ્ટિ કરવી નકામી છે. થલી આળદાદિક શ્રાવણોએ બ્યારે
 સર્વથા આરમ-પરિગ્રહ છોડવાની અશક્તિ બળાવી છે, ત્યારે
 મગવાને પરિમાણ કરાવ્યું છે તેવી જ રીતે શ્રાવણો પણ પરિ-
 ગ્રહને પાપરૂપ માને છે, છતાં સર્વથા છોડવાને માટે અશક્ત
 હોઈ પરિમાણ કરે છે.

આરમ-પરિગ્રહ છોડવામાજ શાસ્ત્રકારોની અનુમતિ છે,
 પરંતુ સર્વથા છોડવાની તાકાતના અમાલે અલ્પ
 રાસે તેમા નહીં જ

આથી સ્પષ્ટ છે, કે-શાસ્ત્રકારો અલ્પ યા વધુ આરમ-
 પરિગ્રહ રાખવાનું વિધાન કરતાજ નથી પરંતુ પાપરૂપ અને
 તેના ફલ તરીકે નરકાદિ દુઃખો બળાવી, તેને છોડવાનોજ
 ઉપદેશ આપે છે છતાં જે જીવો પોતાની નબળાઈના કારણે
 સર્વથા છોડવા સમર્થ ન હોય, તો તેને મહાન્ આરમ પરિગ્રહ
 છોડાવી, અલ્પ નિર્વાહ પુરતું પરિમાણ કરાવે છે અને તેમા પણ
 આરમ-પરિગ્રહ છોડાવવાનુંજ અનુમોદન રહે છે, પણ અલ્પ
 આરમ-પરિગ્રહ રાખવામા અનુમોદન નથીજ. કારણ કે-
 સર્વથા છોડવાની તાકાતના અમાલે સ્વયં રાસે છે, તેમા શાસ્ત્ર-
 કારોને કંઈ લેવાદેવા નથી

હવે આપણે ઉપર જણાવ્યું, કે—અશુભકર્મ મારા જીવે વાપ્યું હોય, તો અશુભકર્મ કોના વડે વાપ્યું હોય ? તેના ઉત્તરમા જણાવે છે, કે—સ્પર્શનિદ્ર્યાદિ પાંચ ઇન્દ્રિયોવડે, ક્રોધાદિ ચાર ક્રપાઓવડે, અને ઉપ-લક્ષણથી મન, વચન, અને કાયારૂપ ત્રણ યોગોવડે, નાનાતિચારમૂત જે અશુભ કર્મ વાપ્યું હોય, તે કર્મનું હું જામસાક્ષી છું નિન્દુ છું, અને ગુરુ સાર્ક્ષી છું ગદા કરું છું

ઘરા અને સમાધાન

આ ઠેકાણે મોટું ટીકાકાર શકા કરે છે, કે—ઇન્દ્રિયાદિ વડે દર્શનાદિ અનિચારમૂત પણ કર્મ વધાય છે, કારણ કે—દરેક સમયે અનિવૃત્તિ નામના નવમા ગુણસ્થાનના અંત મુખી સર્વ જીવોને સાત આઠ કર્મનો વધ થાય છે અને તેજ પ્રકાર મુગવાનનું વચન છે, કે—“જીવે અઢવિહ વધણ વા આઠવજ્ઞ સત્ત રિહવધણ વા” ઇતિ ।

અર્થાત્—જ્યારે આયુષ્યનો વધ પડે, ત્યારે જીવ જ્ઞાનાવરણાદિ આઠ કર્મ વધે, અને જે સમયે આયુષ્યનો વધ ન પડે, તે સમયે જીવ જ્ઞાનાવરણીયાદિ સાત કર્મનો વધ કરે છે તો તમે એમ કેમ કહો છો કે—ઇન્દ્રિયાદિવડે જ્ઞાનાનિચારમૂત અશુભ કર્મ વધાયું હોય ?

આ શકાનું સમાધાન કરતા ટીકાકાર મહારાજા જણાવે છે, કે—અત્ર સર્વ અતિચારોના પ્રતિક્રમણમા પ્રથમ જ્ઞાનાતિચારનો પ્રસંગ હોવાથી, જ્ઞાનાતિચારમૂત અશુભકર્મ વધાયું હોય, એમ વ્યાખ્યા કરી છે સમ્યક્ જ્ઞાનના અભાવમાં જ જીવો અશુભ કર્મો વધે છે

હવે જ્ઞાનાતિચાર કેવી રીતે વધાય છે, તે બતાવવા પડેલા જીવો

અનુકર્મ કરી અવસ્થામાં વાળે છે, ત હવીકરતને સ્પષ્ટ કરતા ટીકા-
કાર મહર્ષિ જણાવે છે, કે-સમ્યગ્ જ્ઞાનના અમાવર્માં જીવ
કર્મ વાળે છે

કારણ કે-સમ્યગ્ જ્ઞાનના સદ્મારમાં અશુભ આચરણ કરવાનું
શક્ય નથી, અને જો અશુભ આચરણ કરવાનું શક્ય નહીં, તો પછી
અશુભ કર્મ વધાય જ શી રીતે ?

“સમ્યગ્ જ્ઞાનામાલેનૈવ ચ જીવ કર્માણિ વધ્નાતિ, યતઃ
સમ્યગ્જ્ઞાને સત્યશુભકર્મકરણમેવ ન યુજ્યતે” ।

અર્થાત્-સમ્યગ્ જ્ઞાન વગરનો જ જીવ અશુભ કર્મોને વાળે
છે કારણ કે-સમ્યગ્ જ્ઞાની આત્માઓને અશુભ કર્મ કરવાનું
શકી શકતુજ નથી. બાકી સ્પષ્ટજ છે, કે-અશુભ આચરણ કર-
નારો અજ્ઞાન લોકોની દ્રષ્ટિએ ગમે તેવો જ્ઞાની હોય, છતાં સમ્યગ્જ્ઞાની-
ઓની દ્રષ્ટિએ તે જ્ઞાની નથી જ ત્રિ-તુ અજ્ઞાની જ છે

પાપાચરણમાં રક્ત એ સાચા જ્ઞાનીઓ નથી પરંતુ
તેઓ પોતાને જ્ઞાની તરીકે ઓઠલાવી અજ્ઞાન
દુનિયાને અવલે રસ્તે દોરી મહાન્ શત્રુનું
કામ કરનારા છે

કારણ કે-સમ્યગ્જ્ઞાન તેનેજ કહેવાય છે, કે જે જ્ઞાન આ-
વવાથી જીવો સર્વથા હિંસા, જુઠ, અદત્ત, મૈથુન અને પરિગ્રહનો
ત્યાગ કરે, તેમજ સમ્યગ્સન, અમદ્ય, અનતકાય, અને અપેય
પદાર્થોને છોડે એટલે કે-તમામ પ્રકારના પાપાચરણને છોડનાર

સૈલ આત્મીની રમિક વાતો તથા વિકારી ગાયનો સામઝવાન
 ધનનો ધુમાડો, રાત્રિ ઝંઝારો શરીરમાં હુ સારો બદલે બનકે બનશે
 આ મવ સગથી રહ્યા છે ઊઠાય દિવિયોને કાલ કાલ કાલે
 પાન પ્રાણીઓ ધનનો ધુમાડો પગે અનેક વરસો સુધે રાગ
 પણ વિકારી શબ્દો સામઝે છે ચોર સત્તે મન, મન
 દિલ જળાવનારી, અનનસુમ્બને પ્રાપ્ત કરાવે છે મન કાલે
 વાગી તથા સદગુરુ આદિના ગુણપ્રાપ્ત સામઝવાન કાલે મન
 જેનાથી આરમાનુ કલ્યાણ છે, તેનાથી શુદ્ધ મન થશે !
 જીવોની, કેટલી અજ્ઞાનતા ! અહો ! કાલે તિથિયત ?

અરે ! અજ્ઞાનતાથી અધ બનેલા કાલે મન તરમા,
 ઉપધાન, સધયાત્રા અને સ્વામિયાત્તત્તરે મન કાલે મન
 માગ્યશાલીયો તરફથી સ્વર્ચાતા ધન કાલે માનનાર અને
 અજ્ઞાન દુનિયાને મનાવનારા છે તારા મનનો દુમાગ્યનો
 હૃદય નહીં તો કીજી શુ છે ? મન કાલે મન કાલે સફલ
 માને, અને સદ્વ્યય થતાને ધુમાડો રા ૧ કેમકે બને ?

સેર : આપણી ચાટ વાન તા ૧૧ કાલે મન ગાયનાદિ
 સામઝવાના ધનનો ધુમાડો આદિ કાલે મન કાલે મન
 છે, ૧ સધયાત્રા જાણ છે .

તેમન કુટાલોના, તેમન કાલે મન મેલી પવા
 તથા આરમ અને પરિમથથી શુદ્ધ મન કાલે મન
 મનુ શ્રવણ કરવાથી પણ કાલે મન કાલે મન

ધને નહીં કે—તમામ પ્રકારના પાપાચરણન કરનારો હોય ? તે પાપ-
ચરણનો ત્યાગ પણ કેવલ પોતાના આમાને સર્વથા કર્મથી રહિત કરીને
આમિત્ર સુસ પ્રાપ્ત કરવાનો જ હોય નહિ કે—સસારના તુચ્છ
સુસ્તો મેઢવવાનો ?

ધર્તમાનમા તો કેટલાક અહપડિતો પાપવાળા અને અશુભ એવા
સસારના તુચ્છ સુસ્તો માટ અનેક પ્રકારના એકેન્દ્રિયથી માઢી પચેન્દ્રિય
શુધીની હિંસા કરવામા તપર તેમજ અનેક પ્રકારનુ નાનુ યા મોડુ
જુદુ બોલનારા, અળદીધેલી ઘસ્તુ વીજાની પણ ઢીનવી લેવાની બુદ્ધિ-
ઘાઢા, તેમ જ ઘુમાડાના ઘાચકાની માપક અને શાશ્વવાના નીર જેવા
વિપયસુસોમા રમનારા, અને જગત્ માત્રના ધન, ધાયાદિ પરિમહની
શુચ્છાથી વ્યાપ્ત બનલા, અને જુગાર, માસ, દારુ, વેશ્યા, પરત્રી, ચોરી,
શીકાર, રાત્રીભોજન, અમલ્ય મક્ષણ, અને અપેય પાન ઇત્યાદિ નર્મના
ષારણા સમાન વ્યસનાત્તિમા પાપ નહિ માનનારા, ણટલુ જ નહિ, પણ
દેવદ્રવ્યમક્ષણ કરી જવાની વાનતવાળા, ત્રિધવા ત્રિવાહની હિમાયત
કરનારા, અને છેવટમા દેવ, ગુરુ, અને ધમને અને શાલોને નાબુદ
કરવાની ત્રિલ્ચાઝ કરનારા, વીસમી સદીના અમાત્રવાદીઓના જમાના
ઘાદના પૂરમા તળાઈ લગ્ના, શરમ રોગણ મૂઢી રસ્તે ચાલતા પણ
છીઓ સાથે શેર હાડ કરનાગઓ, અને ણકાતે કન્યાણકારી ત્યાગ
માર્ગ—તેને રોમવાના નીચ પ્રયત્નો કરનારાઓ પોતાના મહાન્ નાની
સરીકે કયી રીતે ઓઢગ્વાવતા હશે ? સ્વે જ ? આ પણ મોહરાજાની
ઘલિહારી છે, કે—અપાનીઓ પણ પોતાને જ્ઞાની સરીકે ઓઢગ્વાવે છે

આપણે તો અહીં એ સમજવાનુ છે, કે—આવા પાપાચરણ કરનારા

ઘનીને પરમવમા યુગતિના સાઢામા પડવું પડે છે માટે યોગ્ય આના
 ધોળ જે શ્રવણ કરવા યોગ્ય ન હોય તેવા અપ્રશસ્ત શ્રવણનો ત્યાગ
 કરવો એજ શ્રેયસ્કર છે

તે ચતુરિન્દ્રિય પ્રશસ્ત કહેવાય ? કે જેનો મુદેવાદિના
 દર્શનમા ઉપયોગ થાય છે

હવે ચતુરિન્દ્રિયની પ્રશસ્તાન જણાવતા પરમોપકારી ટીકાકાર
 મહર્ષિ જણાવે છે કે—

“ચતુરિન્દ્રિય પ્રશસ્ત યદેવગુરુસપ્તશાસ્ત્રધર્મસ્થાનાલોકનાદિનાં
 પવિત્રીભ્યાઃ”

—ચારે નેત્ર, દેહ, ગુરુ, સપ્ત, શાસ્ત્ર અને ધર્મસ્થાનાદિના દર્શનવડે
 પ્રદર્શિત થાય છે, ચારે નેત્ર પવિત્ર કહેવાય છે

—આર્થી સ્પષ્ટ છે, કે—જેણે પોતાની આરા પવિત્ર બનાવવી હોય,
 તેણે નિરતર પરમતારક શ્રીનિમ્બરદેવને, સદ્ગુરુઓને, શ્રીસમ્રાજને, પરમ
 પૂજ્ય શ્રીજિનાગમોને અને ધર્મસ્થાનાદિકોને નિહાઠ્યામા પોતાની
 આંખનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ શ્રીજિનેશ્વરદેવ આદિના દર્શન કરવાથી
 કવચ પાપ પડવો નાશ થાય છે અને સ્વર્ગપવગાદિના મુક્તો પ્રાપ્ત
 થાય છે આજ વાતને પુષ્ટ કરતા એક સ્થલે પૂર્વમહર્ષિએ પ્રમુક્તિમા
 જણાવ્યું છે કે—

“દર્શન દેવદેવસ્ય, દર્શન પાપનાશનમ્ ।

દર્શન સ્વર્ગસોપાન, દર્શન મોક્ષસાધનમ્” ॥૧॥

—માર્વાર્થ એ છે, કે—જગતના સર્વજ્ઞ દેવોના માલીક

ए साचा ज्ञानीओ नथी, परतु पोतान महान् ज्ञानी तरीके ओळखावी
 सनान दुनियाने अवळ रस्त न्ह जइ, महान् शत्रुनु काम करनारा छे
 अशुभ आचरण रूप अधकारनी हयातिमा सम्यग्ज्ञानरूपी
 ह्योदय थयेल मानवो, ए भूल मरेलु नथी शु ?

सूर्यनो उदय थरा उता जो अधकार गयो न होय ? तो सूर्यनो
 उदय थयो छ, एम शी रीतिए मनाय ? तेरीन रीत जेना हृदयमा
 सम्यग्ज्ञानरूपी सूर्य उलय थयो होय, उता अशुभ आचरण करवा
 रूप अधकार गयो न होय, तो तेनामा सम्यग्ज्ञान थयेन छ, एम
 मानवु ए भूल मरेलु नथी शु ?

अशुभ आचरणमा राची माची रहेनारा
 निश्चयथी अचानी छे

बली विविध प्रकारना राज सामठरा छता जे आमाओ कषाय
 कन इन्द्रियोना गुलाम बनी अशुभ आचरणमा राची माची रदे छे, ते
 निश्चयथी अचानी छे

अशुभ आचरण करनाराओने ज्ञानी मानवा मनाववानी
 भूल नच करी जોइए.

आ बधा उपरथी फहेवानु तत्व ए छे, क—अनेक प्रकारना
 अशुभ आचरणो करवा छता मिथ्याभिमानીओ पोताने जाी तरीके
 ओळखावनामा जेम भूत कर छे, तेम समजु आमाओए तेवाओने
 ज्ञानी मानवानी के मनाववानी भूत नज करवी जોइए

तेमच ससार सुखना घ्येयथी अथवा कपटपण हिंसादि ओडनारा
 पण साचा ज्ञानी के महामा कही शकता नथी कारण के—मसारना

શ્રીનિશ્વરદેવના મત્તિભાવના પૂર્વક દર્શન કરવાથી સઘઝાચ પાપોનો નાશ થાય છે, અને શુભ પુણ્ય ઉપાર્જન કરવાથી આત્મા સ્વર્ગના ઉત્તમકોટીના સુખોનો ભોક્તા બની, અતે મોક્ષના શાશ્વત્ સુખનો ભોક્તા બને છે તરીકે રીનિષ્ઠ મદગુરુઓના દર્શન-વદન કરવાથી ઘોર પાપોનો પગ નાશ થાય છે

દેવો શ્રીકૃષ્ણમહારાજાએ મદગુરુઓના દર્શન-વદનથી ચાર ચાર નારણીના કમના દઢીયાનો નાગ કયા, તથા ક્ષાયિક સમકિત્ત આદિ મહાન્ લાભ લીધો

પરમતારુશ્રીજિનશ્વરદેવની આજ્ઞાન કમલપુષ્પાદિની જેમ મસ્તકે ધારણ કરનાર, શ્રીતીર્થંકરદેવોને પણ પૂજ્ય, યથાશક્તિ રત્નત્રયીની આરાધનામા તપર, એવા શ્રીચતુર્વિધસઘના અને તીર્થંકરવત્ પૂજ્ય શ્રીપિનાગમના દર્શનથી પણ પાપનો નાશ થાય તેમા તો કહેવું જ શુ? અરે! સમ્યક્ ધર્મમ્યાનોને નિહાઠ્ઠાથી પણ પાપોનો નાશ થાય છે અને આ કારણોથીજ આજ પવિત્ર થાય છે પરંતુ આજકાલ કેટલાક સ્વચ્છની ગામધારીઓને, તમજ પિનશાસનના લોપક દુરાત્માઓને, પ્રમુગ્ધર્તિના દર્શન અને શ્રીસઘ આદિનું દર્શન અહિં-તકર લાગે છે અને આજ કારણે તેવા ઘોર પાપાત્માઓ દેવ, ગુરુ અને ધર્મથી વિરુદ્ધ પ્રચાર કરી રહ્યા છે, પરંતુ તેમને માલુમ નથી, કે-જ્યોગે ઘોર પાપનો ઘોર (મયકર) નતીજો મોગવનો પડશે? ત્યારે કોઈ પણ બચારી શકનાર નથી અસ્તુ

કન્યાણકાંક્ષી આત્માઓએ તો તેવા દુષ્ટ પાપાત્માઓના

મુનો મટી જાય, અથવા પનાતુ ધોરૂ કાર્ય થઈ જાય. ઘટ્ટ જ્ઞાને
કે ત્યાગને પના ત્યાગેક ઉપે મૂર્ખી પ્રાય મહાન્ હિંમાદિ આરમના
પ્રતિવાદા અને જે જગલે—જાગ, જુદિયા મહાર અમ્યજુમારના પાત્રી
સાગાર પડ્યા સપટશ્રાવિકા થઈ દર્શ. ૯૧

શેષ, હય અને ઉપાદેયના વિવેક ધરનાઓ
મહાન્ અજાનીઓ છે

અહીં આપના મન્યગૂનામાં જાન જાહે છે, માટે મન્યગૂહાની
તો તેનેજ કહી જરાય, કે—જે કેવલ આત્મચંપાના સ્વેપથી
હિંસાદિ પાપોનો ત્યાગ કરી, અહિંમાદિ ધર્મનો સ્વીકાર કર-
નારો હોય અને માત્ર અમન્યનો જીવ જ નવરૂપ જગમ મર્ગ ગયો
હોવા છતાં, આમન્યાના પદના આદિ દાસાના પાપના તો અજાની
કહેવાય : નાસ્ત્રકારો પણ જગલે છે કે—મમકિન્ન વિળ નવરૂપી,
અજાની કહાય પટલ ક—શેષ, (જાણના લાયક) હેષ
(છોટવા લાયક) અને ઉપાદેય (આદરવા લાયક)ના વિવેક
ધરના જ્ઞાનને ધારણ કરનારા જાહ ધર્મશાસ્ત્ર સંબધી પણ
લગમગ નવરૂપ શુધીનુ જ્ઞાન મળી ગયા હોય, તો પણ તે
અજાનીઓની કોટીમાં ગણાય છે તો પછી પાપશાસ્ત્રોમાં અગર
પેટ-પટારા ભરવામાં કુશલ બનેલાઓ લૌકિક જ્ઞાનમાં ગમે
તેટલા કુશલ થયા હોય, અગર અમગ હોય, તેઓએ અજાની
તરીકે ઓઢસાવવામાં આવે તેમાં નસાઈ જી ?

ચટ્ટી આથી પણ સ્પષ્ટ થાય છે, કે—પટ પટારા ભરવામાં કુશલ
બનેલાઓ, અને પોતાને મહાન્ જ્ઞાની તરીકે ઓઢસાવનારા, ધર્મ શ્રદ્ધા

પડડાયાતો પગ ધ્યાન કરી શ્રી દેવ, ગુરુ આદિના દર્શન કરીને
પોતાની આત્મન પાત્રન કરવી જોઈએ

જ્યારે મૂઢ આત્માઓ અમશસ્ત્રચતુષ્કિન્દ્રિયદ્વારા પોતાના
આ મન અને પરમમને ઘગાડે છે, ત્યારે પુણ્યમાનો
પ્રશસ્ત બનાવવા પૂર્વક જીવન સફળ કરે છે

હવે અપ્રશસ્ત ચતુષ્કિન્દ્રિયનુ વર્ગ કરતા પરમ સારક શ્રીશા
લકારમહારાજા પરમાર્થ છે, કે—

“યથ કામિન્યલ્લોપાક્ષાપાલોઽને વ્યાગ્રિયતે સદમશસ્ત્ર”

નરપતિ થાટ સમાન નાગિઓનાં અંગોપાગાદિ દેશ્વચામા જ ચતુનો
ઉપયોગ થાય છે, તે ચતુ સ્વરાજ છે અને તેવી ચતુ સ્વેસ્વર દુર્ગ-
તિમા લડ જાય છે

વાચક મહાશયો : આથી સ્પષ્ટ છે, કે—સ્ત્રીઓના અંગોપાગ
નિહાલ્યવામા પોતાની ચતુનો ઉપયોગ કર્યો એ દુરુપયોગ છે પરંતુ
લેદની ધાન છે, કે આને જેઓને દેવ, ગુરુ આદિના દર્શન નથી
ગમતા યા આનંદ નથી આવતો, તેવાઓ સ્ત્રીઓના રૂપ નિહાલ્યવામા
અપ્રતાન થી જાય છે આશ્વનો સયમ સાચવી શક્તા નથી, અને
પરિણામે પરસ્ત્રી-પટ થી સાતમી નાચ્છીના સાતવાર મહેમાન મને છે

અરે : ચમ્પા નગરીના સોનારની માફક કામી આત્માઓ આ
લોકમા પણ ધુમોતે મરે છે, અને પરમવમા દુર્ગતિમા રીચાય છે કહ્યું
છે, કે—“ધુનડ દિવસનો આંધળો છે, કામડો રાત્રીનો આંધળો
છે, ત્યારે કામાંધ છતી આજે દિવસ અને રાત્રીનો આંધળો

કરતા કેટલાક પાપાઓ કેવળ આગમન્યાણના અદિતીય કારણ-
મૃત ત્યાગમાર્ગમાં આઢે આવી, રાત્રીની દગલ સ્વીકારનારાઓ, તેમજ
હુવિદિત ગીતાર્ય મુનિવર્યો ઉપર પોતાની અધમ સત્તા વેમાઢવાના
પ્રયત્ન કરનારાઓ, સ્વરૂપ : પોતાની મહાન્ અજ્ઞાનતાને જાહેર
કરનારા છે

કેવળ અહિંસા, સાચ અને ત્યાગ શબ્દને વઢગી રહેનારા, ધૃષ્ટી-
ક્રયાદિ પદ્ધતિનિરત્યની હિંસામાં રક્ત રહેનારા, પરિપ્રહમાં ગાઢ મમ-
ત્વન ઘાળ કરનારા, તેમજ અજ્ઞાન દુનિયાને મહાન્ પાપારમોમાં
બોઢનારાઓને જેઓ મહાન્ સંત, સાધુ, મહાત્મા કે મહાવ્રત-
ધારી તરીકે ઓઢસ્યાધી, સાચા ત્યાગી મહાવ્રતધારીઓને ઉતારી
પાઢવાના નીચ પ્રયત્નો કરનારા છે, તેઓ મહાન્ અજ્ઞાની છે,
અમ કહેવાની જરૂર રહેતી નથી કારણ કે—ઉપરોક્ત સપટ્ટી દર્શીકત
નિચાગતા તે ગત આપોઆપ સમનાઈ જાય તેમ છે

જ્ઞાનાતિચાર રૂપ કર્મ શી રીતે બધાય ? તેની સમનન

હવે અહિં જ્ઞાનના અતિચારો ની રીતે થાય ? તો કે લોકમાં
જ્ઞાન અને જ્ઞાનીઓની નિંદા કરવા વઢે, કરાવવા વઢે

જ્ઞાનની આશાતના કરવાથી યા કરાવવાથી જ્ઞાનઅનિચારમૂત
કર્મ જીવોને બધાય છે

લોકમાં જ્ઞાન અને જ્ઞાનીઓની નિંદા કેવી રીતે કરે યા કરાવે,
તો જ્ઞાનના અતિચાર બધાય ? તેના ઉત્તરમાં જણાવે છે કે—કોઢ જ્ઞાન-
વાન્ આત્મા હિંદિયો અને કપાયોન આધિન બની ગયો હોય, તેને બોઢ
લોકો આગ પ્રકારના અપવાદ વોલે કે—બબ્બુ ણુ જ્ઞાન, ણુ જ્ઞાન

છે" અર્થાત્ કામાધ આમાઓના વિવેકચતુનો નાશ થવાથી દેશ્વરતા છતાં નહિ દેશ્વરતા જેવા છે અને તેથી જ વિવેકહીન આમાઓ અકાર્યને આચરીને પોતાના આ મરવને અને પરમરવને ચગાડે છે

સરસ્વત મૂઢ આમાઓન આશ્વનો સયમ ગુમાવી, ઇટલે કે— પોતાની આશ્વને અપ્રશસ્ત બનાવી, કામાધ બની પોતાના ઉભય મરવને ચગાડે છે પરંતુ પુણ્યધાન આમાઓ તો આશ્વનો સયમ કેળવી તેને પ્રશસ્ત બનાવી પોતાના જીવનને સફળ કરે છે

પ્રશસ્ત ઘ્રાણેન્દ્રિયનું સ્વરૂપ.

હવે પ્રશસ્ત અને અપ્રશસ્ત ઘ્રાણેન્દ્રિયના સ્વરૂપને સમજાવતા શ્રીશાસ્ત્રકાર મહારાજા પરમાવે છે, કે—

“ઘ્રાણ પ્રશસ્ત યદર્હત્પૂજાયા, કુસુમકુકુમકર્પૂરાદીના, મુગન્યતેતરપરીક્ષાયા ગુરુમ્લાનાદીનાં ચ, વૃથ્યૌપધાદૌ, સાધૂનાં ચ સત્સક્તમક્તપાનજિહ્વાસાયામ્પ્રયુજ્યતે”

પરમતારક શ્રીઅરિહત પરમાત્માની પૂજામા પુષ્પાદિકની પરીક્ષા માટે, તથા ગુરુ અને ચીમારાદિ સાધુઓ માટે આ ઔપધાદિ હિતકારી છે, કે—અહિતકારી છે, ઇ જાણવા માટે તથા સાધુઓને દેવા હાયક આહારપાણી જીવયુક્ત છે, કે જીવ રહિત છે, ઇ જાણવા માટે જે ઘ્રાણેન્દ્રિયનો (નાકનો) ઉપયોગ કરવો તે ઘ્રાણેન્દ્રિય પ્રશસ્ત છે.

જિનપૂજનમાં ચપરાતા પુષ્પાદિની પરીક્ષામા ઉપયોગ કરાતી ઘ્રાણેન્દ્રિય પ્રશસ્ત છે

ધાત્રક મહાશયના આ ઉપરથી ધ્યાન રાખવાનું છે,

નકાસુ છે કારણ કે—જે આવી રીતે ઇન્દ્રિયો અને કષાયોને આધિન બને, તેનું જ્ઞાન શા કામનું ?

તથા હું નિશ્ચયથી કહું છું, કે—નિનમ્મરદેવ તથા જિનેન્દ્રદેવના શામનના ધર્મગુરુઓ અને જિનેન્દ્રદેવોનો ધર્મજ ધ્વજા પ્રકારનો છે. ઘટલે કે—ઇન્દ્રિયો અને કષાયોને આધિન હોવા જોડે જો ધમ ન હોય તો જના દેવ વીતરાગ જગા ગુરુ વીતરાગ બનવાની માગનાવાળા અથવા કોળિપગાળા હોય, અને જનો ધર્મ વીતરાગ બનવાનું કહેતો હોય, તેના મત્તો આમ ત્રિપય કષાયને આધિન કેમ બને ? ન બનવા જોડે ? ઝૂતા થને છે, માટ હમારે માનનુજ પદ કે—એના દેવ, ગુરુ ગુરુ અને ધર્મજ આગ પ્રકારના હોવા જોડે.

‘ન સાલિ વીઆઓ વહુકળો’

જેનું વીત ઢાગરનું હોય, તેનાથી કદ વાલ ઉત્પન્ન થતા નથી. પ્યારે વાત ઉપન થાય ત્યારે માનનું પદ ? કે—વીતમા પણ વાલ હોવા જોડે. તેવી રીતે જયો કષાયથી કે ઇન્દ્રિયોથી જીતાડ ગયેલા હોય, તેઓના દેવ, ગુરુ અને ધર્મ પણ કષાય અને ઇન્દ્રિયોથી પરાસ્ત થયેલા હોવા જોડે. આવી રીતે જે આમાઓ ઇન્દ્રિયોને અને કષાયોને આધિન બની જઈને લોકમાં જ્ઞાન અને જ્ઞાનીઓની નિંદા કરનારા યા કરાવનારા છે, તે આમાઓને નાનાતિચાર રૂપ કર્મ ધધાય છે.

જ્ઞાનીઓ પણ ઇન્દ્રિયાદિ અભ્યન્તર શત્રુઓથી સાવચેત રહેવાની જરૂર છે, નહિતર દુર્ગતિ સુલભ છે.

હવે ઉપરની હકીકતથી સ્પષ્ટ થાય છે, કે—ઇન્દ્રિયોને અને કષાયને આધિન થવાથી લોકમાં જ્ઞાન અને જ્ઞાનીઓની નિંદા

શ્રીજિનેશ્વરદેવની પૂજામાં સુગંધવાળા પુષ્પાદિક જોડણ અને તેથીજ આ પુષ્પાદિક સુગંધવાળા છે, કે—સુગંધવગ્ના તે તપાસવા માટે ધ્રાણેન્દ્રિયનો ઉપયોગ કરવાનું ફરમાવે છે અને તે માટે ઉપયોગ કરાતી ધ્રાણન્દ્રિય પ્રશસ્ત છે

કલ્યાણ કામીઓએ જિનપૂજનમાં ઉત્તમ પુષ્પાદિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

પરંતુ એ વાત જરૂર ટ્યાલમાં રાખવાની છે, કે—સુઘેલ પુષ્પાદિકનો ઉપયોગ પ્રમુખત્તિમાં થાય નહીં

આ રીતિએ પરીક્ષા કરવા પૂર્વક શુભ માટે ભક્તિ કરનારા પુણ્યાત્માઓ શુભ પુણ્ય ઉપાર્જન કરીને આ ભવમાં અને પર ભવમાં સુખી થાય છે જુઓ પાંચ કોડીના ફુલનહે પૂર્વ ભવમાં વીતરાગ પરમાત્માની પૂજા કરી, તો આ ભવમાં પરમાર્હત શ્રી કુમારપાલ મહારાજા અદાર દેશના રાજા થયા

શ્રીજિનપૂજાનો તો તેજ પાપાત્માઓ નિપેધ કરે ! કે—જેઓને શ્રી પરમાત્મા પ્રત્યે વૈર માવ હોય, અગર ભવાન્તરમાં મરીને દુર્ગતિરૂપ સ્વાદામાં જરાનું હોય અન્યથા—શ્રીભગવતી સૂત્ર, રાયપસેણી સૂત્ર, આદિ અનેક જૈન સિદ્ધાન્તમાં માંખેલ શ્રી જિન પૂજાનો નિપેધ કેમજ કરાય ? અસ્તુ

કલ્યાણકામી આત્માઓએ તો પરીક્ષાપૂર્વક અને ભક્તિ પૂર્વક પરમ તારક શ્રીજિનેશ્વરદેવની પૂજામાં ઉત્તમ પુષ્પાદિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ

સરસર ! પુણ્યવાન આમાઓજ પરમામાની મક્તિનો લાભ
લઈ શકે છે

કેસર પૂજા પળ શાસ્ત્રવિહિત હોવાથી અવશ્ય કરવી
જોઈએ

માત્ર મહાશયો ? આ વાત પળ ધ્યાનમા રાસરાની છે, કે-
પરમોપકારી શ્રીમાન્ રત્નશેખરસૂરીશ્વરજી મહારાજાએ “કુસુમ-
કુસુમકર્પૂરાદિનાં” આ પાત્રેમા “કુકુમ” શબ્દનો પ્રયોગ કર્યો
છે અને તેનો અર્થ કેસર થાય છે આ અર્થ અમરકોશાદિમા છે,
પટક જ નહિ, કિન્તુ સર્વમાન્ય કલિકાલ સર્વજ્ઞ મગવાન્ શ્રીદેમ
ષન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજાએ સ્વોપજ્ઞ શ્રી અભિધાન ચિન્તામણિમાં
“કુકુમ” શબ્દનો કેસર અર્થ કરેલ છે જુઓ “વાહીરુ-
કુકુમ વહ્નિશિશ્વ કાલેયજાગુડે” આમા કેસર અર્થરાલો કુકુમ
શબ્દનો સાક્ષાત્ પ્રયોગ કરેલ છે આથી સ્પષ્ટ છે, કે-કેસરપૂજા પ
શાસ્ત્ર વિહિત છે, માટે અવશ્ય કેસર પૂજા કરવી જોઈએ

મહા શ્વેદની વાત છે, કે-શાસ્ત્રમાર્ગનો લોપ કરનારા કેટ-
લાક પાપાત્માઓએ વર્તમાનમા કોઈ કોઈ સ્થલ મદ્રિક જનતાને
મરમાવીને કેસર પૂજાનો લોપ કયા ઢે પરંતુ કન્યાણની કામનાવા-
લાઓએ ઉપરોક્ત શાસ્ત્રીય પાઠ યાત્રીને કેસર પૂજાની ઉપાદેયતાનો
જરૂર સ્વીકાર કરવો જોઈએ

પુણ્યવાનો મક્તિથી સદ્ગુણાદિને દિતકારી અન્નપાનાદિ
આપીને સસાર સાગરથી પોતાના આત્માનો
નિસ્તાર કરે છે.

મહાન્ સેદની વાત છે, કે-હ્યાં જુઓ ત્યાં અશાન્તિ અને કપાયો દેસવાય છે. શુ સાધુઓને કપાયો હોય ? કપાયવાળો સાધુજ નહિ. ક્ષણિકા કરાવનારને સાધુ કહેવાયજ નહિ.

આવી રીતે ગોઠ ગોઠ વાતો કહી અજ્ઞાન દુનિયાને અજ્ઞાનમાં વધુ કમાવનારા છે. પછી તે વેપારી સાધુ હોય ! કે નામધારી શાસ્ત્રી હોય ?

કારણ કે-બોલનારે જે વાત જનતા સમક્ષ મૂકવી હોય ! તે વાતનું જનતા અવલે રસ્તે ન દોરવાય તે માટે સ્પષ્ટીકરણ કરવુંજ જોઈએ નહિતર “કસાર કરવા અર્તા ધુલી થઈ જાય”

પટલે કે-જો સ્પષ્ટીકરણ કરવામાં ન આવે તો જનતા અવલે માર્ગે દોરવાઈ જાય. માત્રજ શાસ્ત્રકારો સ્પષ્ટ સ્પષ્ટ જાહેર કરે છે, કે-કેવા પ્રકારે ઇન્દ્રિયોને અને કપાયોને આધિન થયું નહિ તો કે-અપ્રશસ્ત રીતે ઇન્દ્રિયોને અને કપાયોને આધિન બન્યું નહિ. કારણ કે-પ્રશસ્ત ઇન્દ્રિયાદિથી બધાયેલ શુભ કર્મ અને પ્રતિક્રમવાનું નથી. કિન્તુ અપ્રશસ્ત કર્મ પ્રતિક્રમવાનું છે.

અપ્રશસ્ત ઇન્દ્રિયાદિ વહે બધાયેલ જ્ઞાનાતિચાર કર્મને નિંદવાનું છે.

અપ્રશસ્ત કર્મવધનું કારણ એ અપ્રશસ્ત ઇન્દ્રિયો અને કપાયાદિ છે. માટે જ સૂત્રકાર મહર્ષિ જણાવે છે, કે-“અપ્પસત્થેર્હિ” “અપ્રશસ્તૈ” પટલે અતોમન ઇન્દ્રિયાદિ વહે જે અનુમ જ્ઞાનના અતિચારમૂલ કર્મ બધાયું હોય, તે કર્મને નિંદવાનું શાસ્ત્રકાર જણાવે છે.

વલી સાથે ણ પળ ગ્યાલમા રાસવાનુ છે કે—ગુર, વીમાર સાધુ, અથવા કોદ પળ સુવિહિત સાધુઓન દવા, અન્નપાન વિગેરે જે દેવાનું છે, તે પળ પરીક્ષા કરીને, જે જે સયમને તથા જીવનને બાધાકારી ન હોય, તે તે પોતાના આમાને તારવાની સદ્બુદ્ધિ અને ભક્તિપૂર્વક દેવાનુ છે પરતુ સયમ અને જીવનને બાધાકારી, તેમજ સાધુઓ ઉપર ઉપકાર બુદ્ધિથી દેવાનુ નથી પુણ્યવાનો તો જરૂર ભક્તિપૂર્વક જે જે હિતકારી હોય, તે તે અન્નપાનાદિક આપીને પોતાના આત્માને સંસાર સાગરથી નિસ્તાર કરે છે

સસાર વ્યવહારમા ભાગ લેનારાઓ પોતાના સાધુપણાનુ લીલામ કરનારા છે

પરતુ કેટલાક નિભાગીઓ છત્રી સામગ્રી પળ મુસાધુઓની મક્તિનો લામ લઈ, શક્તા નથી અને આજકાલ સાધુધર્મના દુસ્મન બનેલા કેટલાક દુર્માંગીઓ મુસાધુઓને દાન દેતા નથી, અને કદાચ દે છે, તો પળ તુષ્ટ અને અહિતકારી દે અથવા તો કદાચ ઉદાર અને હિતકારી આપે ! તો તેઓના હૃદયમા પવી ભાવના હોય છે, કે—અમે સાધુઓ પર ઉપકાર કરીયે છીએ અને આજ કારણે તેવા પાપા ભાઓ મુસાધુઓ પાસેથી સમાજ સેવા આદિ સાસારિક પ્રવૃત્તિઓમા લાભ માગી રહ્યા છે પરતુ તેવાઓને માલુમ નથી, કે તમો આપો બા ન આપો તો પળ સાચા સાધુઓને તમારી કે તમારા સસારની કંઈ પરવા નથી સાચા સાધુઓ તો માત્ર સ્વપર આત્મકલ્યાણકારક પ્રવૃત્તિ કરનારા હોય છે તમારા સસાર વ્યવહારમા કતી ભાગ લેનારા હોતા નથી, સસાર વ્યવહારમા તેજ સાધુઓ ભાગ લેનારા છે,

પ્રશસ્તાપ્રશસ્ત ઇન્દ્રિયોનું વર્ણન,

એટલે ટીકાકાર મહર્ષિ પ્રશસ્ત—અપ્રશસ્ત બે પ્રકારની ઇન્દ્રિયા-
દિગ્દુષ્ટિ કરતા જણાવે છે, કે—

“ઇન્દ્રિયક્રિયાયોગા હિ પ્રશસ્તા અપ્રશસ્તાથ સ્યુ”

ઇન્દ્રિયો, ક્રિયાયો, અને મન, યચન, ક્રિયાના યોગ આ કથાના
બે બે મદ છે. પટલ પ્રશસ્ત (શુભ) અને અપ્રશસ્ત (અશુભ) બેઉ
પ્રકાર ઇન્દ્રિયો, ક્રિયાયો, અને યોગો હોય છે.

તેને વિષે પ્રત્યેક ઇન્દ્રિયાદિ પ્રશસ્ત કોન કહવી, અને અપ્રશસ્ત
કોન કહવી, તેનું સ્પષ્ટીકરણ કરતા ટીકાકાર મહર્ષિ જણાવે છે, કે—

“દેવગુરુગુણગુર્વનુશિષ્ટિધર્મદેશનાશ્રવણાદૌ શુભઅધ્યવ-
સાયહેતુસ્તેન યદુપયુજ્યતે તત્પ્રશસ્ત શ્રવણેન્દ્રિય”

પ્રશસ્ત શ્રવણેન્દ્રિયનું સ્વરૂપ,

સારા અધ્યવસાયના હેતુપણાએ જે આત્માઓની શ્રવણ
ઇન્દ્રિય દેવ, ગુરુના ગુણ સામઙ્ગ્યમા તથા ગુરુની શિશ્વામણ
સામઙ્ગ્યમા અને ધર્મદેશના સામઙ્ગ્યમા વપયોગી છે, તે
શ્રવણ (કાન) ઇન્દ્રિય પ્રશસ્ત છે.

અર્થાત્ જો દેવ ગુરુના ગુણ સામઙ્ગીય અથવા ગુરુની શિશ્વામણ
અથવા તો ધર્મદેશના સામઙ્ગીય, તો આત્માના પાપિયાન સારા થશે,
પણ હેતુથી જે આત્માઓ દેવ ગુરુના ગુણ અથવા સામઙ્ગ્યમા પોતાના
કાનનો ઉપયોગ કરે છે, તે આત્માઓના કાન સારા છે. બાકી તો
એ આત્માઓના કાન દેવ ગુરુ અથવા ગુણ સામઙ્ગ્યમા ઉપયોગી નથી.

કે-જ સાધુઓ મગવાનું મહાવીરનો વેપ લઈને પણ તેને લજ-
વનારા છે, અને છંડેચોર સાધુપણાનું લીલામ કરનારા છે

જે પુણ્યશાલીઓ પોતાની સપત્તિનો સદુપયોગ કરી
પોતાના આત્માને તારે છે તે પ્રશસનીય અને
અનુમોદનીય છે

જે પુણ્યશાલીઓ સદગુણાદિકનો યોગ પામી સ્વશક્તિ અનુમાર
તેમની ભક્તિમાં પોતાની સપત્તિનો સદુપયોગ કરી, પોતાના આમાન
જાર છે, તે સ્વર્ગ્ગમ્ય અનુમોદવાલાયક અને પ્રાપ્તિ કરવા લાયક છે

અપ્રશસ્ત ઘ્રાણેન્દ્રિયનું સ્વરૂપ

હવે શાસ્ત્રકાર મહાગુણા અપ્રશસ્ત ઘ્રાણેન્દ્રિયના સ્વરૂપને વર્ણ-
વતાં જગાવે છે, કે-

“અપ્રશસ્ત તુ મુગધ્વદુર્ગન્ધયો રાગદ્વેષકૃત્”

આ પંક્તિનો માર્થ એ છે, કે-પોતાના મોગ માટે ઉપયોગમાં
લેવાના મુગધિવાળા અથવા દુર્ગધિવાળા દ્રવ્યોની મુગધમા અથવા
દુર્ગધમા રાગદ્વેષના હેતુરૂપ ઘ્રાણેન્દ્રિયન અપ્રશસ્ત ઘ્રાણેન્દ્રિય કહેવાય છે

માન્યશાલીઓએ રાગદ્વેષને કરનાર મુગધિવાળા યા
દુર્ગધિવાળા પદાર્થોને તજવા જોઈએ

અપ્રગ્ની હવીવત્તથી સ્પષ્ટ થાય છે, કે-મોગ માટે સુગાતા પદાર્થોની મુગધમા યા તો દુર્ગધમા જો રાગદ્વેષ થાય, તો તે અનિષ્ટ કર્મ-
વધનું કારણ છે અને ઈથી આત્મા આગેરૂમા અને પશ્ચેરૂમા મહાન
દુઃખી થાય છે માટે માન્યશાલીઓએ રાગદ્વેષ કરનારી સામગ્રીઓને
પણ તજવી જોઈએ

તે આમાઓના કાન મારા નથા

આથી સ્પષ્ટજ છે, કે—સુવર્ણ આદિ અલકારો વડે બાહે તેટલો કાન શોમાવવામાં આવ્યો હોય, તો પણ જો દેવ ગુરુ આદિના ગુણો સાંભળવામાં ઉપયોગી થતો ન હોય, તો તે કાન જ્ઞાની ઓની દૃષ્ટિએ સારો નથી અને અલકારોથી 'શોમાવવામાં' ન આવ્યો હોય, છતાં જો દેવ ગુરુ આદિના ગુણો અને ધર્મ દેશના સાંભળવામાં ઉપયોગી થતો હોય, તો તે પ્રશસ્ત છે

હવે શાસ્ત્રકાર મહારાજા અપ્રશસ્ત શ્રવણેન્દ્રિયનું વર્ણન કરતાં ફરમાવે છે, કે—

“અપ્રશસ્ત ચ યદિદાનિષ્ટેષુ શબ્દેષુ રાગદ્વેષદેતુ સ્પાત્”

આ પક્તિનો માવાર્થ એ છે, કે—ત્યારે દૃષ્ટ શબ્દ યા અનિષ્ટ શબ્દ સામઝીને શ્રવણેન્દ્રિય દૃષ્ટ યા અનિષ્ટ શબ્દોમા રાગ દ્વેષનો હેતુ બને છે, ત્યારે શ્રવણેન્દ્રિય અપ્રશસ્ત બને છે

અપ્રશસ્તશ્રવણેન્દ્રિય આલોકમાય અનર્થકારી છે એમ જાણી અપ્રશસ્ત શ્રવણનો ત્યાગ કરવો એજ શ્રેયસ્કર છે

નિષ્કારક વાચક મહાશયોઃ અપ્રશસ્ત શ્રવણેન્દ્રિય મહા મયકર દુઃસ્વનુ કારણ છે, એમ જાણીને જ સામઝવા યોગ્ય ન હોય તે સામઝવું જોડિયું નહિ રૂદાચ સમઝાઈ જાય તો પણ તેમા રાગદ્વેષ કરવો નહિ જેઓને નહિ સામઝવા યોગ્ય સામઝવાનો શોખ છે, તેઓ પોતાના આ મવને અને પરમવને વગાડે છે—જેમ કે—નાટક, સીનેમા, રામલીલા, ખાંડ, મઘૈયા, મદારીના

પ્રશસ્ત જિહ્વેન્દ્રિયનુ સ્વરૂપ

હવે પ્રશસ્ત જિહ્વા ઇન્દ્રિયનુ સ્પષ્ટીકરણ કરતા અનત ઉપકારી શાસ્ત્રકારપરમર્ષિ પરમાવે છે, કે—

“જિહ્વેન્દ્રિય પ્રશસ્ત યત્પશ્ચવિધે સ્વાધ્યાયે દેવગુરુસ્તુતિ
પરાનુશિષ્ટ્યાદૌ ગુર્વાદિમક્ત્યા મક્તપાનપરીક્ષાદૌ ચોપયોગિ’

આ પત્તિનો આચાર્ય એ છે, કે—વાચના, પૃષ્ઠના, પરાવર્તના અનુપ્રેક્ષા અને ધર્મકથા આ પાંચેય પ્રકારના સ્વાધ્યાયમા, તથા દેવગુરુના ગુણપ્રાપ્તિ ગાવામા તથા પરને હિતશિસ્ત્રામણ દેવામા તથા ગુર્વાદિકની મક્તિથી માત્ર પાણીની પરીક્ષા કરવામા જે જિહ્વાનો ઉપયોગ થાય, તે પ્રશસ્ત જિહ્વા કહેવાય અથાત્ વચાનવા છાય કહેવાય

જીમનો સદુપયોગ કરવાથી જરૂર ફલ્યાણ થાય છે

ઉપરોક્ત હકીકતથી સમજવાનુ કે—જે ચાર આગળની, અંશેહી, માસથી મેરેલી જીમલટીને પ્રશસ્ત બનાવીને આત્મકલ્યાણ સાધવુ હોય, તો વહારી જીમનો ઉપયોગ પાંચ પ્રકારનો સ્વાધ્યાય કરવામા કરજે, અથાત્ શ્રી જિનાગમ મળવા મળાવવામા જીમનો સદુપયોગ છે, તથા શ્રીનિનશ્વરદેવના તેમજ નિર્મલ સદગુરુઓના ગુણ ગાવામા જીમનો સદુપયોગ કરજે * તથા પરને આત્મકલ્યાણ કરારી હિતશિસ્ત્રામણ દેવામા જીમનો સદુપયોગ કરજે * અથવા ગુરુ મક્તિ માટે અત્પાનાદિકની પરીક્ષા કરવામા જીમનો સદુપયોગ કરજે આ રીતે જીમનો સદુપયોગ કરવામા જરૂર આપમાનુ ફલ્યાણ થાય તે

જેનાથી આત્માનો નિસ્તાર છે, તેના જ નાશની વાતો કરવી.

૬ કેટલી મયકર દશા ?

પરતુ આ વીસમી સત્તીના ફેરી જમાનામાં ઉડ્ડેલા, કેટલાક સ્વચ્છદાવાળી, જૈનો જીમનો જે દુષ્ટ ઉપયોગ કરી રહ્યા છે, તે સ્વચ્છદાવાળી ! તેમની કમનમીથી જ છે આવા કમનમીથી પાંચ પ્રકારનો સ્વાધ્યાય કરવાને બદલે શાંતિને અમરાદષ્ટ મૂકવાની વાતો કરી નાશવાની વાતો કરી રહ્યા છે આ બોલી મયકર દશા છે ? જેનાથી આત્માનો નિસ્તાર છે, તેના જ નાશની વાતો કરવી, ૬ કેટલી મયકર દશા ?

ત્રિહા ઇન્દ્રિયનો દુરુપયોગ કર્યો તો સમજો કે આ મય અને પરમમર્મા મયકર દશા છે

બઝી કેટલાક ધોર પાપામાઓ શ્રી દેવગુરુના ગુણ ગાવાને બદલે ગાઓ દેવામાજી જીમની સાર્થરતા માની રહ્યા છે પણ તેઓને માલુમ નથી કે—યુગતિરૂપ વૃન્દામાં જવું પડશે ? બઝી કેટલાક ગૌર આત્માઓ આમ કન્ધાળકારી શુભ નિશ્વાસન દેવાને બદલે ઉમાગની દેશના દેહ પોતાના અને પરના આમાને માટે નફાલેના મયકર દુસ્તો ઉપાસન કરી રહ્યા છે બઝી કેટલાક પાપામાઓ સદગુરુઓની મક્તિ કરવા માટે, અને અનપાનની પરીક્ષા કરવા માટે જીમનો સદુપયોગ કરવાને બદલે સાધુ સંસ્થાનો નાશ કરવા માટેજ પોતાની જીમલડીનો દુષ્ટ ઉપયોગ કરી રહ્યા છે પરતુ તેઓને સ્વચ્છ નથી, કે—સુસાધુ સંસ્થા પાંચમા આગના છેડા સુધી રહેનારી છે અને વાસ્તવિક મ્હારોજ નાશ થઈ રહ્યો છે શુ સાધુ ધર્મ વિરુદ્ધ પ્રચાર કરવામાં જીમનો દષ્ટ

શેતે સમાર્ગવી ચૂકે છે, અને બીજાઓને ધૂકાવે છે અને પરિણામે **જ** અને પરતુ અહિત કરે છે, **અ** મૂલવા જેવું નથી જ પુણ્યાત્માઓએ તો સુધર્મના રક્ષણ માટે પ્રશસ્ત અભિમાન રાખવાનું જ છે **અ** પણ મૂલવાનું નવીજ. સાચે **અ** પણ રૂપા ઠમા રાત્રિયું કે-દુષ્ટ અભિમાન તજવાનું જ છે.

હવે બારી માયા-માયાના પણ વે ભેદ છે, અપ્રશસ્ત અને પ્રશસ્ત

અપ્રશસ્ત માયાનું સ્વરૂપ

ધનાદિકની હિચ્છાથી પરને ઠગાતા તેમા જે માયા છે તે, તથા વાણીઆઓની પરને ઠગાતી વણિકમ્હામા જે માયા છે તે, અથવા તો હિંદુજાતિયાદિકની પારકાને ઠગાતમા કરાતી માયા, તે અપ્રશસ્ત માયા છે અને દુર્ગતિમા રૂદ્ધ જનારી છે માટ તેની માયાનો ત્યાગ કરવો પણ શ્રેયસ્કર છે

પ્રશસ્ત માયા

હવે પ્રશસ્ત માયાનું સ્વરૂપ આ પ્રકાર છે, જેમ કે-મૃગના પાઠઠ પહલા પાર્થીઓની આગઠ મગઠાન બચાવવા માટ મૃગલો મં નથી જોયો, **અ**મ નિરુપાયે કહેવામા જે માયા છે, તે પ્રશસ્ત છે તથા રોગ દૂર કરવા માટ વટવી દવા આદિનું પાન કરાવવામા જે માયા છે, તે પણ પ્રશસ્ત છે તથા લીલા ડેવા માટે તૈયાર થયેલા પુણ્યામાઓએ પોતાના પુણ્યકાર્યમા વિગ્ન કરનારા માતાપિતાન્નિક આગલ કહેવું કે- મેં આજે રાત્રાવ સ્વપ્ન જોયું છે, આથી મ્હારુ આઠણુ થોડું છ **અ**મ

ઉપયોગ કરનારા અમર રહેવાના છે ? ના અતે સૌ કોઈને મરવાનું છે, અને મરણનાદ તવાઓની દુર્ગતિ નિશ્ચિત છે, અને મુસાધુઓ મરણ-વાદ સદગતિમાન જનારા છે, તેમજ મુસાધુઓની પરપરા, પાંચમ-આરાના છેડા સુધી રહેવાની, રહેવાની અને રહેવાની જ છે એ નિશ્ચય છે આગાઓ વે અથરમા મમને તો સારું છે નહિતર તેઓની આ મવમા અને પરમમમા મયરર દશા છે અને તેન કોઈ મિથ્યા કરનાર છે

પુણ્યમાનોએ જિહ્વાન્દ્રિયને પ્રશસ્ત બનાવવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ

પુણ્યાત્માઓએ તો ઉપરોક્ત સઘડી હસ્તિકત વિચારી માવિ દુર્ગતિનાં દુ સ્ત્રોથી બચવા અને આત્મ કન્યાણ કરવા માટે પાંચે પ્રકારનો સ્વાધ્યાય, દેવગુરુના ગુણોનું વર્ણન આદિ કરી આલોક અને પરલોકમાં સુસ્ત્રી બનવા માટે જીભને પ્રશસ્ત બનાવવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ એજ આ પત્તિનો સાર છે

અપ્રશસ્ત જિહ્વાન્દ્રિયનું સ્વરૂપ

હવે અપ્રશસ્ત જિહ્વાના સ્વરૂપને દર્શાવતા પરમોપકારી શાસ્ત્રના મહારાજા પરમાવે છે કે—

“અપ્રશસ્ત ત્યાદિચતુર્વિધવિકથાપાપશાસ્ત્રપરતપ્સ્યાદે રક્તદ્વિષ્ટવયેષાનિષાહારાદૌ ચ યદ્ વ્યાગ્રિયતે”

આનો માવાર્થ એ છે, કે—સ્ત્રીકથા આદિ વિકથાઓ કરવામાં પાપશાસ્ત્રોને મળવા આદિમાં, પારસી રોટી નિંદા કરવામાં તથા રાગ દ્વેષપૂર્વક દષ્ટ અનિષ્ટ આહારાદિમાં જે જિહ્વાન્દ્રિયનો ઉપયોગ કરવો

ફદીને પણ મસારનો પ્રપચજાણી છૂટ્યા માટે માયા કરવી, તે પ્રશસ્ત નથી. અર્થાત્ પણ સ્વપ્ન ન આવ્યું હોય, ડઠાંય માયાથી પડતું, અને પ્રપચજાણી છૂટ્યું થતા પણ સ્વપ્ન કન્યાગ દે અથવા પેતાના પિતાને સમ્યક્ સાધુ ધર્મના આચાર ગ્રહણ કરાવવા માટે પરમતારક શ્રીઆર્યરક્ષિતશ્રીશ્વરજીની જેમ કરેલી માયા પણ પ્રશસ્ત છે.

પ્રશસ્ત માયાથી શુભનો ઘથ છે. કારણ કે તેમાં ધીજાના પૂરાની ભાવના નથી. કિન્તુ હિતનીજ માવના છે.

મતઝંજ છે, ક-પરમતારક શ્રી આર્યરક્ષિતશ્રીશ્વરજીએ માયા કરીને પણ પોતાના પિતાને સાધુધર્મના સમ્યક્ આચારમાં પ્રવર્તાવવા ડઠાંય તેઓને દુષ્કર્મનો ઘથ નથી. કિન્તુ શુભનોજ ઘથ છે. કારણ કે-તે માયા પ્રશસ્ત છે. આવા પ્રકારની માયા કન્યાણકામી આમાઓ ક્યારેક કરી શકે છે. પરંતુ ધનાદિ કના લોભથી કપટી ધગિકની જન્મ બીજાને ઠગવાની માયા કરવી નહીં.

પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત લોભ

ધાત્તક મહાશયો ! લોભના પણ પ્રશસ્ત અને અપ્રશસ્ત એમ બે ભેદ છે. ધન ધાયાદિકનો લોભ ત્યારે ચૂરો છે, ત્યારે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, વિનય, વૈચારિક અને શિષ્યના સમગ્રાદિમાં જ કલ્યાણ સુક્ષિપ્ત લોભ છે, તે પ્રશસ્ત લોભ છે. જેમ ત્રિવિધ શુભ અને અર્થના સમગ્રાદિક શ્રીવાચકુલ્ય શ્રીઉમાસ્વામિ મહારાજને જે લોભ હતો તે પ્રશસ્ત હતો. આ રીતિએ લોભ કરનારને જ્ઞાનાત્મિક ગુણોની વૃદ્ધિ થાય છે અને જ્ઞાનાત્મિક ગુણોની વૃદ્ધિમાં જ આમાનું કલ્યાણ છે. માટે આવો

इन्द्रिय प्रग्रस्त छे अथान् वग्याणवा टायक नथी, कारण
 जीमथी आमाजी दुर्गति आय छे

चारक महानयो २ आथी स्पष्ट छे के—खीकथा, देवकथा, गज

रथन भक्तकथादि पाप कथाओ आ जीमथी थवी जोड़ए नहीं
 एण के—पिना कारण पाप नाथी आमा चार गतिरूप ससारमा रुठे

तन पाप शायो पण भणवा मणारग नहि कारणके—एथी आमा

धारामा घोर दुख पामे छे यत्ती पणिदा करवाथी पापकर्म

पण बीजो कह पण फायनो नथी माटे ते पण करवी जोड़ए नहीं

तन इष्ट अनिष्ट आहारदिमा पण रागद्वेष करवाथी शु फायदो छ २

दुष्कर्म अने दुर्गति बिना बीजो कह फायदो नथी आ कारणथी

मनवानु छे, क—आहार पाणी जीवा पिना छुटको न होय अन तेथी

वा पडे तो पण केवा छेवा २ के जे भक्ष्य अन पेय होय ते,

त ते पण द्विषसनाज छेवा निन्तु रागीण नहि अने तेमा पण

माणोपेनन छेवा, नहि के गत्रा सुधी, ते पण रागद्वेष पिना आ

निष्ट ल्याता आहार पाणीमा जीम अप्रशस्त बनती नथी पण्डित

ही, किन्तु धर्म निमित्त लेवाता प्रशस्त बी छे कदाच आ रतिण

धर्म निमित्त नहि लेवाता उदरपोषण माट पण छेवायेछ आहारपाणी गाढ

कर्मबधनु कारण बनता नथी परंतु आनखाल केटलाक नामधारी

जैन भाईओनी रूच भयकर दशा छे, तेमने नथी खानपानमा

मस्याभक्ष्यनो विचार, के नथी पेयापेयनो विचार, नहि

एत्रिदिवसनो विचार के नहि प्रमाणनो विचार, अरे तेमा

केटलाक पापात्माओ तो अमस्यादिकमा पाप मानवा पण

तेमना नथी आमाओना जीमने शु मनुष्य जीवन कहेथु ?

પ્રશસ્ત લેમ આગ્રોજ જોદણ ચારે ધનાદિકનો લેમ મમ્મણશેઠ-
આપિની લેમ દુગતિને દેનારો છે માટે તેવો અપ્રશસ્ત લેમ
તત્વા યોગ્ય છે

મન, વચન અને કાયાનુ પણ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત સ્વરૂપ.

ધાત્રુક મહાશય : મન, વચન અને કાયા પણ પ્રશસ્ત અને
અપ્રશસ્ત બે પ્રકારે છે તે આ પ્રમાણે—જેનુ મન આર્તરીદ્રધ્યાનમા
પ્રવર્તે છે, તેનુ મન અપ્રશસ્ત છે, અને જેનુ મન ધર્મ અને શુદ્ધધ્યાનમા
પ્રવર્તે છે, તેનુ મન પ્રશસ્ત છે જેનુ વચન આ ચોર છે, આ વ્યભિચારી
છે, દયાદિ પાપવાલુ છે, તેનુ તે વચન અપ્રશસ્ત છે અને દેવગુન્ના
વર્ણનમા જેના વચનનો ઉપયોગ છે, તે વચન પ્રશસ્ત છે જેની કાયા
શુદ્ધ વ્યસનાદિક તથા વિષયાદિકને સેવનારી છે, તેની તે કાયા અપ્ર-
શસ્ત છે ચારે ધર્મકર્મમા ઉદ્યમવાળી કાયા પ્રશસ્ત છે પ્રશસ્ત
યોગો સુલ્લન કરનારા છે, અને અપ્રશસ્ત યોગો દુસ્વને દેનારા છે
માટે પ્રશસ્તમા આદર કરવો જોદણ

રાગદ્વેષના પણ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત બે પ્રકાર.

શ્રી અરિહતદેવ, અને બ્રહ્મચર્યગ્રાન મુસાધુઓનો તથા અરિહત
દેવસ્થિત ધર્મનો જે રાગ, તે પ્રશસ્ત રાગ છે, તથા લીલાદિ, ધનાદિ
અને કુદેવાદિકનો જે રાગ છે, તે અપ્રશસ્ત છે અગત દુસ્માદિ પ્રયે
જે દ્વેષ થાય છે તે અપ્રશસ્ત દ્વેષ છે, અને દુષ્કર્મ તથા પ્રમાદ પ્રયે
જે દ્વેષ કરનો તે પ્રશસ્ત છે ચાર અપ્રશસ્ત રાગાદિ દુસ્વદાયક છે,
ત્યારે પ્રશસ્ત રાગાદિ શાશ્વત્ સુલ્લ દેવામા સહાયક છે માટે પ્રશસ્તનો
આદર કરવો, અને અપ્રશસ્તનો ત્યાગ કરવો

કે રાક્ષસી જીવન ? અરે ? મહા ચેદની ઘાત છે, કે-તેવા
પાપામાઓ સ્વયં પાપ છોડતા નથી, પાપને પાપ માનતા નથી
અને પાપ કરીને પ્રશ્નસે છે એટલુંજ નહિ, કિન્તુ પાપનો પ્રચાર
કરે છે, અને પાપ છોડનારની મશ્કરી પણ કરે છે અહો ?
કેટલી અઘમતા ? ચેર ? તમાઓપ્રયે મધ્યસ્થમાન કેમલ દયા ચિત
ઘડાતી રહી કારણ કે-તેવાઓ સુખરનારની કોટીના નથી, અને ઉપ
દેશને હાયક પણ નથી પરંતુ કન્યાણકામી મન્યામાઓ તો પોતાની
રસનાન યાવુમા રાગી, મન્યામન્યાદિકના વિવેકપૂર્વક આહારાદિક
લેવામા રાગદેષ નહિ કરતો પણ શ્રેયસ્કર છે

કલ્યાણકાંક્ષીઓની જિહ્વા ઇન્દ્રિય પ્રશસ્ત ઘનની જોઈ

કારણકે-મમશસ્ત્ર જિહ્વેન્દ્રિય દુર્ગતિનું કારણ છે

જ્યારે રાગદેષપૂર્વક આહારાદિ લેવામા પણ પાપ છે, તો પાપ
કથાઓ કરવી, પાપશાસ્ત્ર શીલવા અને પારખી નિંદા કરીને પર
તપાવવો ણમા તો પાપનું પૂઠવુંજ શુ ? વત્રી “જરા થેઠા નરોદ યાલે
પ ન્યાયે આજકાઠ કેટલાક ધર્મી ગણાતાઓ પણ સ્ત્રીરથા આદિ પા
કથાઓ કરવામા આવ્યો દિવસ ફાટી નાલે એ ? રાત્રી હજારો
કોર, અન ઘરનો ધણોય ઘૂમે ? છતાં એવી કુત્યે પડી હોય છે,
તેઓન પાપકથા કે નિંદા કર્યાં મિવાય પેટ મરાય નહીં જ્યાં ધર્મ
ગણતા કેટલાકોની આવી દશા જોવાય છે, ત્યાં ઘોર પાપ
તમાઓ માટે તો કહેવુંજ શુ ? તેવાઓને શ્રીજિશ્વરદેવની પાળ
સાંભળી તેનો પ્રચાર કરવાનું તો હજેજ કયાથી ? એટલું
નહિ, કિન્તુ આગાઓ પાપશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરી : ધર્મશાસ્ત્ર

વિપરીત દશા એજ દુઃખનું કારણ છે

મહા શ્વેદની વાત છે, કે આજકાલ પ્રાયઃ જેનો ત્યાગ કરવાનો છે, તેનો આદર છે, અને જેનો જાદર કરવાનો છે તેના પ્રત્યે અનાદર પ્રાયઃ છે. અને આન કારણે જીવ મુલ પામવાને વદલે દુઃખ પામે છે.

વાચકે મહાશય ૨ ઉપર મુનબ પ્રશસ્ત અને અપ્રશસ્ત ઇન્દ્રિય દિક્ષુ વર્ણન વાંચી વિચારી અપ્રશસ્ત ઇન્દ્રિયાદિકથી વધાતા દુઃકર્મનિન્દા તથા ગુરુસાક્ષીય મર્હા કરતી અને પ્રશસ્ત ઇન્દ્રિયાદિકના યોગ્ય વધાયેલ શુભ કર્મની અનુમોદના કરતી પરંતુ કદિય નિન્દા કરતો નહિ ઉપર કહ્યા મુજબ જે પુણ્યશાલીઓ અનતનાનીઓના વચન અનુસરશે, તે કલ્યાણ કરશે અને જે નહિ અનુસરે અગર વિપરીત ચાલશે, તેઓ પોતાના કલ્યાણથી વંચિત રહી દુઃખને પામશે અસ્તુ.

ઉપરોક્ત લેખને વાંચી, વધારી અને વિચારીને મન્યાત્માઓ પોતાના જીવનમાં ઉતારી શાશ્વત્ સુખને પામો. એક મનઃકામના

વેલ્લ પ્રચારને માટે તનતોડ જહેમત ઠઠાવી રહેલા આજે સવામા આવે છે. પરંતુ ગિવેકી આત્માઓ તો તેઓના ઢહાપાથી પણ દૂર રહેવું, પણ વ્યાજવી છે તેમજ ગિવેકી અધિ પાપથી દૂર રહી વચ્ચાળકારી વચ્ચાઓ કરવી જોઈએ તથા વશાઓનો ત્યાગ કરી ધર્મશાસ્ત્રો ગીરવા જોઈએ તથા પરનિન્દાનો ભગ કરી પોતાના આમાની તથા પાપકર્મની નિન્દા કરવી, ધર્માન તાના આમાનુ વચ્ચાળ છે જો આ રીતે કરવામા ન આવે અને પરીત આચરવામા આવે તો તે જિહ્વા ઇન્દ્રિય અપ્રશસ્ત છે, અને તિનુ કારણ છે

પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત સ્પર્શનેન્દ્રિયનુ સામાન્ય સ્વરૂપ.

હવે શાસ્ત્રકાર મહારાજા પ્રશસ્ત સ્પર્શનેન્દ્રિયના સ્વરૂપનુ વર્ણન કરતા જણાવે છે કે—

સ્પર્શનેન્દ્રિય પ્રશસ્ત યજ્ઞિનસ્પર્શનાદૌ ગુરુગ્લાનાદિ વૈયા-
સ્યે ચોપયોગવત્, અપ્રશસ્ત તુ રુચાદ્યાલિંગનાદૌ વ્યાપારવત્”

ઉપરની વે વક્તિઓથી શાસ્ત્રકાર મહારાજા સ્પષ્ટ જાહેર કરે છે કે—શ્રી જિનેશ્વરદેવની સ્નાત્રપૂજાદિમા અને ગુરુ ગ્લાન (બીમાર) આત્મની કિમા જે સ્પર્શનેન્દ્રિયનો ઉપયોગ કરવો તે પ્રશસ્ત છે

પ્રથમ પ્રશસ્ત સ્પર્શનેન્દ્રિયનુ સ્વરૂપ

વાચક મહાશયો ! આથી સ્પષ્ટ છે કે—પરમપુણ્યોદયે માનવમત્ત માદિ ઉત્તમ સામગ્રી પામીને સ્પર્શનેન્દ્રિયને સફળ કરવા માટે પરમ-
પ્રારક શ્રી વીતરાગ પરમામાની શ્રી સ્નાત્રાદિ વિવિધપૂજા, તથા ગુરુ,

मनसन्तपोनिधि-सप-म्यविराचार्यवयाणां श्रीमता

विजयसिद्धिद्वारीधराणां स्तुत्यष्टकम्

शान्तगृह मुनिनाथमनम्य, कीर्तिधर गुणरत्नमष्टकम् ।
 विद्विष्य विजयोत्तरसिद्धिं हरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥१॥

मानुविजितुतपस्करदीप, निम्नतयाविजितोदधिमध्यम् ।
 मन्दपराजितवारिदधार, हरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥२॥

पानमय क्षमया जितभूमि स्थैर्यगुणेन सुमेरुसमानम् ।
 ज्ञानमय परम शिवनाथि, हरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥३॥

मध्यसरोजविकाशनसूर्य, भीमभवाम्बुधिपोतमानम् ।
 इक्ष्मिणोपकृतिं विदधान, हरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥४॥

गुप्तिधर समितिं प्रघरन्त, मेरुमहीधरधैर्यधरम् ।
 महलकारणवर्मसमान, हरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥५॥

सौम्यतया जितशीतमरीचि, चन्दनरत्नमवतारम् ।
 ब्रह्मबलेन हतस्मरपाध, हरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥६॥

बुद्धिबलेन पराजितजीव, मुक्तिरथसुखमङ्गलम् ।
 निर्मलशामनपुष्करमित्र, हरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥७॥

अश्वत्थमनिप्रहरिणि, संयमवारिद्वारचिह्निम् ।
 मत्तमदाष्टकबुद्धरसिंह, हरिवर प्रणमामि सदाऽहम् ॥८॥

વીમાર, આદિ સાધુઓની વૈયાવચ્ચ કરવામા સ્પર્શનેન્દ્રિયનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ અન્યથા મનુષ્યમગ્ન સમ્પ્રદી સ્પર્શનેન્દ્રિય મલી તોય શુ ? અને ન મલી તોય શુ ?

પરંતુ આજે કેટલાક નામધારી જૈનો કે જે ધોર પાપા દમાઓ છે, તે શ્રી જિનેશ્વર મગ્નની પૂજા કરવામા પણ પાપ માને છે એટલું નહિ કિન્તુ કલ્પિત યુક્તિદ્વારા શાસ્ત્ર રહ સ્યને નહિ જાણનારા મદ્રિક જીવોને ભરમાવે છે તેવાઓનું શુ ઘશે ? તેમ પાપાત્મા પાપટીઓને મેલા દંવ દેવીઓની ભક્તિમા યા પોતાના નામધારી ગુરુઓના ફોટાની યા પાટની ભક્તિ કરવામા પાપ નથી લાગતું પરંતુ જિનેશ્વરદેવની ભક્તિમા પાપ લાગે છે આ શુ ? ઓઝી શોચનીય દશા છે ? અસ્તુ પુણ્યાત્માઓએ તો મગ્નની ભક્તિ કરીને પોતાની કાયાને પાવન કરી લેવી જોઈએ અને તેવીજ રીતે ગુરુ અને ગ્લાનાદિની વૈયાવચ્ચ કરીને કલ્યાણ સાધી લેવું જોઈએ.

જુઓ પૂર્વમવમા પાચસો પાચસો સાધુઓની વૈયાવચ્ચ કરનાર શ્રી વાહુવલીના જીવે કેવું પુણ્ય ઉપાર્જન કર્યું ? ક-જે પુણ્યના પ્રતાપ ચક્રવર્તી શ્રી મરતમહારાજાથી પણ અધિક ચલવાન થયા.

વૈયાવચ્ચની મહત્તા

અરે ? ગ્લાન સાધુઓની વૈયાવચ્ચન માટે નાનીઓ ત્યાં સુધી પરમાવે કે-જે ગ્લાનની વૈયાવચ્ચ કરનારો નથી, તે મ્હારો નથી અને જે મ્હારો છે, તે જરૂર વૈયાવચ્ચ કરનારો હોય છે આ ઉપરથી વિવેકી આત્માઓએ

प्रशमपीयूषपायोऽग्निगाम्भीर्यगुणगरिष्ठशासनसरक्षमाचार्यवर्यणा

श्रीमद्विजयमेघधरिपुङ्गवानां स्तुत्येकम्

श्रीतीर्थद्वरधर्मभूपतिर यस्सेवते सर्वदा,
य शश्वद्गतये शिवार्थिमुनयो भक्त्या भजन्ते मुदा ।
येन क्लिष्टतमोऽघनाशकृतये ध्यान जिनानां धृत,
यस्मै आद्वयरा नरामस्वरा नित्य नमस्कुर्यते ॥१॥

यस्माज्ज्ञानमवाप्य सत्तमनरैः श्रेयस्सदा साध्यते,
यत्प्रह्लादलतामवेक्ष्य धिपणो देवालये किं ! ययौ ।
यस्य क्षान्तिधन धर बहुतर श्रीसाधन विद्यते,
सोऽय साधुधवशिराय जयसादृमव्यात्मभद्राय वै ॥२॥ (श्रुम)

पञ्चाचारधनैः कलाभकुशलो व्यापारिवत्तत्परः,
पञ्चाक्षोद्धतदन्तिगण्डपटले प्रवूरपञ्चानन ।
मानामानमहीधवज्रसदृशः कारुण्यरत्नाकरो,
मोहाधीनजनस्य योऽमृतसम धर्मोपदेश ददौ ॥३॥

शान्तो दान्तगुणी ममत्वरहित सद्बुद्धिलक्ष्मीगृह,
निन्दावर्णसमानभाववशगो मानापमानावश ।
कामाकामपवित्रचित्तसहित सर्वात्मभद्रङ्करो,
धर्मासधकसाधुसाधुसुखदो यो विद्यते मो ? भुवि ॥४॥

मोहारातिनृपे स वक्रनयनः पद्कायरश्चापरो,
दारिद्र्यौषवनेऽनलो हितकर सर्वाहितत्यागकृत्

યથા શક્તિ ગુરુમત્તિ અને મ્હાનાદિકની વૈયાપ્ત કરવામા ડજમાલ થવું જોઈએ

અપ્રશસ્ત સ્પર્શનેન્દ્રિયનુ વર્ણન

હવે અપ્રશસ્ત સ્પર્શનેન્દ્રિયનુ વર્ણન કરતા પરમોપકારી મહાપુરુષ દર્શાવ છે કે—શ્રી આત્મા આત્માનામા જે સ્પર્શનેન્દ્રિયનો ઉપયોગ જે અપ્રશસ્ત છે આ ઉપરથી વિવેકી આમાઓળ સમજવું જોઈએ કે—શ્રી આત્મા આત્માનાને પણ તત્ત્વાનુ છે, પરંતુ સસારમા રમા અને રામાને સાર માનનારા મવાભિનન્દીઓને આ વાત જાણી મુશ્કેલ છે, એ ? અનિશય અધમ ઢગાળ પટોચેલાઓની તો વાતજ શી કરી ? દલો ? ઉત્તમોત્તમ જૈન કુલમા ઉત્પન્ન થયેલા પણ નામધારી કેટલાક જૈનો આ ધીસમી સદીના છેરી વાતાવરણમાં વિપય નિકારથી અધ ધની, પ્રિધવા વિવાહાદિ દુરાચારોનો પ્રચાર કરી રહ્યા છે, છે કઈ નીચતાની અપધિ ? કન્યાણકામી આમાઓળ તો આવા પાપથી દૂર રહી, પ્રયત્નથી માવના કેળવી સ્વર્ગમા પણ સતોષ રાખી, તેનીના આર્તિગનાદિથી દૂર રહવું ઈમાન કન્યાણ છે

પ્રશસ્ત, અપ્રશસ્ત હિન્દ્રિયોના સ્વરૂપને જાણીને હિન્દ્રિયોની આધિનતા તજવા ઉદ્યમવત બનવું, એજ કલ્યાણ માર્ગ છે.

યાચક મહાશય ? ઉપર મુજબ પ્રશસ્ત, અને અપ્રશસ્ત હિન્દ્રિયોના સ્વરૂપનો જ્ઞાત ચિત્તે વિચાર કરીને હિન્દ્રિયોની પરગતા ઝોટીને પ્રશસ્ત બનાવવા પ્રયત્ન કરવો, ઈમાજ ત્હાર કન્યાણ છે અથવા હિન્દ્રિયોને આધિન બની તેને અપ્રશસ્ત બતાવી, તો આ મ્હવ અને પરમવમા

श्रीगङ्गानलञ्च पावनतरः सौजन्यशाली शुभो,
 मिथ्यात्वैकमदेन पीडितजने त्रैद्याधिराजश्च यः ॥५॥
 कायाश्रेष्ठफलेग्रहिर्बुधनरो मायारसालाङ्गलो,
 रागारागरिपू रिपुप्रहरणे सोपक्रमस्सर्वदा ।
 रामारामसमो रसालवचनो धुन्दारकैर्जन्दितो,
 वृत्तान्त जगतीतले जिनविभोर्नित्य वदन्योऽस्ति वै ॥६॥
 मात्सर्यादिकलङ्कमुक्तहृदयो धन्यः प्रशस्याकृति,
 गर्भमीर्यान्धिवरो गिरिस्थिरतरः सर्गमय राति यः ।
 शानी यो भविसर्वजीवसुखदो देवद्रुम सर्वदा,
 सत्पुण्या हितदा प्रलभ्य सुमतिं धत्ते महारत्नवत् ॥७॥
 मेघाम्भ पतिर्नदुगिरा हितदया यो गर्जति प्राणद,
 सागसारविचारचक्रचतुरश्रकाङ्गवत् सर्वदा ।
 तारातारसमप्रकृत्यविविद साम्यामृतस्योदधिं,
 श्रीसूरीशपदेन शोभिततर स्तौमीष्टमेघ हि तम् ॥८॥

व्याख्यानवाचस्पतिनामाचार्यवयाणा

श्रीमताविजयक्षमामद्रसरिवराणां स्तुत्येकादशकम् ।

सुधर्मैकमैष्यदानेन साक्षात्, भवन्त्याग्निर हरन्त सुखम् ।
 क्षमाधारिणा सुखमानदगेह, क्षमामद्रसरिं नितान्त नमाम् ॥१॥
 अनाथस्य नाथ सनाथ मनोज्ञ, प्रमोद जनानां निनाना सुवाचा ।
 ददान क्षपेश यथा शीतमासा, क्षमामद्रसरिं नितान्त नमाम् ॥२॥

તુ દુ રી થઈશ એરે ? અપ્રગત્ત એકેઈ હિંદ્રિય પળ મૃગાદિકની માફ
આલોક અને પરલોકમા અનર્થકારી થાય છે, તો પછી અપ્રગત્ત બનેલ
પાંચે હિંદ્રિયોનું તો કહેવુંજ શું ?

હિંદ્રિયોને વશ નહિ કરનારાઓની કેવી દુર્દશા થાય છે, અને
નિયમમા રાસનારા કેવા મુસ્તી થાય છે એ નિચેના ઉદાહરણથી સ્પષ્ટ
સમજાય છે

ફાચનાનું દર્શાવ.

ઘાણારસી નામની નગરીમા ગંગા નદીમા મૃદગતીર નામના
હૃદમા એક ગુપ્તેન્દ્રિય અને ચીત્રો અગુપ્તેન્દ્રિય નામના બે ફાચના રહેત
હતા એ વચ્ચે તે બંને જણા પૃથ્વી પર રહેલા કાંઈક આદિના માસદ
મક્ષણ કરવાની ઇચ્છાથી હૃદની બહાર નીકળ્યા, માગમા જતા તે બે
જણા બે દુષ્ટ શિયાળીયાને દેરીન ભય પામ્યા ભય પામેલા તે પોતાના
ચાર પગ અને પાંચમી ડોક એમ પાંચેય અગોને કરોડ મંચે રેંચી છડે
ષ્ટા બગરના થઈને, જાણે કે—મરી ગયા ન હોય શું ? એવા થઈને રહ્યા

ત્યારબાદ તે બે દુષ્ટ શિયાળીયાએ તે બેડ જણાને બારબાર હલાવ
જોયા, ડઠાઢી જોયા, નીચે પછાટી જોયા, અને ચરણના ઘાતાદિ બ
પીડા દેવાનો પ્રયત્ન પણ કર્યા, પણ કંઈ કરી શક્યા નહીં છેવટે તે
બંને શીયાળા યોડક દૂર જઈને ગુપ્તપણે રહ્યા

આ તરફ અગુપ્તેન્દ્રિય ફાચનો પોતાની હિંદ્રિયોને કાબુમાં નહિ
રાખી શકવાથી, અને ચલપણાથી ખેટલામા પોતાના ચરણ અને ડોકને
બહાર કાઢી, તેટલામા તો બેડ શિયાળીયાઓ તેના કટકે કટક
કરી નાખ્યા અને તે મરણ પામ્યો

महारेजिघासु शिवश्रीप्रलिप्सु, दयासागर सर्वसत्त्वप्रधीतम् ।
 क्षमानाथनम्य क्षमानाथनम्य, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥३॥
 अनन्ताकलाप कलाप गुणानां, मनीषानिधान समृद्धे सुहेतुम् ।
 भगध्वन्यवृन्दे नवद्रूपमान, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥४॥
 नगौघे ललाम ललाम स्ववशे, सुबुद्धेर्वदन्य वदान्य समर्थम् ।
 सुनोधेन वाम नराम सुधर्मे, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥५॥
 प्रनथापवार गतेह नृसिंह, सत्तत्त्वाचाररत्नैःकरत्नाकर वै ।
 त्रिलोके सुवर्ण सुवर्ण प्रदीप्त, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥६॥
 कपाये कृतात् कृतात् विदत्, वरिष्ठ सुधर्म जने दर्शयन्तम् ।
 अरुण्ट चरित्र धन सञ्चयत्, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥७॥
 कठोर कठोर कुमृत्यु जयन्त, जनानां क्षपण्य क्षमत् शरण्यम् ।
 निनेद्रस्य शालेण तत्त्व दधान, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥८॥
 जगन्निष्ठुभ दर्शन धारयन्त, निष्क जयन्त मुनि सार्वभौमम् ।
 अग्निरश्च गर्भ महीत्र तुदन्त, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥९॥
 प्रमत्त प्रमुत्त जन बोधयत्, सुधर्मापदेशेन दान्त प्रणातम् ।
 त्रितार्थस्य लोके सुदान वदान, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥१०॥
 भवाग्निप्रदग्धत्रिलोकस्य शीघ्र, सुगन्धामृतेनोरुताप हरतम् ।
 विनीताविनीताऽभिवन्द्य सुपूज्य, क्षमाभद्रसूरिं नितान्त नमामः ॥११॥

રીડા કાચનો ચપલ નહિ હતો, તે ઢાલા કાઠ સુધી સ્થીર પડ્યો તો, ક્યારે તે વડ નિયાઠ ધારીને અતે ચાન્યા ગયા ત્યારના ચારે દિવસ ત્યાં કરીને ગુણેન્દ્રિય કાચના બુદ્ધિ મારીને જન્મી દ્રુમના ચાનો ગરો, અને સુગી થયો

દર્શાવતું રહસ્ય.

આ ઉદાહરણ પરથી મારે એ લેવાનો છે, કે—પોતાના પાંચેય બાને ગાંધનાર કાચનાની માફક જે પુણ્યવાના પાતાની પાંચે દિવસોને સાધુના સાચી શકે છે, અને પ્રશસ્ત બનાવી શકે છે, તેજ સુગી થાય છે પરંતુ દિવસોના ગુલામ બનેલાઓની આ કામ બનવું શક્ય છે કેરું ? તેઓનું જેવું ભાગ્ય.

પ્રશન્ત, અપ્રશન્ત કપાયોનું સ્વરૂપ

વાચક મહાશયો ! જેવી રીતે પાંચ દિવસો સમગ્ર પ્રશસ્તતા અને અપ્રશસ્તતાનું વર્ણન કર્યું છે તેવી રીતે કપાયોનામાં પણ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્તપણું છે અને તે પણ સમજવા જેવું છે જેમ કે—અગત્ય ધનાદિ નિમિત્તે જે જે કંઈક થાય અને તેમાં જે કોઈ આવે તે અપ્રશસ્ત છે જ્યારે દુનિનીત ગિર્યાદિ પરિવારને નિશિશ્ચામાં જ ક્રોધ આવે તે પ્રશન્ત છે અર્થાત્ સારું છે જેમ પ્રમાદી શિષ્યોના પ્રમાદન દૂર કરવા માટે મુતા મૂર્તિને ચાલી નીચેનાર પરમપૂજ્ય શ્રી કાઠિકાચાર્યજીની માફક

અહિં આવેશ સિવાય મૂર્તિને જવાનું નથી બન્યું, પરંતુ પરિણામ હિતના હોવાથી તે આવેશ પ્રશસ્ત કહેવાય છે અને ધનાદિક નિમિત્તે

શ્રીહર્યપુષ્પામૃતજૈનગ્રન્થમાલા તરફથી પ્રગટ થયેલાં પુસ્તકોની નોધ

	મૂલ ફિ	ઘટાડેલી ફિ
૧ દીશાનુ સુન્દર સ્વરૂપ	૧-૦-૦	૦-૬-૦
૨ ત્રિધિયુક્તપૌષધત્રિધિ	૦-૬-૦	૦-૫-૦
૩ શ્રીસ્તવનામૃતસગ્રહ પ્રથમાવૃત્તિ મેટ		
૪ તપોમૂર્તિ ૫ પ્રગરશ્રીકર્પૂરગિજયજીગણિવર્યશ્રીનુ જીવન ચરિત્ર ગદ્ય-પદ્યાત્મક ફિ અમૂલ્ય		
૫ તપોમૂર્તિ ૫ પ્રગરશ્રીકર્પૂરગિજયજીગણિવર્યશ્રીનુ જીવન ચરિત્ર [આવૃત્તિ બીના] ફિ મેટ		
૬ શ્રીસ્તવનામૃતસગ્રહ [આવૃત્તિ બીની] ફિ	૦-૮-૦	
૭ શ્રીનમસ્મરણાદિસ્તોત્રસગ્રહ [પ્રથમ આવૃત્તિ] મેટ		
૮ " [આવૃત્તિ બીની] મેટ		
૯ શ્રીલેલામૃત સગ્રહ [પ્રથમ ભાગ] મેટ		
૧૦ શ્રીસદ્ગુરુવન્દન, ચૈત્યવન્દન અને મામાયિક લેવાનો ત્રિધિ સૂત્રો માટે મેટ		
૧૧ ચૌદનિયમ ધારવાની ટીપ મેટ		
૧૨ શ્રીસ્તવનામૃતમગ્રહનો ચ મારો તથા ચતુર્વિંશતિજિન ચૈત્યવન્દનાદિ મેટ		
૧૩ શ્રીઆત્મોપયોગી-નાનામૃત		

થતા કર્જીયામા ચીનાનુ વૂત કરવાની માવનાથી જે આંગે આંગે છે,
તે આવશ અપ્રશસ્ત છે. છટ્ટે કે—અરાવ છે અને દુર્ગતિમા છદ્દ જ
નાર છે. માટે તેનો ત્યાગ કરવો અને પ્રશસ્તનો આદર કરવો.

અપ્રશસ્ત માન

ધાત્રુક મહારાજ ! હવે આબ્યા માનજીમાર્દ—

નમસ્કારને લાયક એવા ગુણાદિને વિષે પણ પથરના થામગ્રની
જેમ અઘટ રહેવું તે માન અપ્રશસ્ત છે. અને સર્વ અનિષ્ટોનું કારણ
છે. દલો ત્યા સુધી તદ્દવ મુક્તિમામી એવા પણ શ્રી ધાદુરલી
જીનું અભિમાન ન ગયું, ત્યા સુધી તેઓને કેવલજ્ઞાન નહોતું
થયું. ગ્યારે અભિમાન ગયું, ત્યારેન કેવલજ્ઞાન થયું. તો પછી ચીનાન
તો વાત જ શી કરવી.

પ્રશસ્ત માન

હવે પ્રશસ્ત માનનું સ્વરૂપ જણાવતા શાલકાર મહારાજા જણાવે
છે કે—સ્વીકાર કરેલ શુભ પ્રતિજ્ઞાનો પ્રાણાત્ત પણ ત્યાગ કરવો નહિ
અથવા ધોર આપત્તિમા પણ શ્રી હરિશ્ચન્દ્ર રાજાની જેમ ક્યારેય પણ
દીનવૃત્તિ ધારણ કરવી નહિ. મતઽથ એ છે, કે—આત્મહિતકારક સ્વ
ધર્મના રક્ષણ માટેનું જે અભિમાન છે, તે પ્રશસ્ત છે.

પ્રશસ્ત માન રાખવાનું અને અપ્રશસ્ત તજવાનું છે.

સરેસર ! મહા દેવની વાત છે, કે—આજે કેટલાય મૂર્ખો
નદોને જાતિ, કુલ, સ્વગ્રામ અને સ્વદેશાદિનું અભિમાન છે.
પણ આત્મહિતકારક સદ્ધર્મનું અભિમાન નથી અને ધર્મી